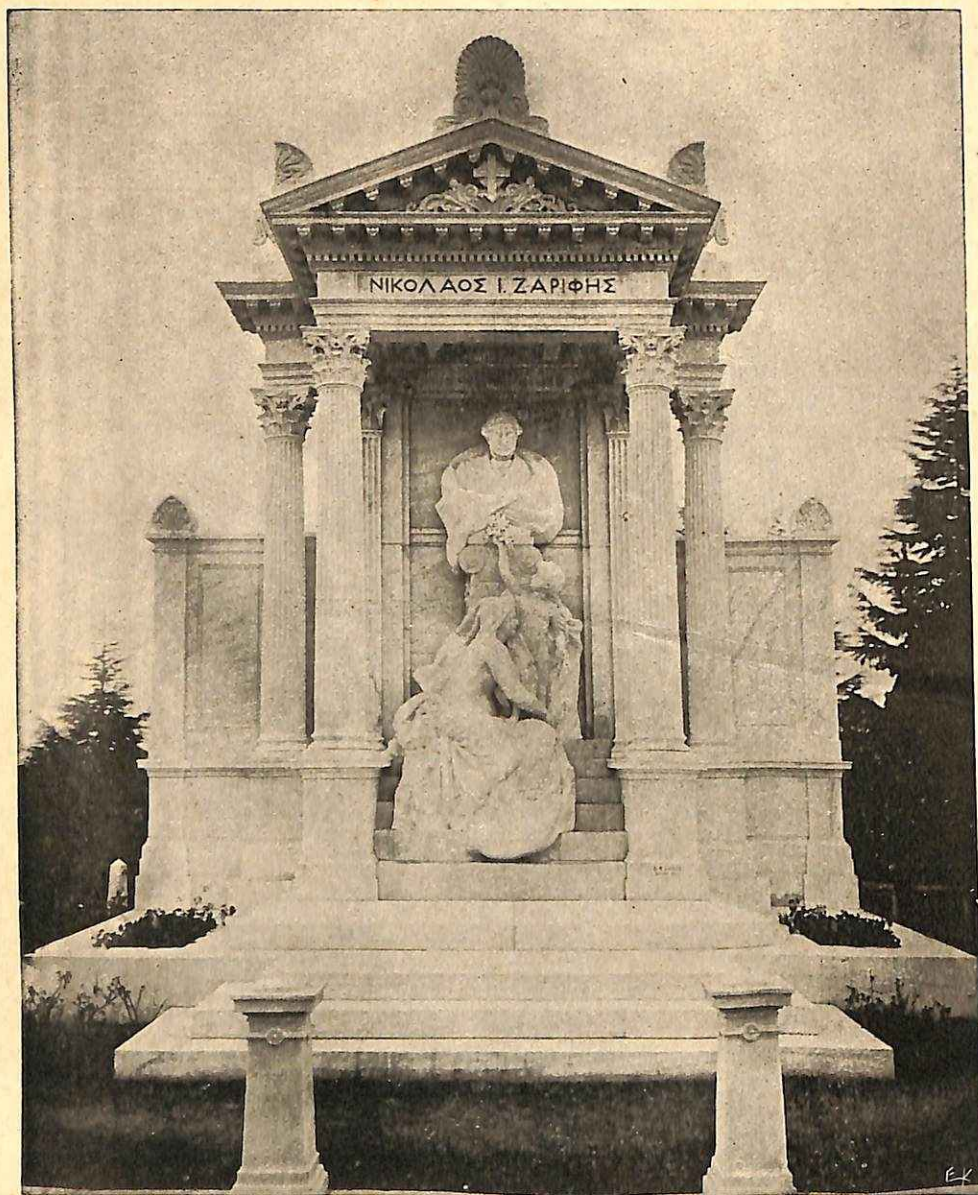
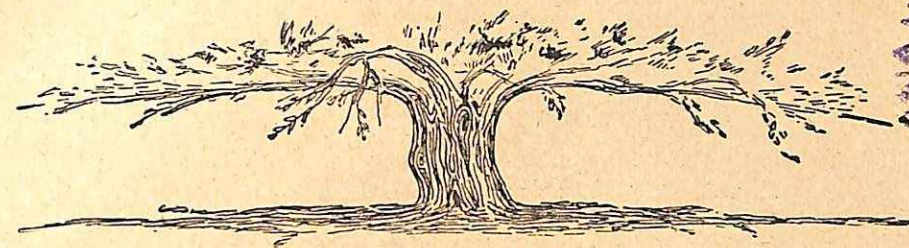

ΜΝΗΜΕΙΟΝ Ν. ΖΑΡΙΦΗ
ΕΡΓΟΝ Λ. ΣΩΧΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'
15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1904

Ο ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Αφ' οτου ἀπὸ τὴν βιαίαν λαϊκὴν ἐξέγερσιν ἀνετράπησαν τὰ τιμαριωτικὰ καὶ φεουδαρχικὰ μεσαιωνικὰ συστήματα, ἀνεγνωρίσθη γενικῶς, ὡς ἀρχὴ θεμελιώδης ἡ ἴση καὶ δικαία διανομὴ τῶν δημοσίων βαρῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς κατέβαλλε τὸ χρῆμα διὰ τὰς δημοσίας ἀνάγκας, οἱ εὐγενεῖς ἐπρόσφεραν τὸ αἷμα τῶν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος καὶ οἱ κληρικοὶ ἀνέπεμπαν τὰς δεήσεις διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, διεδέχθη ὁ αἰὼν τοῦ υἱοῦς δημοκρατικοῦ πνεύματος κατὰ τὸν ὅποιον ὅλοι, τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, περιβάλλονται μὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ ὑπόκεινται εἰς τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις. Ὅλοι διὰ τοῦτο χωρὶς ἐξαιρέσεων ἀπολαμβάνοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνικῆς ὁργανώσεως συνεισφέρουν εἰς τὰς δημοσίας ἀνάγκας ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτήν, τὴν ὁποίαν παρεδέχθη καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα, ἡ φορολογία πρέπει νὰ εἴναι δικαία, ἐπιβαρύνουσα κάθε φορολογούμενον ἀναλόγως τῶν πόρων του. Ἀλλ' ὅσον ἀπλᾶ κατὰ θεωρίαν εἴναι τὰ συστατικὰ ἀρτίας φορολογίας, τόσον δυσκολώτερα κατορθώνονται εἰς τὴν πραγματικότητα. Δύσκολον εἶναι νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ δικαιοσύνη εἰς τὴν φορολογίαν. Δυσκολώτερον ἀκόμη νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ οικονομικὴ δύναμις κάθε φορολογουμένου καὶ ἀναλόγως αὐτῆς νὰ ἐπιβληθῇ ὁ φόρος. Δικαιοσύνη εἰς τὴν φορολογίαν δὲν σημαίνει ἀπλῶς ὅτι κάθε πολίτης ἀναλόγως τοῦ κεφαλαίου του ἢ τοῦ εἰσοδήματός του συνεισφέρει

καθ' ὁρισμένον ποσοστὸν εἰς τὰ δημόσια βάρη. Ὅλα τὰ κεφάλαια δὲν εἴνε ὁμοίως παραγωγικά. Ὅλα τὰ εἰσοδήματα δὲν ἔχουν πηγὴν ὁμοίας διαρκείας καὶ σταθερότητος. Πρέπει διὰ τοῦτο, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς δικαιοσύνης νὰ νοηθῇ ὅτι λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ εἰδικαὶ περιστάσεις μὲ τόσῃ ἀκρίβειαν καὶ εὐθύτητα ὑπολογισμοῦ, ὥστε ὁ φόρος, ἐπιβαλλόμενος εἰς τὰς διαφόρους κοινωνικὰς καταστάσεις, νὰ μὴ τὰς διαταράσῃ, ἐπιβαλλόμενος δὲ εἰς ἐμπόριον, βιομηχανίαν, πλοῦτον ὅποιονδήποτε νὰ μὴ ἀναστέλλῃ τὸν φυσικὸν δρόμον τῶν. Δικαιοσύνη ἐπίσης ὅσον καὶ πρακτικὴ ἀνάγκη εἴνε ὅπως ὁ φόρος μὴ ἐπιβαρύνῃ τὸ παραγωγικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ τὸ καθαρὸν εἰσόδημα πάσης προσόδου καὶ ἀναλόγως τῆς πηγῆς αὐτῆς. Ἀπὸ τὰς ἀπλᾶς καὶ στοιχειώδεις αὐτὰς σκέψεις ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εἰσοδήματος. Ὁ φόρος οὗτος θεωρεῖται συνήθως ὅτι εἴνε νεωτερισμός, προϊόν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Δὲν συμβαίνει ὅμως τοῦτο εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἑκατονταετηρίδας ὅλας πρὸ Χριστοῦ ἐπενοήθη καὶ ἐφηρμόσθη ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ἀτελῶς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἀνευρίσκομεν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγροίτους, εἰς τὸ μερίδιον τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλιείας, τὸ ὅποιον ἐδίδαν εἰς τὸν ἀρχηγόν τῶν καὶ εἰς τοὺς νομάδας λαοὺς, εἰς τὸ μερίδιον τὸ διδόμενον εἰς τὸν γενάρχη τῶν.

Εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ ἀνευρίσκομεν τὸν πραγματικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς, τὴν δεκάτην.

Οἱ Ἑβραῖοι ἐπρόσφεραν τὴν δεκάτην εἰς τοὺς Λευίτας, ὡς ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ὑψίστου. (Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς). Ἐθεώρουν αὐτοὺς ὡς ἐπικαρπώτας τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ ἀληθινοῦ Κυρίου (Λευίτ. 25. 23.) Ἡ δεκάτη ὑπῆρχε καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους διδομένη ὑπὲρ τῶν ἱερέων. Ἐκτὸς τῆς δεκάτης εἰς τὰ ἔσοδα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων κατελέγοντο ὁ φόρος τῶν συμμάχων, τὰ εἰσοδήματα τῶν δημοσίων κτημάτων, τῶν μεταλλείων καὶ ὀρυχείων, αἱ ἀποδόσεις τῶν τελωνείων καὶ τὸ προῖον τῶν προστίμων. Φόρος ἐπὶ πλεον ἔχων ἀμεσώτεραν σχέσιν πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ὑπῆρχεν ὁ ὑπὸ τοῦ Σόλωνος συστηθεὶς διὰ τοῦ ὁποῖου οἱ Ἀθηναῖοι διηροῦντο εἰς τέσσαρας κατηγορίας ἀναλόγως τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπεβαρύνοντο κατὰ φόρον προοδευτικὸν ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τούτου. «Τμήματα ἐστὶ τέτταρα. Πεντακοσιομεδίμων, ἱππέων, ζευγῶν, θητικῶν. Οἱ μὲν πεντακοσιομεδίμωνοι ἐκ τῶν πεντακοσίων μεδίμων ὕγρα καὶ ξηρὰ ποιεῖν κληθέντες, ἀναλίσκουν εἰς τὸ δημόσιον κατὰ τάλαντον. Οἱ δὲ τὴν ἱππάδα τελούντες, ἐκ μὲν τοῦ δύνασθαι τρέφειν ἵππους κέκληνται, ποιούσι δὲ μέτρα τριακόσια, ἀναλίσκουσι δὲ κατὰ ἡμιτάλαντον, οἱ δὲ ζευγίστιον τελούντες ἀπὸ διακοσίων μέτρων καταλέγονται ἀναλίσκουσι δὲ κατὰ μνᾶς δέκα, οἱ δὲ τὸ θητικὸν οὐδεμίαν ἀρχὴν ἄρχουσιν, οὐδὲ ἀναλίσκουσι κατ' οὐδέν» (Πολυδεύκης VIII 129—130). Οὗτος ὑπῆρχεν ὁ πρῶτος προοδευτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐπιβληθεὶς μετ' ἐπιστημονικὴν ἐντέλειαν διὰ τῆς βοηθείας κτηματολογίου ἐτησίως ἀναθεωρουμένου.

Ὁ φόρος ὅμως ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν καὶ διατύπωσιν ἀνευρίσκεται εἰς τὰ παλαιὰ κείμενα τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Οὐλπιανοῦ, εἰς τὸν κώδικα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς τὸν κώδικα τοῦ Θεοδοσίου, καὶ ἰδίως εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ Σερβίου Τουλίου ψηφισθὲν πρὸ δύο-ἡμισυ χιλιάδων ἐτῶν! Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ὁμιλῶν περὶ τοῦ Σερβίου Τουλίου, λέγει ὅτι ἠθέλησε νὰ ἔχη τὰ δνόματα ὅλων τῶν Ρωμαίων μετ' τὴν δήλωσιν τῆς περιουσίας τῶν καὶ τῆς ἀξίας εἰς τὴν ὁποῖαν ἠδύνατο αὐτὴ νὰ διατιμηθῇ. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ ἀπάτη ἠνάγκασε τοὺς Ρωμαίους νὰ δώσουν ὄρκον ὅτι ἐδήλωσαν τὴν ἀλήθειαν. Οἱ ψευδῆ δηλώσαντες ἔχαναν τὴν περιουσίαν των, ἐμαστιγοῦντο καὶ ἐπωλοῦντο ὡς δοῦλοι.

Ὅλος ὁ σημερινὸς μηχανισμὸς τῶν νόμων καὶ νομοσχεδίων τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδή-

ματος ἀνευρίσκεται μετ' πᾶσαν λεπτομέρειαν εἰς τὰ παλαιὰ αὐτὰ κείμενα τῶν κωδίκων. Ὁ τρόπος τῆς δηλώσεως, τῆς ἐξελέγξεως, τοῦ σχηματισμοῦ τῶν φορολογικῶν καταλόγων εἶχε τὸν αὐτὸν μηχανισμόν. Ἡ φιλοσοφία τοῦ προσωπικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ὑπάρχει ἤδη ἀρχαία, παρατηρεῖ ὁ Ζὺλ Ρῶς, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ρώμην. Πράγματι τίποτε δὲν ἐπενόηθη ἔκτοτε καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου προσκρούει εἰς τὰς ἰδίας δυσκολίας καὶ παρουσιάζει τὰ αὐτὰ κενά, ἂν μὴ καὶ περισσότερα ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἄλλοτε οἱ ἀνακριβῶς δηλώνοντες τὸ εἰσόδημά των ὑπεβάλλοντο εἰς βαρυτάτας ποινάς, ἐνῶ αὐτὰς ἀποκρούει σήμερον τὸ νεώτερον πνεῦμα.

Αἱ δυσκολίαι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου τούτου, ὁ ὁποῖος θεωρητικῶς εἶνε ἰδεωδῶς τέλειος, ὀφείλων εἰς τοῦτο ἐμπνεῖς ὑποστηρικτὰς, εἶνε πράγματι μεγάλαι καὶ δυσπέραστοι.

Διὰ τὴν ἐπιβολὴν παντὸς ἀμέσου φόρου δύο δυνατοὶ τρόποι ὑπάρχουν. Ἡ δῆλωσις τοῦ φορολογουμένου ἢ ἡ κατάταξις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν δημοσίων ὀργάνων. Ἀλλ' οὔτε μετ' τὸ ἐν σύστημα, οὔτε μετ' τὸ ἄλλο, οὔτε καὶ μετ' τὸν συνδυασμὸν τῶν δύο δύναται νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀκριβὴς ἐξελέγξις τοῦ εἰσοδήματος ἐκάστου φορολογουμένου. Διὰ τοῦτο μοιραίως ἡ βάσις αὐτῆ τοῦ φόρου τούτου περιέχει ἀνισότητα καὶ αὐθαιρεσίαν. Ἀνισότητα περιέχει, καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δήλωσιν τῶν πολιτῶν τῶν ὁποίων ἡ εὐθύτης καὶ ἡ εὐσυνειδησία εἶνε διαφόρου βαθμοῦ. Αὐθαιρεσίαν δὲ καθ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου ἐκ τῆς διοικητικῆς κατατάξεως, ἐκ τῆς ταξινομήσεως δηλαδὴ τοῦ φορολογουμένου ὑπὸ τῶν δημοσίων ὀργάνων. Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν περίπτωσιν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι μὴ ἔχοντες ἀσφαλῆ τινα βάσιν πρὸς ὑπολογισμόν τοῦ εἰσοδήματος, προβαίνουν εἰς ἐγγυτέραν ἀνακριτικὴν ἔρευναν, ὀχληρὰν καὶ καταθλιπτικὴν, τῶν υποθέσεων καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ πολίτου.

Αὐτὰ γενικῶς τὰ ἐλαττώματα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἡ δυσκολία δηλαδὴ εἰς ἐξακριβώσιν τῆς φορολογητέας ὕλης, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας τὰ θεωρητικὰ πλεονεκτήματα τοῦ φόρου ἀνατρέπονται εἰς τὴν πραγματικότητα.

Παρὰ τὰς δυσκολίας αὐτὰς κράτη τινὰ ἐφήρμασαν τὸν φόρον τούτον χωρὶς βέβαια τὴν τελειότητα τὴν ὁποῖαν προϋποθέτει ὁ φόρος ἀλλὰ κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος εἰς τὸ σύνολον δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπιτυχής. Τὰ κράτη αὐτὰ εἶνε κυρίως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Πρωσσία. Καὶ τὰ

κράτη ὅμως αὐτὰ, ἰδίως ἡ Πρωσσία, δὲν ἐδέχθησαν τὸν φόρον, ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ὡς ἐνιαῖον φόρον ὅπως πρέπει νὰ εἶνε, ἀλλὰ τὸν ἐπέβαλαν μαζὶ μετ' τοὺς ἄλλους ἀμέσους καὶ ἐμμέσους φόρους. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος καλῶς λειτουργῶν δύναται νὰ ἀποβῇ παράγων δικαιοσύνης, ἐὰν ἀφίνων ἀπρόσβλητα τὰ μικρὰ εἰσοδήματα ἐπιβάλλεται κατὰ προοδευτικὴν ἀναλογίαν εἰς τὰ μεγάλα, ὥστε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἰσότητα, τὴν ὁποῖαν παραβλάπτουν οἱ ἔμμεσοι φόροι, ἐπιβαρύνοντες δυσαναλόγως τὰς λαϊκὰς τάξεις. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο λειτουργεῖ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Ἀντιθέτως εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, καλούμενος ἐκεῖ φόρος ἐπὶ τοῦ κινήτου πλούτου, ἐπιβαρύνει καὶ τὰ μικρὰ εἰσοδήματα, ἐπομένως δὲν συντελεῖ εἰς ἀποκατάστασιν ἰσορροπίας ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀπλῶς πηγὴν δημοσίου ἐσόδου καὶ ἔχει χαρακτηρὰ στενῶς ταμειωτικόν. Τοιοῦτον περίπου χαρακτηρὰ διατηρεῖ καὶ εἰς τὴν Πρωσσίαν, ἂν καὶ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ὁ φορολογικὸς ὅρος εἶνε ἐλαφρότερος.

Ἀνάγκη ἐπὶ πλεον, διὰ νὰ ὑπάρξῃ δικαιοσύνη εἰς τὸν φόρον τούτον, ὅπως ἐπιβαρύνωνται κατὰ μικροτέραν ἀναλογίαν τὰ εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ ἀσταθὴ πηγὴν καὶ βαρύτερον τὰ εἰσοδήματα τὰ προερχόμενα ἀπὸ πηγὴν παγίαν καὶ διαρκή. Ἐλαφρότερον δηλαδὴ τὸ προῖον τῆς προσωπικῆς ἐργασίας καὶ βαρύτερον τὸ εἰσόδημα τοῦ ἐσχηματισμένου κεφαλαίου. Ὁ ἀπολαμβάνων ἐκ τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας εἰσόδημα 5000 ὀφείλει νὰ ἀποταμιεύσῃ διὰ τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε ἐκτεθειμένος καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν γηρατειῶν, ἐνῶ ὁ ἔχων ἀνάλογον εἰσόδημα ἀπὸ τὴν κινήτην ἢ ἀκίνητον αὐτοῦ περιουσίαν δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰς αὐτὰς συνθήκας, ἀπεναντίας χωρὶς νὰ ἐργάζεται ἔχει ἐξησφαλισμένον τὸ εἰσόδημα, καὶ τὸ κεφάλαιον μένει ἀκέραιον διὰ τὰς ἀπροβλέπτους ἀνάγκας του. Δύσκολον ὅμως εἶνε εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου νὰ γίνῃ ἡ διάκρισις τῶν πηγῶν τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἀναλόγως τούτων νὰ ὀρισθῇ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου. Τὸ ἐλάττωμα ὅμως τοῦτο τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἶνε τόσον μικρότερον καὶ τόσον πλεον ἀνεπαίσθητον ὅσον ἐλαφρότερος ὁ φορολογικὸς ὅρος.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν συνήθως ὁ φορολογικὸς ὅρος εἶνε ἐλαφρὸς περιστρεφόμενος εἰς τὰ 5% (φρ. 1.25 ἐκάστην λίραν) καὶ ἐπιβαλλόμενος ἐφ'

ὅλων τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἀπὸ 4,000 φράγκων καὶ ἄνω. Βαρὺς ὅμως εἶνε ὁ φόρος οὗτος εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ τὴν Αὐστροίαν, ἐπαχθὴς δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Εἶδαμεν ὅτι ἐφ' ὅσον ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐπιβάλλεται ὡς συμπληρωματικὸς καὶ λειτουργεῖ ἐπομένως μαζὶ μετ' τοὺς ἐμμέσους καὶ τινὰς ἀμέσους φόρους, ἀνάγκη χάριν τῆς δικαιοσύνης νὰ ἀφίνῃ ἄθικτα τὰ μικρὰ εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιβαρύνουν οἱ ἔμμεσοι φόροι. Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους, διὰ νὰ ἔχῃ ὁ φόρος οὗτος ἱκανὰς ἀποδόσεις, ἀνάγκη ὁ πλοῦτος μὴς χώρας νὰ μὴ εἶνε κατατετημένος, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον νὰ εἶνε συγκεντρωμένα, νὰ ὑπάρχουν δηλαδὴ μεγάλαι πηγαὶ εἰσοδημάτων καὶ τὰ ἐξαιρούμενα τοῦ φόρου μικρὰ εἰσοδήματα νὰ μὴ ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην μερίδα τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου τῆς χώρας, ὅποτε ἐλαχίστην ἀπόδοσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ὅλας τὰς εὐνοϊκὰς αὐτὰς συνθήκας ἔχει ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦτο καὶ ἐξαιρέτως ἠδδοκίμησεν εἰς τὴν χώραν αὐτήν. Ἀκριβέστερον ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑποδιαιρεῖται εἰς πέντε χωριστοὺς φόρους. Ὁ πρῶτος φορολογητέαν ὕλην ἔχει τὰς γαίας καὶ τὰς οἰκοδομίας. Ὁ δεύτερος τὰ κέρδη ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐδάφους. Ὁ τρίτος τὰ μερίσματα καὶ τοὺς τόκους τῶν δημοσίων χρεωγράφων. Ὁ τέταρτος τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ εἰσοδήματα, ὁ πέμπτος τέλος ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς συντάξεις. Μετ' τὴν ὑποδιαιρέσιν αὐτὴν τοῦ φόρου κατορθοῦται ὥστε νὰ μὴ γίνῃται γνωστὸν τὸ σύνολον τῶν εἰσοδημάτων τοῦ φορολογουμένου, ἀφοῦ γίνεται χωριστὴ βεβαίωσις καὶ εἰσπραξίς διὰ καθένα τῶν μερικῶν τούτων φόρων. Τότε μόνον γίνεται γνωστὸν τὸ εἰσόδημα, ὅταν εἶνε κατώτερον τοῦ φορολογικοῦ ὅρου, κατώτερον τούτῃ τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον ἐπιβαρύνει ὁ φόρος ἢ περιέχεται μεταξὺ τῶν 4000 καὶ 10000 φράγκων, ὅποτε μένουν ἀφορολόγητοι αἱ τρεῖς πρώται χιλιάδες δραχμαί. Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτὰς ὁ φορολογούμενος διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπαλλαγὴν ἢ τὸν μειωτισμὸν τοῦ φόρου, προβαίνει εἰς δήλωσιν καὶ καταθέτει τὰ στοιχεῖα διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται τὸ σύνολον τῶν εἰσοδημάτων του.

Ὁ ἀγγλικὸς νόμος ἐπρονόησεν ἰδιαίτερος διὰ τὸν φόρον τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν εἰσοδημάτων. Πολὺ πιθανὸν ὁ βιομηχανὸς ἢ ἐμπορὸς διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἐργασιῶν

του να μὴ θέλῃ νὰ καταστήσῃ κοινῶς γνωστὸν τὸ εἰσόδημά του· εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὴν δὴλῶσιν του ἀπειθύνει ἐνσφράγιστον εἰς εἰδικὸν ἀνώτερον ὑπάλληλον ὀρκισθέντα τὴν τήρησιν αὐστηρᾶς ἐχεμυθίας. Οὗτος βεβαιώνει καὶ εἰσπράττει τὸν φόρον καὶ ἀφ' οὗτου λειτουργεῖ ὁ φόρος οὗτος δὲν ἐδόθη ἐν κᾶν παράδειγμα ἀκριτομυθίας τῆς ὑπηρεσίας.

Ἡ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν Ἀγγλίαν εἶνε ἡ δὴλῶσις τοῦ φορολογουμένου, ἐξελεγχουμένη ὑστερον ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ὑπηρεσίας. Ἀπεναντίας εἰς τὴν Πρωσσίαν προηγείται ἡ διοικητικὴ κατάταξις τοῦ φορολογουμένου ὑπὸ τῶν δημοσίων ὀργάνων κατόπιν ἐγγυτέρας ἐρεῦνης τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ δὴλῶσις τοῦ φορολογουμένου εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ κατάταξις δὲν ὑπῆρξε δικαία. Ἡ διαφορὰ τῶν μεθόδων τούτων λόγον ἔχει τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν. Αἱ ἰδέαι τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ἀντίληψις τῶν πρὸς τὴν Πολιτείαν ὑποχρεώσεων, ὁ ἀποτροπιασμός διὰ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην, ἀρετὴ τῆς ἀγγλικῆς φυλῆς, ἐπέβαλον τὴν δὴλῶσιν τοῦ πολίτου ὡς τὴν πρώτην βάσιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου. Ἀπεναντίας εἰς τὴν Πρωσσίαν ἡ καθολικῶς κρατοῦσα πειθαρχία, τὸ συγκεντρωτικὸν πολιτικὸν σύστημα, ἡ ἐξουσία τῶν πολιτῶν πρὸς τὰς ἐπεμβάσεις τῆς ἐξουσίας ἀπῆλθον, διὰ τὴν καλλιτέραν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου, τὴν διοικητικὴν κατάταξιν τῶν φορολογουμένων.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος δὲν ἐφημερόσθη ἂν καὶ δεκάδες νομοσχεδίων ὑπεβλήθησαν κατὰ διάφορους ἐποχὰς καὶ σήμερον ἀκόμη σχετικὸν νομοσχέδιον εἶνε ὑποβλημένον εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι αὐταὶ προσκρούουν εἰς τὸν φόβον τὸν ὁποῖον γεννᾷ εἰς τὴν εὐαισθησίαν τῶν Γάλλων ἡ ἰδέα τῆς ἀνακριτικῆς ἐπεμβάσεως τῆς διοικήσεως μέχρι τῶν ἀτομικῶν ὑποθέσεων καὶ συμφερόντων.

Εἶνε βέβαια ἐπιθυμητὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς πᾶσαν χώραν, ἀφοῦ ἀποκαθιστᾷ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὴν φορολογίαν, δίδει σημαντικὰς ἀποδόσεις διὰ τὰς δημοσίας ἀνάγκας, καὶ τέλος, εἰς περίπτωσιν προσωρινῶν ἀλλ' ἀμέσων δημοσίων ἀναγκῶν, εἶνε ὁ μόνος φόρος, ὁ ὁποῖος, αὐξανόμενος τοῦ φορολογικοῦ αὐτοῦ ὅρου, ἐπιβαρύνει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γενικῶς καὶ ὁμοίως τοὺς φορολογουμένους.

Οἱ Ἀγγλοὶ τὰς δαπάνας τοῦ νοτιαφρικανικοῦ πολέμου, ἀνελθούσας εἰς 5,620,000,000 φράγκα, ἀντιμετώπισαν διὰ δανείων καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν φόρων. Ἡ αὐξήσις αὐτῆς τῶν φόρων ἀπέφερε περίπου δύο δισεκατομμύρια φράγκα, ἐκ τῶν ὁποίων πλέον τοῦ ἡμίσεως ἀπέδωκεν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Οἰδδεις κατόπιν ὧν τούτων ἤθελε διανοηθῇ νὰ ἀρνηθῇ τὴν σπουδαιότητα τοῦ φόρου τούτου καὶ τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε καλῶς ἐφαρμοζόμενος καὶ καλῶς λειτουργῶν διὰ πᾶσαν χώραν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη δυσκολία ἔγκειται εἰς τὴν καλὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν καλὴν λειτουργίαν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀκόμη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εὐρὲν ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκοὺς ὅρους, παρουσιάζει εἰς τὴν λειτουργίαν πολλὰ ἐλαττώματα καὶ ἀνωμαλίας, καὶ ἡ θεωρητικῶς ἰδεώδης ἰσότης του ἐνέχει πολλὴν εἰκονικότητα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν. Διὰ τοῦτο ὁ φόρος ὅχι μόνον προσκρούει εἰς τὴν κοινὴν ἀντιπάθειαν ἀλλ' ἔχει καὶ εἰς τὸ πεδίου τῆς ἐπιστημονικῆς συζητήσεως ἰσχυροὺς πολεμίους.

Κατόπιν ὧν τούτων ἂς ἐξετάσωμεν ἐὰν εἶνε δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου τούτου εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τρόπον ἐξασφαλίζοντα δικαιοσύνην εἰς τὴν διανομὴν καὶ ἱκανὴν ἀπόδοσιν εἰς τὰς εἰσπράξεις. Ἡ πεποιθήσις ἡμῶν κατόπιν ἐπισταμένης ἐρεῦνης καὶ ἀναλύσεως τοῦ διέποντος ἡμᾶς φορολογικοῦ συστήματος καὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας διατελοῦμεν, εἶνε ὅτι οὐδεμία συζήτησις κᾶν δύναται νὰ γίνῃ περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ προσωπικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ καθεστὼς πᾶσαι αἱ ἐν Ἑλλάδι συνθῆκαι εἶνε δυσμενεῖς διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ φόρου τούτου.

Καὶ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε πάρα πολὺ κατανεμημένος ὁ πλοῦτος. Ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τὰ 82% ἀποτελοῦν ἀγροτικὸν πληθυσμόν. Καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνέρχονται κᾶν εἰς 500.000 ψυχάς, ὀλίγιστοι ἔχουν μεγάλας περιουσίας, οἱ περισσότεροι ἀπεναντίας ἀνήκουν εἰς τὴν κατωτάτην ἢ μεσαίαν κοινωνικὴν τάξιν, τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα κατὰ τὸ πλεῖστον θὰ εὐρίσκετο κάτω τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου, τὸ ὁποῖον δέον νὰ μένῃ ἀφορολόγητον. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ κατώτατον τοῦτο ὅριον εἶνε περὶ τὰς 4,000 φράγκα· εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ 2,000 δραχμὰς ἐὰν ὀρισθῇ, πάλιν θὰ ἀφήσῃ ἄθικτα τὰ

τέσσαρα πέμπτα ἢ καὶ ἔτι πλέον τοῦ καθολικοῦ εἰσοδήματος. Τοῦτο διότι ὅχι μόνον αἱ περισσότεραι ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι διατρέφονται πράγματι μὲ ποσὸν πενιχρότερον τῶν 2,000 δραχμῶν ἐτησίως ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ οἱ ἔχοντες κατὰ τι ἢ καὶ κατὰ πολὺ, — ἀναλόγως τῆς εὐσυνειδησίας των — ἀνώτερον εἰσόδημα τοῦ ἐλαχίστου τούτου ὁρίου, θὰ κάμουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνακριβεῖς δηλώσεις, ὅπως ἀπαλλαγοῦν τοῦ φόρου, βασιζόμενοι εἰς τὸ δύσκολον καὶ ἐνίοτε ἀδύνατον τῆς ἐξελέγξεως τοῦ εἰσοδήματός των.

Δεύτερον πρόσκομμα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου εἶνε ὁ κατώτερος δυστυχῶς βαθμὸς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς ἐν σχέσει μὲ τὰ προηγμένα εὐρωπαϊκὰ κράτη. Τὸ ὄλεθριον ἐπὶ πλέον σύστημα τῆς ἐνοικιάσεως τῶν φώρων ἦνοιξε χάσμα μεταξὺ λαοῦ καὶ Κυβερνήσεως καὶ ἡ καταβολὴ τοῦ φόρου δὲν θεωρεῖται ἐκπλήρωσις καθήκοντος πρὸς τὴν Πολιτείαν, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐκδήλωσης τῶν ὑπερέτερων ἰδεῶν τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης ἀλλὰ βάρος ἐπαχθές, τὸ ὁποῖον ἐπέβαλεν ἡ βία. Διὰ τὸν λόγον τούτον εἰς τοὺς ἀμέσους φόρους, ὅχι μόνον δὲν ἔχομεν αὐξήσιν ἀλλὰ πάντοτε σημαντικὰς καθυστερήσεις ἀποδόσεως. Πρὸ δέκα ἐτῶν οἱ ἄμεσοι φόροι ἔδιδαν 20 ἑκατομμύρια καὶ ἄφιναν καθυστέρημα περίπου 4 ἑκατομμύρια. Εἰς τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς σημείον καὶ κατὰ τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν καθυστέρησιν εὐρίσκονται οἱ ἄμεσοι φόροι καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον δημοσιευθέντα ἀπολογισμόν τοῦ 1902, ἐνῶ κατὰ τὸ ἴδιον χρονικὸν διάστημα, ἀπὸ τοῦ 1893 μέχρι τοῦ 1902, οἱ ἔμμεσοι φόροι ἀπὸ 28 ἑκατομμύρια ἀνῆλθον εἰς 44 ἑκατομμύρια, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐνδείξιν ἱκανοποιητικῆς αὐξήσεως τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Οἱ ἄμεσοι ὅμως φόροι παραμένουν χωρὶς ἐλαστικότητα, δὲν παρακολουθοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ προσκρούουν πάντοτε εἰς τὴν δυστροπίαν καταλείποντες ὀγκωδέστατα καθυστερήματα, τὰ ὁποῖα διὰ τινὰς φόρους ποικίλουν ἀπὸ 40 ἕως 60%! Εὐλόγον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, καθὼς ἄμεσος καὶ προσωπικός, ἐπιβαλλόμενος δὲν θὰ παρακολουθῇ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ θὰ προσκρούῃ πάντοτε εἰς τὴν δυστροπίαν ἀφίνων ἀνάλογα καθυστερήματα μὲ τοὺς ἄλλους ἀμέσους φόρους.

Τρίτον ἐμπόδιον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου εἶνε ἡ χαλαρότης τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας. Σήμερον ὁσάκις ἡ Κυβέρνησις ἐπιβάλλῃ φό-

ρον, παρουσιάζοντα ἄποιαν δυσκολίαν εἰς τὴν βεβαίωσιν, ἐφαρμόζει τὸ ὄλεθριον σύστημα τῆς ἐνοικιάσεως. Ὅταν βεβαιώσῃ τοὺς φόρους καὶ τοὺς εἰσπράττει διὰ τῶν ὀργάνων της, συμβαίνει ἄλλοτε μὲν νὰ κάμνῃ γενναίας παροχάς, ἄλλοτε νὰ μὴ ἔχῃ ἱκανὰ ὄργανα διὰ τὴν βεβαίωσιν καὶ εἰσπραξιν καὶ ἄλλοτε νὰ ζημιωθῇ ἱκανὸν μέρος τῶν δημοσίων ἐσόδων ἐκ τῶν καταχρήσεων τῶν ὀργάνων της. Καὶ σήμερον ὑπάρχει πραγματικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν ἀνωνύμων Ἑταιριῶν, ἀλλ' ἐνῶ τὸ καθαρὸν τοῦτο εἰσόδημα ἠῦξῃση σημαντικῶς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου δὲν παρηκολούθησε τὴν αὐξήσιν οὔτε ποτὲ ὑπῆρξε ἀνάλογος τῆς φορολογητέας ὕλης.

Τελευταῖον, λόγος ἐπὶ πλέον ὅπως πολεμηθῇ ἡ ἰδέα τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, κατόπιν ὧν τῶν ἄλλων δυσμενῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας ἀπαριθμήσαμεν, εἶνε ὅτι ἡ παραδοχὴ τοῦ προϋποθέτει τὴν κατάργησιν ἄλλων τινῶν πραγματικῶν ἀμέσων φόρων ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Δὲν εἶνε ὅμως λογικὴ σκέψις ἡ κατάργησις φόρων, οἱ ὁποῖοι ἐλειτούργησαν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους συνεμορφώθησαν ἡ κοινωνικὴ κίνησις καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐργασία, διὰ τὴν εἰσαγωγὴν νέου φόρου ἐκ τῶν προτέρων παρουσιάζοντος τόσον μεγάλας πιθανότητας ἀποτυχίας. Ἄλλως τε ὅταν τὸ πρῶτον ἐπιβληθῇ, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἐλάχιστον τὸν φορολογικὸν ὅρον διὰ νὰ μὴ ἐπηρεάσουν οὐσιωδῶς αἱ ἀνισότητες ἐκ τῆς δυσκολίας τῆς ἐφαρμογῆς καὶ προσκρούση ὀριστικῶς εἰς τὴν κοινὴν ἐξέγερσιν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐφημερόσθη πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν περίπου μὲ μικρότατον φορολογικὸν ὅρον κατ' ἀρχάς, ἐν τούτοις προσέκρουσε εἰς τὸ κοινὸν αἰσθημα καὶ κατηργήθη καὶ ἐπεβλήθη ἐκ νέου εἰς ἐκτάκτως σοβαρὰς περιστάσεις καὶ πάλιν κατηργήθη καὶ ὅταν ἀνεναῶθη εἰς δεινὰς πάλιν περιστάσεις εἶχε χαρακτηρῶν προσωρινότητος, τὸν ὁποῖον τυπικῶς καὶ σήμερον ἀκόμη ἔχει. Ἐὰν λοιπὸν ἠθέλομεν ἐφαρμόσει τὸν φόρον τούτον μὲ ἐλάχιστον κατ' ἀνάγκην φορολογικὸν ὅρον, αἱ εἰσπράξεις τοῦ φόρου τούτου θὰ ἦσαν ἀσφαλῶς πολὺ κατώτεραι τῶν εἰσπράξεων τῶν φόρων, οἱ ὁποῖοι ἠθέλον ἀντικατασταθῇ ὑπ' αὐτοῦ. Εἰς περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας τόσον ἀσταθὴ εἶνε τὰ δημόσια οἰκονομικά, τοιοῦτος πειραματισμός δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένος.

Ἐκ τούτων προκύπτει ἡ ἀλήθεια τοῦ ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν ὅτι εἴμεθα δυστυχῶς ἀκόμη πολὺ

ἀνέτοιμοι διὰ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.
Ἀνάγκη βαθμιαίως νὰ ἐκμηδενίσωμεν τὰ ἐμ-
πόδια, νὰ προετοιμαζώμεθα διὰ τὸν φόρον
τοῦτον τῆς ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, τελειο-

ποιούντες τὸν διοικητικὸν ὀργανισμὸν καὶ ἐξυ-
ποῦντες τὸ δημόσιον φρόνημα. εἰς φωτεινο-
τέραν ἀντίληψιν τῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὴν
Πολιτείαν καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

ΣΕ ΔΥΟ ΜΑΤΙΑ

Μάτια μεγάλα, ἐξωτικά, σὲ ἀκύμαντο κρουστάλι
Ποτὲ δὲν καθρεφτίσατε μὴ κοσμικὴ χαρά,
Πάντοτε κάποιο σύγνεφο χωρὶς ἀνεμοζάλη,
Μέσα στοὺς δυὸ σας οὐρανὸν διαβαίνει σιωπηλά.

Τὰ ρίγη ἐνὸς χεινόπορου σὰς γγίζουν καὶ ταράζουν
Κόσμον ὥραίους, κάποτε, μὴ μελαγχολικούς,
Κ' οἱ ἀκροβλεφαρίδες σας, ἀκάνθιναι ἥσκιοι, μοιάζουν
Σὰ στεφανάκια ἀπὸ μικροὺς μικροὺς ἀσφοδελούς.

Κ' ἐγὼ ποῦ σκύβω ἐπάνω σας, μαντεύοντας ὀλίγο
Τὰ μυστικά ποῦ κρύβετε, ὦ ἅγια μάτια ἐσεῖς,
Στὴν Ἀχερούσια λίμνη σας σιγὰ σιγὰ ξανοίγω
Τὸ πρῶτο ροδοχάραμα μιᾶς ἄγνωστης αὐγῆς...

ΚΑΪΜΟΣ

Στὸ βράχο τὸν ἀπάνεμον ἐδῶ στάκροθαλάσσι,
Συχνὰ κάποιος ἐπίμονος μὲ φέρνει στοχασμός,
Σὰ νὰ πιστεύω πῶς μπορεῖ νὰ πάψη, νὰ ἡσυχάσῃ
Γιὰ μιὰ στιγμή ὁ ἀκοίμητος ποῦ λιώνει με καῦμός.

Κι' ἐνῶ τὰ πλοῖα ποῦ περνοῦν μὲ πέρνουν ὅλα σκλάβοι,
Κ' οἱ γλάροι μᾶνασκόνουνε στὰ διάπλατα φτερά,
Ὅμως τῆς δυστυχίας μου δὲν προσπερνῶ τὸν κάβο,
Ποῦ τὸν κυκλόνουν τᾶγρια κι' ὀλάφριστα νερά.

Τὸ ξέρω, ἀνώφελα ζητῶ τὴν ποθητὴν εἰρήνην,
Θῦμ' ἄδικο κ' ἀνίδεο πονῶ καὶ θὰ πονῶ,
Μὰ ἐδῶ τῆς Εἰμαρμένης μου εἶν' ἅγια καλωσύνη
Νὰ βρῶ βωμὸν ἀνάμεσα σὲ κῦμα κι' οὐρανό....

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΒΓΕΡΝΣΕΡΝΕ ΒΓΕΡΝΣΟΝ

Η ΑΗΤΟΦΩΛΗΑ

Διήγημα.

Ενδρεγάρδενε ἦταν τὸ ὄνομα μικροῦ χωριοῦ
ποῦ, ἐρημικὸν ἐκεῖ ψηλά, ἦταν κλεισμένο
γύρω σὲ ψηλοὺς βράχους. Ἡ γῆ ἐκεῖ ἦταν πε-
δινὴ καὶ γόνιμη, ἐσχίζετο ὅμως ἀπὸ πλατὺ πο-
τάμι ποῦ κινουσε ἀπὸ τὸ βουνό. Τὸ ποτάμι αὐτὸ
ἐχύνετο σὲ μιὰ λίμνη ἐκεῖ κοντὰ στὸ χωριό.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν λίμνη, σὲ ἓνα καϊκάκι ἤλ-
θεν ὁ ἄνθρωπος ποῦ πρῶτος ἄρχισε νὰ καλ-
λιεργῇ τὴν κοιλάδα. Τὸ ὄνομά του ἦτο Ἐνδρε
καὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εἶναι
ἀπόγονοί του. Μερικοὶ ἔλεγαν ὅτι ἐπλανήθηκε
ὡς ἐκεῖ ἀπὸ κάποιον φρόνο ποῦ ἔκαμε ἄδεια
καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο πῶς
σὲ τοῦτο πταῖουν οἱ βράχοι ποῦ ἀκόμη καὶ τὸ
καλοκαῖρι, ἀπὸ τὰς πέντε τὸ ἀπόγευμα, σκε-
πάζουν τὸν ἥλιον ἀπὸ τὴν κοιλάδα.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἦταν μιὰ ἀητοφω-
ληά. Εὐρίσκετο εἰς τὴν κορυφὴν ἐνὸς βράχου
ἐπάνω εἰς τὸ βουνό. Ὅλοι ἠμποροῦσαν νὰ
ἰδοῦν ἐὰν τὸ θηλυκὸ ταῖρι ἄρχισε νὰ κλωσσᾷ,
ἀλλὰ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ φθάσῃ ψηλὰ ὡς
τὴν φωληά. Ὁ ἀητὸς πετοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τὸ
χωριό, ἐχύνετο σὲ κανένα ἄρνι ἢ κανένα κα-
τσικάκι καὶ μιὰ φορὰ μάλιστα ἄρπαξε ἓνα
μικρὸ παιδί. Διὰ τοῦτο καμμιά ἀσφάλεια δὲν
ἦταν εἰς τὸ χωριό. ὅσον ὁ ἀητὸς εἶχε ψηλὰ
στὸν βράχο τὴν φωληά του. Κάποια διάδοσις
ἦταν πῶς εἰς τὰ παλὰ χρόνια δυὸ ἀδελφία
ἐφθασαν τὴν φωληά καὶ τὴν ἐχάλασαν, ἀλλὰ
σήμερα κανεὶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ φθάσῃ ὡς ἐκεῖ.

Ὅπου δύο ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ ἔσμιγαν,
μιλοῦσαν γιὰ τὴν ἀητοφωληά καὶ εἶχαν τὸν
νοῦν τους σ' αὐτήν. Ἦξεραν πότε τὸν νέον
χρόνον ξανάλθαν οἱ ἀετοί, ποῦ ἐμύτισαν καὶ
ἔφεραν ζημίαν καὶ ποιοὺς ὑστερονὸς ἐπροσπά-
θησε νὰ σκαλώσῃ ὡς ἐκεῖ ἐπάνω. Ἡ νεολαία
μὲ τὰ ἐλαφρὰ πόδια ἀνέβαινε δένδρα καὶ βουνὰ
καὶ ἐγυμνάζετο εἰς τὸ πάλεμα διὰ νὰ ἡμπο-
ρέσῃ μιὰ μέρα νὰ φθάσῃ τὴν φωληά, καὶ ὅ-
πως ἄλλοτε τὰ δυὸ ἀδελφία, νὰ τὴν καταστρέψῃ.

Σ' αὐτὰ τὰ χρόνια ποῦ μιλοῦμε, τὸ γερό-
τερο παλληκάρι τοῦ χωριοῦ ἦταν ὁ Λεῖφ. Δὲν
ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἐνδρε. Εἶχε κατσαρὰ μαλ-
λιά καὶ μικρὰ μάτια, ἔλεγε κάθε λογῆς ἀστεία
καὶ ἀγαποῦσε τῆς γυναικὸς. Ἀπὸ τὰ παιδικὰ

του χρόνια καυχολογοῦσε πῶς μιὰ φορὰ θὰ
σκαλώσῃ ἐπάνω στὴν ἀητοφωληά, οἱ γέρον-
τες ὅμως τοῦ ἔλεγαν πῶς μποροῦσε νὰ ἔχη
τὸν νοῦν του χαμηλότερα. Ἀπὸ τὸν ἀναβε-
περισσότερο καὶ προτοῦ φθάσῃ ἀκόμα νὰ γίνῃ
σωστὸς ἄνδρας, ἐπεχείρησε τὸ ἀνέβασμα τοῦ
βράχου. Αὐτὸ ἔγινε ἓνα ἡλιόχαρο πρῶτ' Κυ-
ριακῆς, τὴν ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ἀετο-
πουλά ἔως τότε ἀκριβῶς θὰ εἶχαν βγῆ ἀπὸ τὰ
αὐγά τους. Κάτω ἀπὸ τὸν βράχον ἐμαζεύθη-
καν πολλοὶ ἄνθρωποι. Οἱ γέροντες τὸν ἐσυμ-
βούλευαν νὰ καθίσῃ φρόνιμος, οἱ νέοι τοῦ ἔ-
λεγαν νὰ τραβήξῃ ἐμπρός. Αὐτὸς ὅμως τὸν
πόθον του ἄκουε καὶ ἐπερίμενε ὡς ποῦ ἡ ἀη-
τομάννα νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν φωληά της. Ἐπὶ-
δυσσε ἔπειτα κ' ἐκρεμάσθηκε σ' ἓνα δένδρον
πολλοὺς πῆχες πάνω ἀπὸ τὴν γῆ. Τὸ δέν-
δρον ἦτο ριζωμένο σὲ μιὰ χαράδρα καὶ ἄρχισε
ἔπειτα ὁ Λεῖφ νὰ σκαλώνῃ στὴ χαράδρα. Πε-
τραδάκια ξεκολλοῦσαν μὲ τὰ πόδια του, καὶ
χαλίκια καὶ χῶμα κυλοῦσαν κάτω. Ἐβασίλευε
βαθεῖα σιγή. Μονάχα τὸ ποτάμι κάτω βογ-
γοῦσε. Ὁ βράχος ἐγίνετο ὀλονὲν πιὸ ἀπό-
κρημνος. Γιὰ πολλὴν ὥραν ἐκρέμετο μὲ τὸ ἓνα
χέρι, ἔψαχνε μὲ τὸ πόδι νὰ βοῇ κανένα σκαλο-
πάτι καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἰδῇ ποῦ βρίσκεται.
Πολλοί, καὶ μάλιστα γυναῖκες, ἐγύριζαν ἄλλοι
τὸ πρόσωπον καὶ ἔλεγαν πῶς δὲν θὰ ἔκανε
αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἂν ἐξοῦσαν οἱ γονεῖς του. Εὗρε
ὅμως κάποιο σταθερὸν πάτημα καὶ ἄρχισε νὰ
ζητᾷ πότε μὲ τὸ χέρι καὶ πότε μὲ τὸ πόδι, ἔπειτα
πάλιν ξανακρεμάσθηκε. Ὅσοι ἦσαν μαζεμένοι
κάτω, ἠμποροῦσαν τώρα νὰ ἀκούουν τὴν ἀνα-
πνοή του. Τότε σηκώθηκε ἓνα λυγρὸ κορίτσι
ποῦ μονάχον ἐκάθητο σὲ ἓνα λιθάρι. Ἐσήκωσε
τὰ χέρια του καὶ ἐφώνησε: «Λεῖφ, Λεῖφ, τί
κάνεις αὐτοῦ; Ὅλοι τὸ ἐκύτταξαν. Ὁ πατέρας
ἐστέκετο κοντὰ ἀλλὰ δὲν τὸ ἀνεγνώρισε.

«Κατέβα κάτω, Λεῖφ, ἐφώνησεν ὕστερα, σ'
ἀγαπῶ, αὐτοῦ ἐπάνω δὲν ἔχεις τίποτε νὰ κερ-
δίσης!» Ἐφάνηκε διστακτικὸς μίαν ἢ δύο στιγ-
μές, ὕστερα ἄρχισε πάλιν νὰ σκαλώνῃ ψηλά.
Τὸ χέρι του καὶ τὸ πόδι του ἐβοῆσαν σταθε-
ρὸν πάτημα. Ἀνέβαινε. Ἀρχισε ὅμως γρήγορα
νὰ κουράζεται, γιὰτὶ συχνὰ ἀπόστανε. Σὰν
κάποιο μῆνυμα ἐκύλισε κάποιο πετραδάκι καὶ

ὅλοι ποῦ ἦσαν ἐκεῖ τὸ ἔβλεπαν νὰ πέφτῃ ὡς κάτω. Μερικοὶ δὲν μπορούσαν πλέον νὰ κρατήσουν, ἔφυγαν. Τὸ κορίτσι μόνον ἔμεινεν ὄρθιο στὴν πέτρα, ἐσήκωσε τὰ χέρια του καὶ ἐκύτταξεν ἐπάνω.

Ὁ Λεῖφ ἐψηλαφοῦσε πάλι μὲ τὸ χέρι γύρω του, ὕστερα, τὸ κορίτσι καθαρὰ τὰ διέκρινε, ἐξέφυγε τὸ χέρι του, ἀρπάχθηκε γρήγορα μὲ τὸ ἄλλο ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐσύρθηκε.

— Λεῖφ .! ἐφώναξε τρομαγμένο, καὶ ἡ φωνὴ δυνατὴ ἐξεχύθηκε πάνω ἀπὸ τὸν βράχο. Ὅλοι ἦσαν τρομαγμένοι. « Ἐγλύστρησε! » ἐφώναξαν καὶ ἐσήκωναν ψηλὰ τὰ χέρια, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἀληθινὰ γλυστροῦσε, συνέπαιριε στὸ κατέβασμα χῶμα καὶ πέτρες, γλυστροῦσε, γλυστροῦσε πάντα, καὶ ὅσο πηγαινε γρηγορώτερα. Οἱ ἄνθρωποι κάτω ἐγύρισαν ἀλλοῦ τὸ πρό-

σωπο καὶ ἔπειτα ἄκουσαν πίσω τους στὸν βράχο σὰν ἓνα σύρσιμο καὶ σὰν σκάσιμο καὶ εὐθὺς ἀμέσως κᾶτι βαρύτερο, σὰν νὰ πέφτῃ μεγάλο καμμάτι βρεγμένου χώματος.

Ὅταν πῆραν θάρρος νὰ κυττάξουν γύρω, τὸ παλληκάρι ἦταν σωριασμένο ἐκεῖ, κομματιασμένο καὶ ἀγνώριστο. Τὸ κορίτσι ἔπεσε στὴν πέτρα. Ὁ πατέρας τὸ σήκωσε καὶ ἔφυγε.

Ἡ νεολαῖα ποῦ εἶχε περισσότερον παρακινήσῃ τὸν Λεῖφ, νὰ κάμῃ τὴν παλληκαριά, δὲν ἀποφάσισε νὰ δώσῃ βοήθεια. Κανεὶς δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν κυττάξῃ. Ἔτσι ἐκινήθηκαν οἱ γέροι.

Ὁ γεροντότερος εἶπε ὅταν ἐπλησίασε :

— Τρέλλα ἦταν αὐτή, μά, — ἐπρόσθεσε κυττάζοντας ἐπάνω — καλὸ εἶνε ποῦ βρίσκεται κᾶτι τόσο ψηλὰ κρεμασμένο, ποῦ δὲν μποροῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ φθάσουν ».

Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Λ.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ

ΕΡΓΟΝ ΚΛΕΟΝΙΚΗΣ ΑΣΠΡΙΩΤΟΥ

DANTE GABRIEL ROSSETTI

ΤΡΕΙΣ ΙΣΚΙΟΙ

A Mademoiselle Lily Wartmann

Ἐκύτταξα κ' εἶδα τὰ μάτια σου
στὸν ἴσκιο τῶν μαλλιῶν σου,
σὰν τὸ διαβάτη ποῦ θωρεῖ
μέσ' τῇ σκιά τοῦ δάσους
τρεχούμενο νερό:
Καὶ εἶπα, « Ἡ φτωγὴ καρδιά μου,
ὦϊμέ! ἀναστενάξει
νὰ μείνῃ πέρα δῶ,
νὰ πιῇ βαθεῖα, νὰ ῥειρευτῇ
σ' αὐτὴ τῇ γλυκντάτῃ μοναξιά.

Ἐκύτταξα κ' εἶδα τὴν καρδιά σου
στὸν ἴσκιο τῶν ματιῶν σου,
σὰν χουσοθύρας ποῦ θωρεῖ
καὶ βλέπει τὸ χουσάφι
στὸν ἴσκιο τοῦ νεροῦ:
Καὶ εἶπα, « ὦϊμέ,
ποιὰ τέχνη νὰ κερδίξῃ
τὸ πράγμα τὸ ἀθάνατο
ποῦ σὰν τυχὸν καὶ λείψῃ
θὰ κἀνῃ κρύα τὴ ζωὴ
καὶ ὄνειρο κενὸ τὸν Οὐρανό;

Ἐκύτταξα κ' εἶδα τὸν ἔρωτά σου
στὸν ἴσκιο τῆς καρδιᾶς σου,
ὅπως βαθεῖα ὁ βουτηχτὴς
στὸν ἴσκιο τοῦ πελάγου
θωρεῖ μαργαριτάρι:
Καὶ τότε γὼ ψιδύρισα,
χωρὶς φωνὴ νὰ βγάλω,
χωρὶς κανεὶς ν' ἀκούσῃ —
« Ἀ! κόρη ἀπονήρευτη
μπορεῖς νὰ ἀγαπήσῃς,
μὰ κράτησες γιὰ μὲ τὸν ἔρωτά σου; »

KIMON IPINAPHΣ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — ΑΣΠΑΣΙΑ*

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΕΛΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η μεταξὺ τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Κερκυραίων ἔρις ἔνεκα τῆς Ἐπιδάμνου· ἡ ὑπὸ τῶν Κορινθίων ὑποκίνησις ἐπαναστάσεως εἰς Ποτίδαιαν, τέως σύμμαχον τῶν Ἀθηναίων· ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν Μεγάρων ἐκ τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας καὶ ἡ ἔνεκα ταύτης κήρυξις τῶν Μεγαρέων ἐκτὸς τοῦ νόμου διὰ τοῦ γνωστοῦ μεγαρικοῦ ψηφίσματος¹ ἠνάγκασαν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς Κορινθίους νὰ ζητήσωσι τὴν συνδρομὴν τῶν Λακεδαιμονίων.

Διὰ διακοινώσεώς των οἱ Σπαρτιάται ἐξήτησαν: α') τὴν ἐξορίαν τοῦ Περικλέους ἐπὶ τῇ γελοῖᾳ προφάσει, ὅτι ἦτο γόνος ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, ἡτις «πρὸ ἐνὸς αἰῶνος» εἶχε διαπράξει τὴν ἱεροσυλίαν τοῦ φόνου τῶν περὶ τὸν Κύλωνα². β) τὴν αὐτονομίαν τῶν φόρου ὑποτελῶν συμμαχικῶν πόλεων.

Εἰς ἀντιδιακοινώσιν τῶν Ἀθηναίων πρὸς ἐξαγνισμὸν ἱεροσυλίας, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπήντησαν διὰ τελεσιγράφου ἀξιούντες: α') τὴν ἄρσιν τῆς πολιτορκίας τῆς Ποτιδαίας· β') τὴν αὐτονομίαν τῆς Αἰγίνης· γ') τὴν ἀνάκλησιν τοῦ μεγαρικοῦ ψηφίσματος, ἵν' ἀνοιχθῶσιν οἱ ἀθηναῖκοι λιμένες εἰς τοὺς Μεγαρεῖς³.

Εἰς ταῦτα οὐδὲν ἀπήντησαν οἱ Ἀθηναῖοι, νέα δὲ τριμελὴς πρεσβεία τῶν Σπαρτιατῶν ἐξήτησεν αὐτοῖς τὴν αὐτονομίαν τῶν συμμαχικῶν πόλεων⁴. Ὁ λαὸς μετὰ τεχνικώτατον τοῦ Περικλέους λόγον⁵ ἀπέρριψε, τὸν φεβρουάριον τοῦ ἔτους 431 π.Χ., τὸ σπαρτιατικὸν τελεσίγραφον⁶.

Οὕτως ἐξεργάγη ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ὅστις, εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι εἶχε καταστῆ ἀναπόδρα-

στος, ἀλλ' ὅστις, διαρκέσας ἐπὶ μίαν περίπου γενεάν, παρεσκεύασε τὴν παρακμὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῇ «Λυσιστράτῃ» διὰ τῆς κωμικοηρωικῆς ἀποφάσεως τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν πρὸς κατάπαυσιν τοῦ πολέμου ἐξηγεῖ μετὰ πολλῆς εὐφυΐας ἅμα καὶ βωμολοχίας, ὁπόσον ἐκατέρωθεν ἐπεζητεῖτο ἐν τέλει ἡ ποθητὴ εἰρήνη.

«Εἰς τὸ Δεόν».

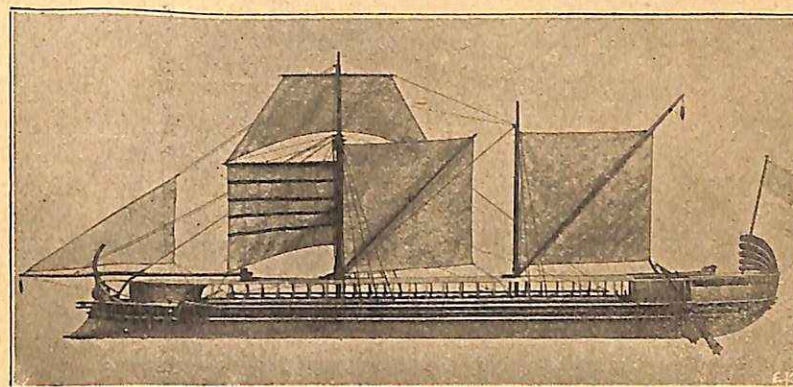
Καθ' ὃν χρόνον διημεύοντο διακοινώσεις καὶ ἀντιδιακοινώσεις, ὁ Περικλῆς, προβλέπων τὴν ρῆξιν ὡς ἀφευκτον, δὲν παρεσύρετο μὲν ὑπὸ τῶν ἀνυπομονούντων φιλοπολέμων, ἐπωφελεῖτο ὅμως τῶν παρεχομένων ἢ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προκαλουμένων προθεσμιῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν παρασκευῶν καὶ ἰδίως τῶν ναυτικῶν.

Καθορῶν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὅτι «μέγα τὸ τῆς θαλάσσης κράτος»¹, μεγάλῃ πάντοτε ἔδωκε προσοχὴν, ἐπίσης καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἰθύνοντες τὰ τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας—ἰδίως δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Μιλτιάδης καὶ ὁ Κίμων—εἰς τὴν ναυτικὴν σύνταξιν τῆς χώρας. Οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἡσχολήθη μόνον κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου. Διότι ἐκεῖνος ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἐκμάθησις τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης δὲν εἶναι εὐκόλος, ἀφοῦ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους, καίπερ ἐξασκουμένους εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μηδικῶν πολέμων, δὲν ἐθεώρει τελείους. «Τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχη, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι»².

Ἐκτὸς τῆς τεχνικῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ ὑπὸ τὸν Πλειστάνακτα στρατεύματος τῶν Λακεδαιμονίων, τῇ βοηθείᾳ χρημάτων³, ἔπεμπε κατ' ἔτος δέκα τάλαντα—ὡς ὁ Θεόφραστος διηγείται—εἰς τὴν Σπάρτην, δι' ὧν περιποιούμενος τοὺς ἔχοντας τὰς ἀρχάς, ἀπεμάκρυνε τὸν πόλεμον καὶ ἐξηγόραζεν οὐχὶ τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ

τὸν χρόνον, «ἐν ᾧ παρασκευασάμενος καθ' ἡσυχίαν ἔμελλε πολεμήσειν βέλτιον»¹.

Τὴν μυστικὴν ταύτην δαπάνην² πρὸς διαφθοράν τῶν ἰσχυόντων Σπαρτιατῶν ὁ Περικλῆς ἀνέγραφεν ἐν τῇ λογοδοσίᾳ του ὑπὸ τὴν χαρακτηριστικὴν καὶ περιέργον αἰτιολογίαν «εἰς τὸ δεόν»! «Τοῦ δὲ Περικλέους ἐν τῷ τῆς στρατηγίας ἀπολογισμῷ δέκα τάλαντων—ἴστο—» ρεῖ ὁ ἐκ Χαιρωνείας θαυμασιος βιογράφος—» ἀνάλωμα γραφάντος ἀνηλωμένων εἰς τὸ δεόν, » ὁ δῆμος ἀπεδέξατο μὴ πολυπραγμονήσας μηδ' ἐλέγξας τὸ ἀπόρητον»³.

Περικλῆς—Ἀσπασία ὑπὸ Γ. Φ.

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΤΡΙΗΡΗΣ

κατὰ τὸν Ε' καὶ Δ' π. Χ. αἰῶνα⁴.

Διὰ τί ἄρα γε δὲν ἡλέγχθη τὸ ἀπόρητον; Ἐξ ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν μυστικῶς δαπανήσαντα ἢ διότι οἱ δεξιόλογοι ἐνόησαν περὶ τίνος πρόκειται; Ὁ Πλούταρχος σιγᾷ ὡς πρὸς τοῦτο, ἡμῖν δὲ φαίνεται πιθανώτερον τὸ δεύτερον, γνωστοῦ ὄντος τοῦ καχυπόπτου καὶ τοῦ συγκοφαντικοῦ χαρακτήρος τῶν ἀντιπολιτευθέντων τὸν μέγαν τῶν Ἀθηναίων πολίτην.

Ταῦτα διακωμωδεῖ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς «Νεφέλαις»⁵ ὡς ἀκολούθως:

Φειδιππίδης: «Τὰς δ' ἐμβάδας ποῖ τέτροφας, ὦ νόητε σύ; Στρεψιάδης: «Ὡσπερ Περικλῆς εἰς τὸ δεόν ἀπώλεσα».

¹ Πλούταρχου, Περικλῆς § 23.

² Περὶ Ἠλ. Ζέγγελ. Οἰκονομία ἐναυτοῦ· εἰς Ἐπετηρίδα «Παρνασσού» VI σ. 24.

³ Πλούταρχου, Περικλῆς § 23.

⁴ Τὸ πρωτότυπον, σχεδιασθὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀντιναύαρχου Serre, ἐξετελέσθη ἐξέλιον ὑπὸ τοῦ Hamelin καὶ μένει ἐκτεθειμένον εἰς τὸ ἐν Παρισίοις μουσεῖον τοῦ Λούβρου ἐν τῷ ναυτικῷ τμήματι (Fougères, La vie publique et privée des Grecs et des Romains p. 83. Εἰδικώτερον περὶ ἀθηναϊκῶν τριήρων Cartault, Trière athénienne 1881).

⁵ Ἀριστοφάνους, Νεφέλαι· στίχ. 858-9.

Η ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ μάθημα τοῦ Θεμιστοκλέους περὶ τῆς ἀξίας τῶν ξυλίνων τειχῶν¹ μελετήσας κάλλιον παντὸς ἄλλου ὁ θαλασσομάχος Περικλῆς, πρωτίστως προϋνόησε νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ συνεκροτεῖτο ὑπὸ τριακοσίων τριήρων², ἐτοιμῶν πρὸς ἔκπλουν ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Συγχρόνως δ' ἐμερίμνησε καὶ περὶ ὁργανώσεως τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ὅστις ἐγένετο ἀξιόμαχος, διότι ἡδύνατο ἡ πολιτεία νὰ

συνκεντρώῃ 13000 ὁπλίτας, 1200 ἵππεις καὶ 1600 τοξότας.

Ἐξασφαλίσας ἐπαρκῶς τὴν ἄμυναν τῆς Ἀττικῆς καὶ βεβαιωθείς, ὅτι αἱ Ἀθηναῖαι εἶχον τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ συμμαχικοῦ συνδέσμου ναυτικὴν δύναμιν, δὲν ἐφείδετο πλέον χρημάτων πρὸς καλλωπισμὸν τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐπέτρεπεν, ὅπως σήπωνται αἱ ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ἐν τῷ λιμένι τοῦ Πειραιῶς, διότι, ἐξ αὐτῶν ἀναξήκοντα ἐξέπλεον

¹ Πλούταρχου, Θεμιστοκλῆς § 10.

² Θουκυδίδου β. § 13. — Τὰ «περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ναυτικοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» ἐν πλατέϊ ἐκτίθενται εἰς τὴν ἀρίστην μελέτην «La marine des anciens» τοῦ Γάλλου ναυάρχου Julien de la Gravière. Τοῦ ἔργου τούτου ἐπιτυχὴς ἐγένετο μετάφρασις ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Ράδου, καθηγητοῦ τῆς ναυτικῆς ἱστορίας (ἐν Ἀθήναις, 1890 σ. 425), ὅστις καὶ ἄλλα ναυτικά ἔργα μεγάλου ἐνδιαφέροντος συνέγραψεν, ἐν οἷς: 1) «τὸ παρ' Ὁμήρῳ ξυστὸν ναύμαχον» 1895· 2) «τὴν ναυτικὴν τακτικὴν τῶν ἀρχαίων» — Ρερ. καὶ Fougères. Vie publique et privée des Grecs et des Romains. 2ème édit. 1900 p. 81 et s. — Amiral Serre. Marine de guerre de l'antiquité. 1891.

* Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκδιδόμενου βιβλίου τοῦ κ. Γ. Ν. Φιλαρέτου «Περικλῆς-Ἀσπασία» μελέτης ἱστορικῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξηκριβωμένων πηγῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξετάζεται ἡ ἐπὶ τοῦ δημοσίου βίου τοῦ Περικλέους ἐπίδρασις τῆς Ἀσπασίας καὶ εἰδικώτερον τὰ κατὰ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα.

¹ Ἀριστοφάνους, Ἀχαρνῆς στ. 532-8.

² Πλούταρχου, Περικλῆς § 33. Σόλων § 12.

³ Ἀριστοφάνους, Ἀχαρνῆς στ. 30-535.

⁴ Θουκυδίδου α' § 139.

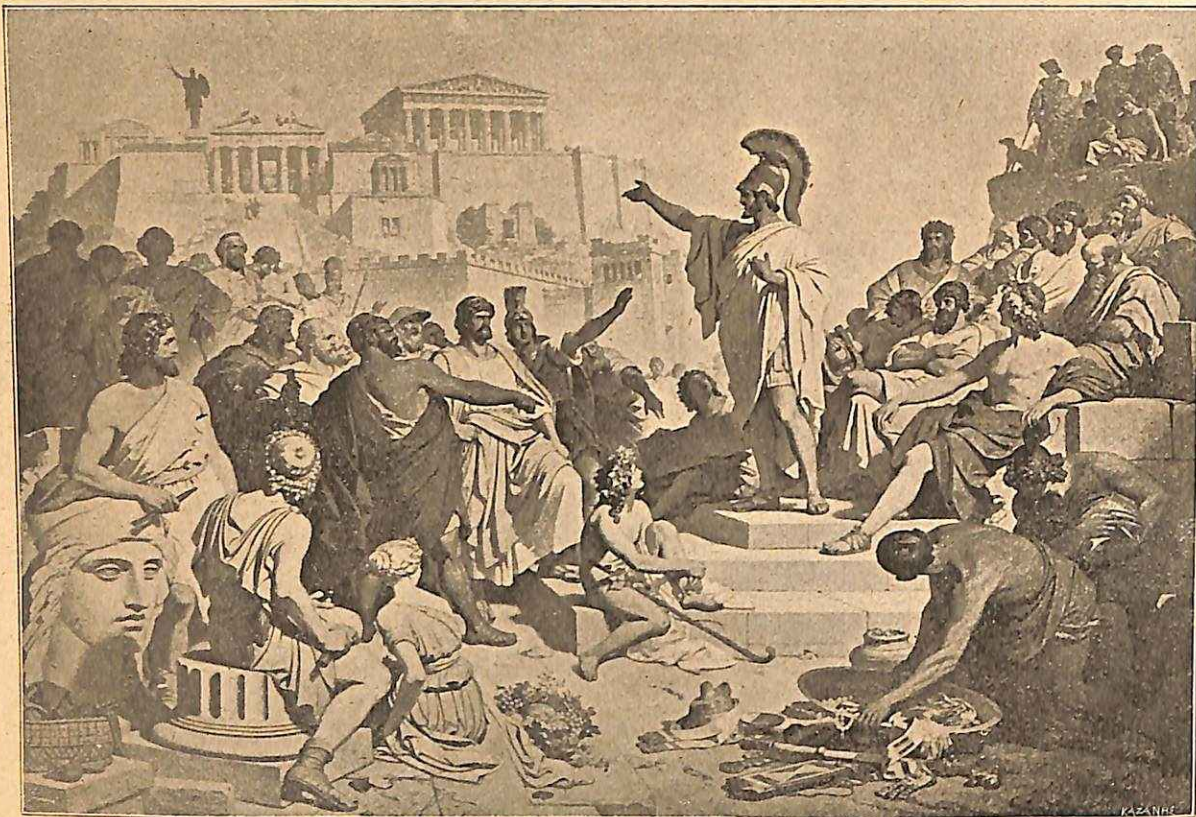
⁵ Θουκυδίδου α' § 140-144.

⁶ Θουκυδίδου α' § 145.

¹ Θουκυδίδου α' § 143.

² Θουκυδίδου α' § 142.

³ Πλούταρχου, Περικλῆς § 22. — Θουκυδίδου β' § 21.

Περικλής -- Ασπασία υπό Γ. Φ.

ΕΡΟΧΗ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Ο Περικλής ἀγορεύων ἀπὸ τῆς Πνυκός.

κατὰ σειρὰν εἰς ἐκπαιδευτικούς ἅμα δὲ καὶ διασκηδαστικούς πλόας¹. Οὕτως ἡ κυβέρνησις ἐπὶ τοῦ Περικλέους, ἐξετέλει διὰ τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ὅσα οἱ σημερινοὶ ὅμιλοι ἐκδρομῶν ὄνειροπολοῦσι χάριν παντός Ἑλλήνος.

Καὶ κατὰ τὰς παραμονὰς ἔτι τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐξηκολούθησεν ὁ υἱὸς τοῦ ἐπίσης θαλασσινοῦ Ξανθίππου δραστηριώτερον τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατὰ θάλασσαν παρασκευῶν. Ὅτε δὲ ἤγγικεν ἡ στιγμή τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, προέτεινε τοῖς συμπολίταις αὐτοῦ νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἀγροὺς καὶ οἰκίας, νὰ περιορισθῶσι δὲ εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τὴν ἄμυναν τῆς Ἀττικῆς².

¹ Μεταξὺ τῶν λαϊκῶν διασκεδάσεων ἦσαν καὶ ἐκπαιδευτικοὶ πλόες! «Ἐξήκοντα δὲ τριήρεις καθ' ἑκάστην ἐνιαυτὸν ἐκπέμπων, ἐν αἷς πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἔπλεον ὀκτὼ μῆνας ἔμμεστοι, μελετῶντες ἅμα καὶ μανθάνοντες τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν». (Πλουτάρχου, Περικλῆς § 11).

² Θουκυδίδου α' § 143. β' § 13.

Ἐκ πάντων τούτων συνάγεται, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐπίσης καὶ ἐν τῇ τοῦ Περικλέους, τὸ «εἰς τὸ δέον», ἦτο ἡ ἀθηναϊκὴ θαλασσοκρατία!

Μὴ ἄρα γε ἡ γεωγραφικὴ θέσις μετεβλήθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὸ «εἰς τὸ δέον» εἶναι ἤδη ἡ θαλασσοδυναμία τῆς Ἑλλάδος;... ἴσως!...

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΑΓΟΡΕΥΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΠΝΥΚΟΣ

Ὁ Ἀλκιμάχης Θουκυδίδης διέσωσεν εἰς ἡμᾶς τὰ καταμάρχητα ἐπιχειρήματα, τὸ ἀγέρωχον καὶ τὸ τολμηρὸν ὕψος τῶν λόγων τοῦ Περικλέους¹. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ αναπαραστήσῃ ἐν τῷ ἔργῳ του οὔτε τὴν φωνὴν οὔτε τὴν πεποίθησιν οὔτε τὰ σχήματα τοῦ ῥήτορος οὔτε ἐν τέλει τὴν ἐντύπωσιν, ἣν προῦξεν ἑαυτῷ εἰς τὸ πάντοτε μὲν εὐαίσθητον, τότε δ' ἔνεκεν ἐξαιρετικῶν λόγων εὐπαθέστερον ἀκροατήριον.

¹ Θουκυδίδου β' § 59-64.

Ὁ θέλων νὰ λάβῃ ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῦ ἐξαισίου θεάματος ἑνὸς τοιούτου κεραυνοβόλου ῥήτορος, ἀπειθυνομένου εἰς ἀκροατήριον ἐκλεκτόν, οἷον ἦτο τὸ ἐν τῷ περικλείῳ αἰῶνι, δύναται νὰ μελετήσῃ τὴν ἐν τῷ Μαξιμιλιανείῳ τοῦ Μονάχου παμμεγέθη καὶ γνωστὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους» εἰκόνα¹, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἐμπνευσμένος Γερμανὸς ζωγράφος Foltz ἠδυνήθη, τὴν λαμπάδα τῆς ἱστορίας ἀνὰ χεῖρας κρατῶν καὶ ὑπὸ ζωηρᾶς φαντασίας βοηθούμενος, νὰ περικονίσῃ ἐπιτυχῶς τὸν Περικλῆ, ἀγορεύοντα ἀπὸ τῆς Πνυκός, ἔχοντα δὲ μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν τοὺς Ἀλκιβιάδην, τὸν Σωκράτη, τοὺς δραματικούς ποιητάς, τοὺς ἐξόχους ἱστορικούς καὶ τοὺς διασήμους καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς του!

Ἀτυχῶς τοῦ Περικλέους οὐδὲν ἔργον ἔχομεν, ἐκτὸς τῶν ψηφισμάτων, ἃ ἔγραψεν. Ἐλάχιστοι δ' ἐκ τῶν ἀγορεύσεών του δι' ἀπομνημονεύσεως διτηρήθησαν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου². Ἀλλὰ καὶ αὗται εἶναι ἱκαναί, ὅπως μαρ-

¹ Εἰς τὴν φιλικὴν φροντίδα τοῦ ἐν Μονάχῳ πανοσιολογιστοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Γερμ. Βλάχου, μεθ' οὗ καὶ κατὰ τὴν 19 ἰουλίου 1902 ἐκ δευτέρου ἐθαύμασα τὴν ὥραιαν ἐκείνην εἰκόνα, ἣν κατὰ πρῶτον εἶχον ἰδῆ τῷ 1884 εἰς τὸ Μαξιμιλιανέιον μουσεῖον, ὁφείλω τὴν ἀποστολὴν φωτογραφίας, ἐπὶ τούτῳ ποιηθείσης.

² Θουκυδίδου α' § 140. β' § 13. 35. 60.

τυρήσωσιν, ὅτι λίαν δικαίως ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ δεινότερος τῶν ῥητόρων. Διότι ἔσσει θέλουσι μείνῃ ὡς ἀθάνατα ῥητορικὰ μνημεῖα, ἀντάξια τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Προπυλαίων, ὡς πρὸς τὸ αἰεθαλὲς κάλλος, ὡς πρὸς τὴν σαφήνειαν μετὰ βραχυλογίας καὶ τὸ ὕψος τῶν διανοημάτων, ἀποκρυσταλλώσασαι ἅμα τὴν ἀδμαντίνην φιλοπατρίαν του καὶ τὴν ἐν ὥρᾳ λαϊκῆς τρικυμίας ἀταραξίαν πολυπείρου καὶ γενναίου κυβερνήτου.

Οἱ λόγοι του ὡς ἔλαιον καὶ ἐν τῷ ταραχῶδει ἐκείνῳ ὠκεανῷ ἐμετρίασαν τὰ κύματα ἄλλ' ἢ ἐκ τῆς ὁμιλίας του ἐπελθοῦσα γαλήνη ὀλίγον διήρκεσεν. Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων ἦτο ὑπερτέρα καὶ αὐτῆς τῆς περικλείου ῥητορείας.

Κατὰ τὴν ὁμιλίαν του ἐκείνην εἶχεν εἰπῇ τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι ὁ κλῆρος τῶν ἀρχόντων εἶναι νὰ μισῶνται καὶ νὰ γίνωνται δυσάρεστοι πρὸς τοὺς ἄλλους¹. Οἱ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐκμεταλλεῦνται τῶν λαϊκῶν παθημάτων, ἐπωφεληθέντες ἀπὸ τῆς μίση καὶ ἀπὸ τῆς δυσαρσκειᾶς, νέαν ἐξήγειραν θύελλαν, ἐξ ἧς ἠκούσθη, ὡς κεραυνός, ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγή καὶ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους!

¹ Θουκυδίδου β' § 64.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ ΕΝΤΑΦΙΑΣΜΟΙ

Ἐθνογραφία.

Ὁ τρόπος τοῦ θάπτειν τοὺς νεκροὺς ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν λαῶν, τὰ παρουσιάζοντα τὰς πλέον παραδόξους καὶ ἀλλοκότους μορφάς. Αἱ διαφοραὶ αὗται ὑφίστανται ποικιλώταται καὶ μεταξὺ γειτόνων ἀκόμη φυλῶν. Παντοῦ ὅμως ἐπικρατεῖ ἐν κοινὸν γνώρισμα, ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἀποθνήσκει ἀφ' οὗ οἱ ἄγριοι αὐτοὶ ἢ ἡμιπολιτισμένοι λαοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ φέρουν εἰς τοὺς νεκροὺς τροφάς, καπνὸν κλπ. πρὸς χρῆσιν τῶν. Ὁ Ἑρῳικός Κουπὲν εἰς μελέτην του δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπιθεώρησιν» δίδει τοιαύτας σκιναὺς ἐθίμων διαφορῶν φυλῶν.

Περίεργος πολὺ εἶναι ὁ ἐνταφιασμός τῶν νεκρῶν τῶν Μπαγάζ-Φορέτ, κατοίκων τῆς γαλλικῆς Γουινέας. Ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ ἀποθνήσκοντος δὲν θρηνοῦν· ὀργίζονται διότι

ὁ πατέρας ἢ ὁ σύζυγος τοὺς ἐγκαταλείπει. Τοποθετοῦν τὸν νεκρὸν εἰς τὸν τοῖχον τῆς καλύβας, τὸν καθίζουν ἐπάνω εἰς ἕνα καρμὸν δένδρου καὶ τὸν στερεώνουν ἀπὸ τὰ πλάγια μεσχισμένους κλάδους. Ἐπειτα εἰδοποιοῦν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται μανιώδεις κατὰ τοῦ φίλου τῶν ὁποῖος τοὺς ἐγκατέλιπε. Ὅταν ὅλοι συναθροισθῶν, ἡ σύζυγος τοῦ νεκροῦ προχωρεῖ καὶ τοῦ ἀπευθύνει αὐτὰ τὰ λόγια:

«Λοιπὸν μ' ἐγκαταλείπεις, δὲν θέλεις πιά νὰ ζήσῃς μαζί μου ποῦ εἶναι ἡ αἰτία τοῦ σ' ἔκαγε νὰ τὸ ἀποφασίσῃς; Δὲν ἤμουν πάντα καλὴ σύζυγος; Δὲν σοῦ ἔδωκα ὅσα παιδιὰ πεθύμησες; Τὸ ρίζι σου καὶ τὰ ψάρια σου δὲν σοῦ τὰ ἔψηνα καλὰ; Ἐχεις τίποτε νὰ με κακίσῃς; Τίποτε. Τίποτε. Τότε γιατί φεύγεις; Δεῖλέ, προ-

δότη, δὲν θὰ φύγῃς ἀτιμώρητος γιὰ τὴν διαγωγή σου».

Τότε ἀρχίζει τὸ ξυλοκόπημα ἕως ὅτου ἀποκαμωμένη παραχωρεῖ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἐρωτοῦν τὸν νεκρὸν διατὶ φεύγει, ἐξαίρουν τὰς παιδικὰς ἀρετὰς των, τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπακοήν των καὶ τέλος τὸν κυτοῦν καὶ τὸν ὑβρίζουν.

Μετὰ τὰ τέκνα ἔρχονται οἱ γονεῖς καὶ οἱ φίλοι οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν με ἐπιπλήξεις καὶ τελειώνουν με ραπισματα καὶ γροθιές.

Κατόπιν τοποθετοῦν τὸ πτώμα κατὰ γῆς, τὸ πλύνουν με ἄφθονον νερὸ καὶ τὸ θάπτουν εἰς ἑνὸς μέτρους βάθος. Κάθε ἡμέραν, τὴν ὥραν τοῦ γεύματος, ἡ οἰκογένεια φέρει ἐπάνω εἰς τὸν τάφον ὀλίγους κόκκους ῥίζι καὶ φοινικίτην οἶνον διὰ τὸν θανόντα, ἵσως ποτὲ ἤρχετο νὰ τοὺς ἐπανεύρῃ.

Ἐὰν ὁ ἀποθνήσκων εἶναι ἡ μητέρα ἢ ἑν ἀπὸ τὰ τέκνα, δὲν ἀλλάζουν τὰ πράγματα, μόνον τὰ πρόσωπα τοῦ περιέργου αὐτοῦ δράματος.

Ὅταν ὁ χώρος τῆς καλύβας δὲν ἐπαρκῇ πλέον διὰ τὸν ἐνταφιασμὸν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας, οἱ Μπαγάζ-Φορέτ κατεδαφίζουν τὴν κατοικίαν των ρίπτοντες τοὺς τοίχους πρὸς τὰ μέσα καὶ κτίζουν ἐπάνω εἰς αὐτοὺς νέαν κατοικίαν. Εἰς τὸ ἐπίχωμα αὐτὸ τῆς νέας καλύβας θάπτουν τοὺς νεκροὺς των ἕως ὅτου, ἔλλειψαι χώρου, ἀναγκασθῶν νὰ κατεδαφίσουν καὶ αὐτήν.

Οὕτω αἱ κατοικίαι των εἶναι κτισμέναι πολ- λάκις εἰς ὕψος 4-5 μέτρων, ὁπότε μεταχειρίζονται κλίμακα διὰ νὰ ἀνέλθουν ὑπὸ τὰ τέσσαρα ἢ πέντε αὐτὰ μέτρα ἀναπαύονται τέσσερες ἢ πέντε γενεαί.

Εἰς τὴν Αὐστραλίαν οἱ Κανάκαι τυλίου τὸν νεκρὸν εἰς ἕνα σενδόνι στολισμένον με μαργαριτάρια καὶ θέτουν εἰς τὸ χέρι τοῦ ἕνα νόμισμα διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ διόδια διὰ τὸν ἄλλον κόσμον. Ἐπειτα καίουν τὴν καλύβαν τοῦ καὶ ὅ,τι τοῦ ἀνέκει. Οἱ συγγενεῖς του κλαίου, πληγώνονται καὶ σχίζουν τὸ ἄκρον τοῦ αὐτιοῦ. Τὰ μαλλιά των δὲν τὰ κόπτουν ἐπὶ τρία ἔτη.

Ὁ ἐνταφιασμὸς γίνεται εἰς σπήλαια ἢ μέσα εἰς κορμούς παλαιῶν δένδρων. Ἐνίοτε ἀνεβάζουν τὸ πτώμα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου, ἐπάνω εἰς ἕνα ἱκρίωμα, ἢ τὸ θάπτουν ἀφίνοντες τὸ κεφάλι ἔξω ἀπὸ τὴν γῆν· μετὰ ἑν ἔτος παίρνουν τὸ κεφάλι καὶ τὸ μεταφέρουν εἰς

μέρος ὅπου εὐρίσκονται καὶ τῶν προγόνων των τὰ ὀστέα.

Οἱ Μαῦροι τοῦ πορτογαλικοῦ Κόγγου συνοδεύουν τοὺς νεκροὺς με ἀληθινὰς ἐορτάς. Ὅλοι οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι καὶ γνώριμοι τοῦ νεκροῦ συναθροίζονται καὶ ἀρχίζουν τὸν χορὸν, τὰ τραγούδια, τὴν τυμπανοκρουσίαν. Ἡ μεγάλη φιλοδοξία τῶν περισσοτέρων μαύρων τῆς Ἀγκόλας εἶναι ὁ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπιδεικτικώτερος ἐνταφιασμὸς τῶν νεκρῶν των. Ἐὰν θελήσῃ κανεὶς ν' ἀγοράσῃ ἀπ' αὐτοὺς ἕνα ζῶον, ἀπαντᾷ: «Ἄδυστον, θὰ τὸ σφάξω στὸν θάνατον ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δικούς μας». Τὴν ἡμέραν τῆς ταφῆς σφάζουν ἕνα χοῖρον καὶ ρίπτουν τὸ κεφάλι του εἰς τὸν πλησιέστερον ποταμόν. Αἱ δαπάναι τῶν κηδεῶν αὐτῶν εἶναι τόσον βαρεῖαι ὥστε ἡ οἰκογένεια τοῦ θνήσκοντος μένει δι' ὀλόκληρα ἔτη χρεωμένη.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας τὰ πράγματα ἀλλάζουν. Οἱ συγγενεῖς με τὰς κραυγὰς των θέλουν νὰ διώξουν τὰ κακὰ πνεύματα, τὰ ὁποῖα ἐπροκάλεσαν τὸν θάνατον. Γύρω τοῦ τάφου—τὸν ὁποῖον σκιάπτουν γενικῶς εἰς τὴν διασταύρωσιν δύο ἀτραπῶν—φυτεύουν εὐφρόβιον καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸν θέτουν ἄγγεϊα, πίπες σπασμένες, τόξα, βέλη καὶ ἄλλα, πρὸς χρῆσιν τοῦ νεκροῦ βεβαίως.

Εἰς ἔνδειξιν πένθους οἱ Μακόναι φοροῦν εἰς τὸ μέτωπον καὶ εἰς τοὺς βραχίονας μικρὰς ταινίας, ἀπὸ λευκὸν λινόν, ἢ φοινικόφυλλα.

Εἰς τὸν θάνατον δὲν ἀποδίδουν φυσικὴν ὑπόστασιν. Πιστεύουν εἰς τὴν ἐπήρειαν μάγου οἱ δὲ συγγενεῖς προστρέχουν εἰς μάντιν διὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψουν. Ὁ μάντις ἀκολουθεῖ τὸν πρῶτον σκύλλον ποῦ θὰ συναντήσῃ καὶ τὸ σπίτι ὅπου τὸ ζῶον θὰ σταματήσῃ θεωρεῖται ἡ κατοικία τοῦ μάγου. Ὁ ὑποτιθέμενος ἐνοχὸς ὑποβάλλεται εἰς τὴν διὰ τοῦ δηλητηρίου δοκιμασίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν βεβαίως δύσκολα ξεφεύγει. Ὁ δυστυχὴς συντὰ μέσα εἰς τὸ παραλήρημά του ὁμολογεῖ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐνοχὸς τοῦ θανάτου ποῦ τοῦ ἀποδίδουν καὶ οἱ συγγενεῖς τότε εἶναι ἱκανοποιημένοι.

Οἱ Κάφροι δὲν σέβονται τοὺς νεκροὺς οὔτε πιστεύουν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Τοὺς

δένουν με σχοινιά καὶ τοὺς σύρουν μακρὰν ὅπου γίνονται βορὰ τῶν ὑαινῶν.

Εἰς τὴν Καμτσάτκαν οἱ Γιλιάκ καίουν τοὺς νεκροὺς των. Ὅταν ἕνας Γιλιάκ ἀσθενήσῃ σοβαρῶς, προσκαλεῖται ὁ σαμὰν—ἱερεὺς καὶ μάγος καὶ ἱατρὸς—ὁ ὁποῖος γυρίζει ὅλοεν κρούων τὸ τύμπανον, προσεύχεται καὶ ἀναγκάζει τὸν ἀσθενῆ νὰ πηδήσῃ ἐπάνω ἀπὸ τὴν φωτιά. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἐμποδίζει τὸν θάνατον. Τὸ πτώμα καίεται χωρὶς ἰδιαιτέραν τελετήν, παρόντων τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων. Τὰ φορέματα, ἡ πίπα καὶ τὰ ὄπλα τοῦ ἀποθαμένου θάπτονται εἰς μικρὰν καλύβην, ὅπου ἀποθέτουν καὶ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ. Ἐκεῖ ἐπὶ τόπου φρονεύουν καὶ τρώγουν τὸν ἀγαπημένον σκύλον τοῦ μακαρίτου. Αἱ γυναῖκες εἰς ἔνδειξιν πένθους λύουν τὰ μαλλιά των οἱ δὲ ἄνδρες τὰ κόπτουν. Μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν οἱ νεκροὶ δὲν λησμονοῦνται. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ οἰκογένεια συναθροίζεται πλησίον τῶν νεκρικῶν καλυβῶν ὅπου συμποσιάζουν καὶ τραγουδοῦν πρὸς τιμὴν τοῦ μακαρίτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ μερίδιόν του ἀπὸ τὸ συμπόσιον: ἀπὸ ἕνα μικρὸν ἄνοιγμα εἰς τὸν τοῖχον τῆς καλύβης τοῦ ρίπτουν ἀραβόσιτον, πίπες γεμάτες καπνὸν καὶ ἄλλα.

Οἱ Σακαλάβαι ἐκθέτουν τὸ πτώμα εἰς ἔξεδραν, δύο μέτρων μήκους, με τὸ κεφάλι πρὸς ἀνατολὰς. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ νεκροῦ ἀνάπτουν φωτιά. Ἐπειτα τοὺς θέτουν μέσα εἰς κορμὸν δένδρου σκαμμένου καὶ τοὺς θάπτουν. Ἡ οἰκία τοῦ ἀποθαμένου ἐγκαταλείπεται καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ. Αὐτὰ διὰ τοὺς κοινὸς θνητοὺς. Διὰ τοὺς πρίγκη- πας τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου ἀντικαθιστᾷ τὸ

δέρμα βωδιοῦ. Ἐπὶ δύο μῆνας ὁ νεκρὸς μέσα εἰς τὸ δερμάτινον φέρετρον ἐκτίθεται κάτω ἀπὸ μίαν σκηνὴν ὅπου καίεται λιβάνι ἡμέραν καὶ νύκτα. Τότε γίνεται ὁ ἐνταφιασμὸς.

Ἄλλ' ἔὰν ὁ ἀποθανὼν εἶναι ὁ βασιλεὺς, κρατοῦν ἀπὸ τὸν νεκρὸν κειμήλια ἢ τζίνι, δηλ. ἕνα σπόνδυλον τοῦ τραχήλου, ἕνα νύχι ἢ μιὰ τοῦφα μαλλιά τὰ ὁποῖα ἀποθέτουν εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ δοντιοῦ κροκοδείλου· φυλάττονται δὲ ὑπὸ τοῦ διαδόχου εἰς ἰδιαιτέραν οἰκίαν ὅπου εἶναι ἀποτεθειμένα καὶ κειμήλια τῶν προγόνων των. Ἡ οἰκία αὕτῃ θεωρεῖται ἱερά. Τὸ δόντι τοῦ κροκοδείλου, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς θήκη τῶν κειμηλίων αὐτῶν, λαμβάνεται ἀπὸ ζωντανὸν κροκόδειλον τὸν ὁποῖον συλλαμβάνουν με χονδρὰ σχοινιά· εἰσάγουν μεταξὺ τῶν σιαγόνων του ἀναμμένον σίδηρον καὶ μετ' ὀλίγον ἀποσποῦν τὸ δόντι τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον τότε ἀφίνεται ἐλεύθερον.

Πολὺ περίεργον εἶναι τὸ ἐπιβαλλόμενον πένθος εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ θνήσκοντος Ἰνδοῦ. Οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ ἀφαιροῦν τὰ ἐνδύματα τῆς χήρας, τὴν κρεμοῦν ἀπὸ τὰ πόδια εἰς ἕνα δένδρον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν τῆς ξυρίζουν τὴν κεφαλὴν. Ἐπειτα φορεῖ χονδροειδέστατα φορέματα καὶ ἐκτελεῖ τὰς ταπεινότητας ἐργασίας τοῦ οἰκοκυριοῦ. Οὔτε μεταξωτὰ πλέον, οὔτε κοσμήματα. Ποτὲ πλέον δὲν τρώγει με τοὺς φίλους ἢ φίλας τῆς. Γίνεται σκλάβη καὶ ὑπηρέτρια ὄλων. Οὔτε νὰ ξαναπανδρευθῇ τῆς ἐπιτρέπεται. Ἐκεῖνος ποῦ θὰ τολμήσῃ νὰ τὴν νυμφευθῇ, ἀποβάλλεται ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του. Ἄλλοτε, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὴν βασανισμένην αὐτὴν ζωὴν, ἡ χήρα ἐθυσιάζετο καὶ ὁμῆν ζωντανὴ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα τοῦ συζύγου τῆς ἄλλ' οἱ Ἀγγλοὶ ἀπηγόρευσαν τὰς θυσίας αὐτάς.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ Σ.

ΕΡΓΟΝ Γ. ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

KNUT HAMSON

ΠΑΝ*

Μυθιστόρημα

ΑΒ

Τὸ βαπόρι ἔφθασε. Ἐφερνε τὴν στολή μου Βράδυ-βράδυ θὰ ξανάφευγε μὲ τὸν βαρῶνο καὶ τὰ κιβώτιά του, γεμάτα ἀπὸ κοχύλια καὶ φύκια. Ὡς τόσο φόρτωνε κοντὰ στὸν μῶλο βαρέλια ἀπὸ ρέγκες καὶ μουρουνόλαδο.

Γέμισα τὸ τουφέκι μου. Ὑστερα χαμογέλασα μοναχὸς μου, μὲ κάποιον νόημα, καὶ τράβηξα στὸ βουνό. Γέμισα καλὰ καὶ τὸ φουρνέλο, μὲ τὸ ἴδιο χαμόγελο, ποῦ ἔλεγε χίλια δυό

πράγματα. Ὅλα ἦσαν ἔτοιμα· περίμενα τὴν κατάλληλη στιγμή.

Πολλὲς ὥρες περίμενα. Τὸ λαχάνισμα τοῦ βαποριοῦ ἀπὸ τὴν προκυμαία ἔφθανε ὡς ταῦτιά μου. Ἐπὶ τέλους μιὰ σφυριγματιὰ ἀκούσθηκε, σημάδι πὼς ἡ φόρτωσις τελείωσε καὶ πὼς σὲ λίγο θ' ἄφευγε τὸ βαπόρι. Ἀκόμα λίγες στιγμές. Τὸ φεγγάρι εἶχε κρυφθῇ. Σὰν τρελλὸς ἔρριχνα ἄγριες ματιές μέσα στὰ σκοτάδια ποῦ μ' ἔπνιγαν.

Ἐβαλα φωτιά στὸ φυτίλι καὶ τράβηξα μακρὰ. Μιὰ στιγμουλά περάσε. Ὑστερα μιὰ ἐκ-

πυρσοκρότησις, κομμάτια πέτραις στὸν ἄερα σὰν ρουκέταις, ἓνα τράνταγμα δυνατὸ τοῦ βουνοῦ, κ' ἓνα κομμάτι βράχος, ποῦ κατακυλᾷ μὲ μουγκρητὰ πρὸς τὴν ἄβυσσο. Τὰ βουνὰ ἀντιλαλοῦν τὸν κρότο. Ἀρπάζω τὸ τουφέκι μου, ὀίχνω μιὰ τουφεκιὰ καὶ ὁ ἀντίλαλος τὴν κάνει δέκα Ἀδειάζω καὶ τὴν ἄλλη κάννα: ὁ ἄερας τραντάζεται καὶ τὰ κύματα τοῦ ἡχου πέρνουν μακρὰ τὸ βουητό. Θᾶλεγε κανένας πὼς ὅλα τὰ περίγυρα βουνὰ χαιρετοῦσαν, μ' ἓνα ἀτελείωτο βουητό. τὸ καράβι ποῦ ἔφευγε. Σιγὰ-σιγὰ σβύνει τὸ τράνταγμα τοῦ ἄερα, ὁ ἀντίλαλος πεθαίνει, ὅλα ἡσυχάζουν· τὸ καράβι χάνεται μέσα στὴν νύχτα.

Πέρνω τὰ στηλιάρια μου καὶ τὸ τουφέκι κ' ἀρχίζω νὰ κατεβαίνω. Τὰ πόδια μου δὲν μὲ βαστοῦν. Ἀκολουθῶ μὲ τὰ μάτια μου τὸν καπνὸ, ποῦ σκορπάει ἀκόμα τὸ γκρέμισμα· ὁ Αἴσωπος τινάζει τὸ κεφάλι ἡ μυρωδιὰ τῆς καΐλας τὸν κάνει καὶ φτερνίζεται.

Κάτω στὸ μικρὸ ἀκρογιάλι ἓνα θέαμα ἀπροσδόκητο μοῦ σπαράζει τὴν καρδιά. Δίπλα σὲ μιὰ βάρκα, τσακισμένη ἀπὸ τὰ συντρίμια τοῦ βράχου, κοίτεται ἡ Εὐα, ἡ Εὐα ἀγνώριστη, κουρελιασμένη, μὲ τὴν κοιλιά σχισμένη, σκοτωμένη στὸν τόπο.

ΑΓ

Τί μπορῶ τάχα νὰ γράψω ἀκόμα; Γιά πολὲς ἡμέρες δὲν ἔρριξα τουφεκιὰ. Δὲν εἶχα τίποτε νὰ φάω, μοναχὸς κ' ἀπομόναχος στὸ καλύβι μου, οὔτε συλλογίζομουν γιὰ φαγί. Τὸ σῶμα τῆς Εὐας τὸ κουβάλησαν στὴν ἐκκλησία μὲ μιὰ ἀσπροβαμμένη βάρκα τοῦ κ. Μάκ. Ἐγὼ πῆγα στὸ κοιμητήρι μὲ τὰ πόδια.

Πέθανε ἡ Εὐα. Θυμᾶσαι τὸ μικρὸ της προσώπου μὲ τὴν καλογερικὴ μανδύλα; Ἐρχότανε σιγὰ-σιγὰ, ἄφινε τὸ φόρτωμά της καὶ χαμογελοῦσε. Μιὰ δυνατὴ ζωὴ ξεχείλιζε ἀπὸ τὸ χαμόγελό της... Κάθισε ἐκεῖ, Αἴσωπε, γιὰτι μοῦρεται στὸν νοῦ μιὰ παλῆα ἱστορία, μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Ἰζελίνας, τὸν καιρὸ ποῦ ὁ Στάμερ ἦτον παππᾶς:

Μία κοπέλλα ἦτον σκλαβωμένη σ' ἓναν πύργο. Κ' ἀγαποῦσε ἓνα ἀρχοντόπουλο. Γιὰτι τᾶγαποῦσε; Ρώτα τὸν ἄνεμο νὰ σοῦ τὸ πῆ καὶ τᾶστρα, ρώτα τὸν Θεό, ποῦ κυβερνάει τὸν κόσμον. Μονάχα αὐτοὶ κατέχουν τῆς ζωῆς τὰ μυστικά. Τὸ ἀρχοντόπουλο ἦταν ὁ φίλος της κ' ὁ ἀγαπητικὸς της. Μὰ μιὰν ἡμέρα τὸ

ἀρχοντόπουλο εἶδε μιὰν ἄλλη γυναῖκα κ' ἄλλαξε ἡ καρδιά του.

Τὴν εἶχε ἀγαπήσει τὴν κοπέλλα μὲ μιὰ παιδιατικὴν ἀγάπη. Τὴν ἔλεγε ἀγγελό του καὶ περιστέρα του. Τᾶγκάλιασμά του ἦταν ζεστό, γεμάτο ἔρωτα. Τῆς εἶχε πῆ μιὰ μέρα: «Δὸς μου τὴν καρδουλά σου». Καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε ἡ κοπέλλα. Ὅτι νὰ τῆς ζητοῦσε, στὰ χειλᾶκια τῆς ἀνθίξε πάντα τὸ ἐρωτιάτικο τὸ «ναί». Κ' ἔπερνε τὰ χαρίσματά της, σὰν ἀφέντης της.

Στὴν ἄλλην ἦταν σκλάβος, ἦτανε τρελλὸς, ζητιάνος ἦταν. Γιὰτι; Ρώτα τὸν κουρνιαχτὸ τῆς στραῦτας νὰ στὸ πῇ, ρώτα τὰ φύλλα ποῦ μαδοῦν ἀπ' τὰ κλαριά, ρώτα τὴν Λάμια τὴν ἀπόκρυφη ποῦ κυβερνάει τὸν κόσμον· αὐτὰ μονάχα τὸ κατέχουν νὰ στὸ εἰποῦν. Κ' ἐκεῖνη φύλλο πράσινο δὲν τοῦδωκε· κ' αὐτός: «Εὐχαριστῶ» πάντα τῆς ἔλεγε, «εὐχαριστῶ». Μιὰ μέρα τοῦ εἶπε ἐκεῖνη: «Χάρισέ μου, ἀγάπη μου, τὴν ἡσυχία σου καὶ τὰ συλλογικά σου!» Κ' αὐτὸς παραπονιόταν, ποῦ ἡ ἀγάπη του, δὲν τοῦ εἶχε ζητημένα ἀκόμα τὴν ζωή.

Ἡ κοπέλλα κλείσθηκε στὸν πύργο.

— Φτωχὴ κοπέλλα, τί συλλογίζεσαι;

Γιὰτι χαμογελᾷς καὶ κοκκινίζεις;

— Ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια κᾶτι μοῦτυχε.

Ἐκεῖνον τὸν καιρὸ, τὸν πρωτογνώρισα.

— Καὶ τὸν θυμᾶσαι ἀκόμα;

— Ναί, τὸν θυμᾶμαι πάντα.

Πέρασαν χρόνια καὶ καιροί.

— Κοπέλλα μου, τί κάνεις; Γιὰτι χαμογελᾷς καὶ κοκκινίζεις;

— Κεντᾶω τὸνομά του μὲ χρυσὴ κλωστή.

— Γιὰ πές μου, καλὸ νᾶχης, ποῖο ὄνομα κεντᾷς; Μὴν εἶνε τάχα ἐκεῖνος ποῦ σὲ σκλάβωσε;

— Ναί, αὐτὸς εἶνε, αὐτὸς ὁποῦ τὸν γνώρισα. Ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια.

— Καὶ τὸν θυμᾶσαι ἀκόμα;

— Στὴν ψυχὴ μου ζῇ, σὰν τὴν στιγμή τὴν πρώτη ποῦ τὸν γνώρισα.

Χρόνια περάσαν.

— Τί κάνεις σκλάβο;

— Τὰ γεράματα μὲ πλάκωσαν. Μάτια δὲν ἔχω νὰ κεντῶ πιά. Σκάβω τὸν τοῖχο τώρα μὲ τὰ νύχια μου καὶ μὲ τὸν γύψο πλάθω ἓνα ἀνθογυάλι, ἓνα ἀνθογυάλι γιὰ τὸν νέο ποῦ ἀγαπῶ.

— Γιὰ ποῖον μιλᾷς, γρηούλα;

— Γιὰ τὸν ἀγαπημένο μου μιῶ, γιὰ τὸν ἀγαπημένο, ποῦ μὲ σκλάβωσε σ' αὐτὸν ἔδῶ τὸν πύργο.

* Ἴδε σελίδα 245.

— Σε σκλάβωσε και σὺ χαμογελάς;
— Ναί, συλλογιέμαι τί θὰ πῇ σὰν τὸ δεχθῇ.
«Ἐ! ἡ παλιά μου ἀγάπη, θὲ νὰ εἶπῃ, μοῦ στέλνει τοῦτο τὸ ἀνθογυάλι. Τριάντα χρόνια πέρασαν καὶ μὲ θυμᾶται ἀκόμα».

Φεύγουν τὰ χρόνια.

— Σκλάββα, ἔχεις δεμένα τὰ χεράκια σου κ' ἔχεις τὸ χαμογέλιο στὰ χεϊλάκια σου.

— Τὰ γηραιὰ μὲ πλάκωσαν· δὲν ἔχω μάτια ἢ φτωχή. Μὲ τὰ δεμένα χέρια συλλογίζομαι.

— Μὴ συλλογιέσαι τάχα αὐτὸν ποῦ γνώρισες, ἀπὸ σαράντα χρόνια;

— Αὐτὸν ποῦ πρωτογνώρισα, σὰν ἤμουνα κοπέλλα. Σαράντα χρόνια θὰ ἦνε!

— Δὲν τῶμαθες λοιπὸν πῶς πέθανε ὁ καλός σου; Φτωχή γρηούλα, κιτρινίζεις καὶ βουβαίνεσαι, τὰ χεῖλιά σου γενήκαν ἄσπρα σὰν πανί. Φτωχή γρηούλα ἡ πνοή σου σβύσθηκε...

Αὐτὴ εἶνε ἡ παλιὰ ἱστορία τῆς σκλάβας τοῦ πύργου... Στάσου, μιὰ στιγμή, Αἴσωπε, κἄτι ξέχασα: μιὰ ἡμέρα ἀπέικασε τὴν φωνὴ τοῦ ἀγαπημένου της κάτω στὴν αὐλή, γονάτισε καὶ κοκκίνισαν τὰ μάγουλά της. Ἦτο σαράντα χρόνων τότε.

Εὔα, σὲ θάβω μὲ τὰ χέρια μου καὶ φιλῶ ταπεινὰ τὸ χῶμα ποῦ σὲ σκεπάζει. Μία ἀκτίνα ἡλίου σχίζει τὸν λογισμό μου, κάθε φορὰ ποῦ σὲ συλλογίζομαι μία εὐλογία Θεοῦ πλημμυρεῖ τὰ σπλάχνα μου σὰ συλλογισθῶ τὸ χαμόγελό σου. Ἔδινες τὸ πᾶν ἐσύ, χωρίς ἀγῶνα, γιατί ἡ ζωὴ σὲ μεθοῦσε. Μιὰ ἄλλη ποῦ ὅλα μοῦ τᾶρνήθηκε κ' ἔνα καλὸ βλέμμα ἀκόμα, μ' ἔχει σκλαβωμένον. Γιατί; Ρῶτα τοὺς δώδεκα μῆνες τοῦ χρόνου νὰ σοῦ τὸ εἰποῦν, ρῶτα τὰ καρᾶβια στὴ θάλασσα, τὸν ἀνεξερεύνητο Θεό, ποῦ κυβερνᾷ τῆς καρδιᾶς τῶν ἀνθρώπων.

ΛΔ

Κάποιος μοῦ εἶπε:

— Δὲν κυνηγᾶτε πιά; Ὁ Αἴσωπος τρέχει μόνος του στὸ βουνό· ἔβγαλε κ' ἔνα λαγό.

Τοῦ εἶπα:

— Χτυπήστε τον ἑσείς γιὰ μένα.

Ἵστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ κ. Μὰκ ἦλθε νὰ μὲ ἰδῇ. Εἶχε κομμένα τὰ μάτια, τὴν ὄψι χλωμή. Ἦμουν ἀλήθεια ἱκανὸς νὰ μπαίνω στὸ μυαλό τῶν ἄλλων, ὅπως ἐνόμιζα; Δὲν ἤξευρα πιά τίποτε...

Ὁ κ. Μὰκ μοῦ μίλησε γιὰ τὴν συμφορὰ, ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ τυχαῖον αὐτὸ περιστατικό, ἀπὸ τὴν κακὴ ὥρα, πρᾶγμα, στὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν ἔφταιγα καθόλου.

— Ἄν εἶνε κανένας ποῦ καὶ καλὰ θέλησε νὰ μὲ χωρίσῃ ἀπ' τὴν Εὔα, κατάφερε τὸν σκοπό του. Ὁ Θεὸς νὰ τοῦ τὸ πληρώσῃ!

Μοῦ ῥοιξε ἓνα ὑποπτό βλέμμα καὶ μουρμούρισε μερικά λόγια, γιὰ τὴν ὥρα καὶ κηδεῖα ὅλα τῆς ἔγιναν μὲ τὸ παραπάνω, τίποτε δὲν τῆς ἔλειψε. Θαύμαζα τὴν εὐστροφία τοῦ πνεύματός του.

Δὲν ἐδέχθηκε τὴν προσφορά μου νὰ τοῦ πληρώσω τὴν βάρκα του, ποῦ τσακίσθηκε.

— Δὲν θέλετε λοιπὸν νὰ σᾶς ἀποζημιώσω γιὰ τὴν βάρκα ποῦ χάσατε;

— Ὁχι, ἀγαπητέ μου λοχαγέ. Ποῦ σᾶς ἦρθε στὸν νοῦ τέτοιο πρᾶγμα;

Τὰ μάτια του ἦσαν γεμάτα μῖσος.

Τρεῖς ἑβδομάδες δὲν εἶδα καθόλου τὴν Ἐδουάρδα... Τί λέω; Τὴν εἶδα μιὰ ἡμέρα στὸ μαγαζί, ποῦ ἀγόραζα τὸ ψωμί μου. Ἦτον μέσα στὸ γραφεῖο καὶ κύτταζε κάποια ὑφάσματα. Τὸ μαγαζάκι εἶχε δυὸ ὑπαλλήλους.

Εἶπα «καλημέρα» μὲ ζωερὴ φωνή. Ἐκείνη σήκωσε τὸ κεφάλι της, μὰ δὲν ἀποκρίθηκε. Αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ μὴν ἀγοράσω ψωμί μπροστά της. Γύρισα πρὸς τὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοῦ ζήτησα μαπαροῦτι καὶ σκάγια. Τὴν ὥρα ποῦ μοῦ τᾶδινε, κύτταξα μὲ τὴν ἀκρὴ τοῦ ματιοῦ μου τὴν νέα. Τὸ παλιό της στακτὶ φόρεμα, μὲ τῆς φαγωμένες κουμπότρυπες μοῦ φάνηκε πολὺ κοντό· τὸ ἀδύνατο στήθος της πηγαινερόχτανε. Πῶς μεγάλωσε αὐτὸ τὸ καλοκαῖρι! Τὸ μέτωπό της φαινότανε συλλογισμένο· τὰ καμαρωτά της φρύδια χάραζαν σὰ δυὸ αἰνίγματα στὸ πρόσωπό της. Τὰ κινήματά της δὲν ἦσαν πιά παιδιάτικα. Κύτταξα τὰ δάκτυλά της. Τὰ ὠραῖα μακρουλά δάκτυλα μιλοῦν μὲς στὴν καρδιά μου καὶ μὲ κάνουν νὰ λαχταρίζω. Ἐκείνη ἐξακολουθοῦσε νὰ στριφογυρίζῃ τὰ ὑφάσματα.

Ἦθελα νὰ πῆγαινε ὁ Αἴσωπος πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ γραφείου κ' ἐγὼ νὰ τὸν φώναζα μὲ λόγια παρακαλετικά. Τί θᾶλεγε τότε;

— Ὁρίστε! μοῦ εἶπε ὁ ὑπάλληλος.

Πλήρωσα, πῆρα τὰ δυὸ πακέτα καὶ ξαναχαιρέτισα. Ἐκείνη σήκωσε τὰ μάτια καὶ στάθηκε ἀμίλητη.

— Πάει καλὰ, εἶπα μέσα μου· ἴσως νὰ ἦνε πιά ἀρραβωνιαστικιά τοῦ βαρῶνου. Κ' ἔφυγα χωρὶς νὰ ζητήσω ψωμί.

Μιὰ φορὰ ποῦ βρέθηκα στὸν δρόμο, ἔρριξα μιὰ ματιὰ στὰ παράθυρα. Κανένας δὲν μ' ἀκολουθοῦσε τώρα μὲ τὸ βλέμμα...

ΛΕ

Μιὰ νύχτα χιόνισε. Ἀρχισα νὰ κρυώνω στὸ καλύβι μου. Εἶχα μιὰ γωνιά, ποῦ ἔψηνα τὸ φαγί μου, μὰ τὰ ξύλα δὲν ἔκαιαν καλὰ. Ἀπὸ τοὺς τοίχους ἔμπαινε ὁ ἀέρας, μολονότι εἶχα βουλώσει ὅσο μποροῦσα καλλίτερα τῆς χαρμάδες. Τὸ φθινόπωρο πέρασε· οἱ ἡμέραις ἄρχιζαν νὰ μικραίνουν. Ὁ ἥλιος ἔλυωσε τὸ πρῶτο χιόνι καὶ καθάρισε τὰ χωράφια· οἱ νύχτες ὁμως ἦσαν κρύαις, τὸ νερὸ πάγωνε. Χορτάρια καὶ μαμουῖνια ψοφοῦσαν.

Μιὰ παράξενη σιγαλιὰ ἀγκάλιαζε τοὺς ἀνθρώπους· ὅλοι ἦσαν συλλογισμένοι, τὰ μάτια τοὺς κύτταζαν τὸν χειμῶνα ποῦ πλάκωνε. Οὔτε μιὰ φωνὴ δὲν ἔφθανε ἀπὸ τὸ νησάκι ποῦ ἔβαιναν τὰ ψάρια, τὸ λιμάνι ἦταν χωρὶς ζωὴ, τὸ καθεὶ ἐτοιμαζότανε γιὰ τῆς μεγάλης βορεινῆς νύχτες, ποῦ ὁ ἥλιος κοιμᾶται βουτηγμένος στὰ βάθη τῆς θαλάσσης. Τὸ πλατάγισμα τῶν κουπιῶν μιᾶς μοναχικῆς βάρκας σκορποῦσε τὸν βουβό του κρότο.

Μιὰ νέα πλησίασε μὲ τὴν βάρκα, ὄρθια στὰ κουπιά.

— Ποῦ ἦσουν, κοριτσάκι μου;

— Πουθενά.

— Πουθενά; Γί' ἄκουσε, καλέ· ἐγὼ σὲ γνωρίζω· σὲ εἶδα τοῦτο τὸ καλοκαῖρι.

Ζύγωσε στὸ μῶλο κ' ἔδεσε τὴν βάρκα της.

— Ἔβασκες τὸ κοπάδι σου κ' ἔπλεκες ἀλτσα... Σ' ἀπάντησα μιὰ νύχτα.

Κοκκίνισε λιγάκι καὶ γέλασε μὲ κάποια ταραχή.

— Ἐλα στὸ καλύβι, κοριτσάκι μου, κι' ἄφισε με νὰ σὲ καμαρώσω. Σὲ λένε Ἀρριέττα.

Αὐτὴ ὁμως τραβᾷ τὸν δρόμο της καὶ δὲν μοῦ λέει λέξι: Τὸ φθινόπωρο, ὁ χειμῶνας ποῦ πλάκωνε, τὴν εἶχαν μουδιάσει· κάθε τῆς αἰσθησις κοιμῶτανε βαθειά.

Ὁ ἥλιος εἶχε βασιλεύσει πιά μέσα στὴ θάλασσα.

ΛΣΤ

Ἔβαλα γιὰ πρώτη φορὰ τὴν στολή μου καὶ τραβήξα στὸ Σίριλουνδ. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε. Θυμῶμουν ὅσα πέρασαν ἀπὸ τὴν ἡμέρα, ποῦ ἡ Ἐδουάρδα εἶχε χυθεῖ στὸν λαιμό μου καὶ μὲ φίλησε μπροστὰ σ' ὅλον τὸν κόσμον.

Μῆνες καὶ μῆνες μὲ γελοῦσε σκληρὰ, μ' ἔκανε κι' ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά μου. Ἐγὼ ἔφταιγα; Ναί, ἐγὼ· πίστεψα στὸ ἀστέρι μου καὶ πλαγιστηθῇ ἂν πέσω στὰ πόδια της καὶ τῆς ξεμολογηθῶ τὸ μυστικὸ τῆς καρδιᾶς μου! «Κάθισε», θὰ μοῦ πῇ, θὰ πῇ νὰ φέρουν κρασί καὶ πρὶν τσουγκρίσῃ τὸ ποτήρι της μὲ τὸ δικό μου, θὰ πῇ: «Κύριε λοχαγέ, σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τῆς ὥρες ποῦ περάσαμε μαζί· ποτὲ δὲν θὰ τῆς ξεχάσω». Ἐπειτα, σὰν μὲ ἴδῃ ἔτσι εὐτυχισμένο, γεμάτον ἐλπίδες, θὰ κάμῃ πῶς πίνει τάχα καὶ θάφισῃ τὸ ποτήρι της ἄγγιχτο. Καὶ δὲν θὰ μοῦ τὸ κρύψῃ πῶς δὲν ἦπνε, θὰ τὸ κἀνὴ μάλιστα μὲ τρόπο νὰ τὸ ἰδῶ. Ἔτσι εἶνε αὐτὴ.

Ἐμπρός! ἡ τελειωτικὴ στιγμή φθάνει.

Καθὼς περπατοῦσα, ἐξακολουθοῦσα τοὺς συλλογισμούς μου: ἡ στολή μου θὰ τῆς κάμῃ ἐντύπωσι· τὰ γαλόνια μου εἶνε καινούρια καὶ ἀστραφτερά, τὸ σπαθί μου θὰ χτυπᾷ στὸ παρκέτο... Μιὰ νευρική χαρὰ μὲ τίναξε: Ποιὸς ξέρει τί μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀκόμα; Σήκωσα ψηλὰ τὸ κεφάλι, μ' ἓνα ὑπερήφανο κίνημα:

— Φθάνει πιά ἡ ταπεινότης! Ἀξιοπρέπεια ἀποδῶ κ' ἐμπρός. Ὅ,τι καὶ νὰ συμβῇ, θὰ δείξω μεγάλη ἀδιαφορία. Θὰ κρατήσω τὴν θέσι μου... Συμπαθεῖτε με, ὦραία μου κοπέλλα, ἂν δὲν ζητῶ ταπεινὰ τὸ χεράκι σας...

Ὁ κ. Μὰκ ἦρθε νὰ μὲ ὑποδεχθῇ στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ πρόσωπό του μοῦ φάνηκε πιὸ χλωμό, τὰ μάτια του πιὸ βαθουλωμένα ἀκόμα.

— Φεύγετε; Ἀλήθεια; Τώρα τελευταῖα τῶ ὄντι δὲν εἶχατε καλὸ σπῆτι. Τὸ καλυβάκι σας κἀνκε...

Χαμογελοῦσε. Θαρροῦσα πῶς ἔβλεπα μπροστά μου τὸ δυνατότερο κεφάλι τοῦ κόσμου.

— Ὁρίστε μέσα, κύριε λοχαγέ, ἡ Ἐδουάρδα εἶνε στὸ σαλόνι. Θὰ ξαναἰδωθοῦμε στὸν μῶλο, τὴν ὥρα ποῦ φεύγει τὸ βαπόρι.

Ὁ κ. Μὰκ ἀπομακρύνθηκε, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο, σφυρίζων μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του, συλλογισμένος.

Ἡ Ἐδουάρδα διάβαζε μέσα στὸ σαλόνι. Ἐμφάνισθηκε σὰν εἶδε τὴν στολή μου, μὲ κύτταξε λοξὰ σὰν πουλὶ καὶ κοκκίνισε. Ἀνοιξε τὸ στόμα της.

Ἐγὼ κατάφερα νὰ τῆς πῶ:

— Σᾶς ἀφίνω ὑγεία!

Διαμῖας σηκώθηκε· εἶδα πῶς τὰ λόγια μου τῆς ἔκαναν ἐντύπωσι.

— Γκλάν, φεύγετε; Τώρα φεύγετε;

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»,

Διάλεξις Δ. Κακλαμάνου.

Εἰς τὴν αἰθούσαν τῶν «Παναθηναίων» ἔγινε τὴν περασμένην Δευτέραν, 2 Φεβρουαρίου, ἡ τρίτη τῆς ἐφετεινῆς περιόδου διάλεξις. Τὸν λόγον εἶχεν ὁ κ. Δ. Κακλαμάνος, ὁ ὁποῖος ὠμίλησε «περὶ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας κατὰ τὰς νεωτέρας ἰδέας».

Ἐν ἀρχῇ ὁ κ. Κακλαμάνος ὠμίλησε διὰ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τραγωδίας. Ἀνεξήτησε τὴν πρώτην ἀφετηρίαν εἰς τὸ ἄσμα τοῦ Θέσπιδος, τοῦ πρώτου θιασάρχου. Ἡ ἀρχὴ τῆς τραγωδίας ὑπῆρξε θρησκευτικὴ ἢ μᾶλλον λειτουργικὴ. Πλήθος ἀγροτῶν ἐπαυγύριζεν εἰς τὰ χωρία ἐορτὴν ὑπὲρ τοῦ Διονύσου μετ' ἀπαγγελίας στίχων καταλλήλων εἰς τὴν περίστασιν. Τοὺς στίχους ἀπήγγελλε χορὸς δορυβώδης, ἔνθους, μετὰ προηγουμένης σπονδᾶς εἰς τὸν Βάκχον. Τὴν ἀπαγγελίαν διέκοπτον κραυγαὶ χαρᾶς, ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ἀναφωνήσεις μελαγχολίας. Ἀπὸ τῶν χωρίων ὁ διονυσιακὸς χορὸς ἦλθεν εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐκεῖ, ὑπὸ πελοποννησιακᾶς ἐπιδράσεις, προσεδέχθη νέον χαρακτῆρα. Τὰ ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ θεοῦ, αἱ ὀδύναι καὶ οἱ θρίαμβοί του, ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ θρύλους καὶ μύθους τῆς ζωῆς τοῦ Διονύσου καὶ τῶν ἡρώων. Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ταύτην, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐκ τοῦ χοροῦ, ὅστις ἀπήγγελλεν, ἔψαλλεν, ἐχόρευεν, ἀπεσπάσθη ὁ κορυφαῖος, ὅστις ἀποτελεῖ εἶδος τι ἰδεώδους θεατοῦ, θεατοῦ πλήρους γνώσεως καὶ ὁρθοῦ νοῦ, κρίνοντος τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐξελισσόμενα γεγονότα κατὰ μέτρον κοινῆς τινος καὶ σταθερᾶς λογικῆς, τῆς λογικῆς τῆς μέσης κοινῆς γνώμης.

Αὐτὰ εἶνε τὰ διονυσιακὰ στοιχεῖα τῆς τραγωδίας, ρυθμός, μελωδία, ἀπαγγελία. Εἶνε τὰ στοιχεῖα, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς μελαγχόλου, ἀπαισιοδόξου καὶ ἔστιν ὅτε δορυβώδους λαϊκῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ τὰ διονυσιακὰ ταῦτα στοιχεῖα δὲν ἀρκοῦν διὰ νὰ δώσουν πλήρη ἔκφαν-

σιν εἰς καλλιτεχνικὰς ὁρμάς. Εἰς τὸ διονυσιακὸν στοιχεῖον, κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Νίτσε, πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ Ἀπολλώνειον διὰ νὰ συγκροτήσῃ δὲ ταῦτα καὶ δώσῃ εἰς αὐτὰ τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς χρειάζεται ἕνας Αἰσχύλος. Χωρὶς ὅμως ν' ἀρκῇ καὶ αὐτός. Ὅπως ὁ μεγαλοφυὴς συγγραφεὺς πλάσῃ τὸ δραματικὸν ἀριστοῦργημα τοῦ ἀπαιτεῖται ἱστορικὴ περίοδος λαοῦ, ἔχοντος συναισθήσιν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ δυνάμεως, περιόδος ἐντόνου λαϊκῆς ὁρμῆς, ἀναπτύξεως μεγάλων καὶ γενναίων αἰσθημάτων. Εἰς τὸν αἰῶνα τῆς Ἐλισάβετ ἡ κατατρόπως τῆς ἰσπανικῆς ἀρμάδας παρέχει τὰ στοιχεῖα τῆς ἐκφάνσεως τοῦ δαιμονίου τοῦ Σαίξπηρ. Ὁ Αἰσχύλος εἶνε γέννημα τῶν νικῶν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Πελοπόννησος.

Οὕτως, ὡς εἶπεν ὁ ὁμιλητής, τρία εἶνε τὰ στοιχεῖα τῆς τραγωδίας: 1ον) Ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν πρωτογενῇ λαϊκῇ μελαγχολίᾳ καὶ ἀπαισιοδοσίᾳ. 2ον) Εὐρίσκει τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῆς ἔκφρασιν, ὅταν ὁ λαὸς λάβῃ συναισθήσιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς δυνάμεώς του. 3ον) Τὴν τραγωδίαν γεννᾷ ἡ σύγκρουσις δύο δυνάμεων: τῆς ἔξωθεν ἀνάγκης, τοῦ μοιραίου νόμου, ὅστις ἔχει τοὺς ἥρωας — τῆς ἐλευθέρως τοῦ ἀτόμου βουλήσεως ἔσωθεν. Ἡ πάλη τῆς θελήσεως ταύτης τῶν ἡρώων πρὸς τὸν ἔξωθεν ἐνεργούντα βαρύν, ἀτεγκτον, ἀμείλικτον νόμον, εἶνε ἡ γεννῶσα τὸ τραγικὸν πάθος.

Μία εἰκὼν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐξηγεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ παλαιοῦ δράματος. Εἰς τὸ βάθος κυκλοτερὲς χώρος, ὅπου περίξ βωμοῦ ὀρχεῖται, ψάλλει, ὁμιλεῖ ὁ χορὸς. Ὅπισθεν ἀπλῆ ἐξέδρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας δρῶσιν οἱ ὑποκριταί. Οἱ θεαταὶ ἀμφιθεατρικῶς τεταγμένοι, ἀτενίζον εἰς τὸ ἄκρον τὴν γλαυκὴν θάλασσαν, τοὺς καταφύτους λόφους, τὸν Ὑμηττὸν κατεσπαρμένον μετὰ ῥόδα ὑπὸ τὰς πρώτας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Ὅποιον δράμα ἦτο δυνατόν νὰ προκύψῃ ἐντεῦθεν; Κᾶτι τὸ λιτόν, τὸ ἀπλοῦν, τὸ ἀγαλματώδες. Καὶ πράγματι. Οἱ ἀρχαῖοι τραγικοὶ τοὺς ἀρχαίους γλύπτας ὑπερθυμίζον. Ὁ Αἰσχύλος ἔχει τὸ ὑπερφυσικὸν τοῦ Φειδίου. Μὲ τὸν Σοφοκλῆ πλησιάζομεν πρὸς τὸν ἀν-

θρωπινώτερον, φυσικώτερον, πραγματικώτερον χαρακτῆρα τῆς πραξιτελείου τέχνης. Ἀνθρωπινώτερος ὅμως καὶ αὐτοῦ εἶνε ὁ Εὐριπίδης. Αὐτὸς εἶνε ὁ ἀληθὴς «κατατηξίτεχνος», ὁ εἰσδύων βαθύτατα εἰς τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὁ περιγράφων πάθη καὶ συναισθήματα αἰώνια, ὁ νεωτεριστικώτερος τῶν ἀρχαίων καὶ ὁ ἀρχαιότερος τῶν νεωτεριστῶν. Ὁ Εὐριπίδης δύναται νὰ κληθῇ ὁ «Ἀθηναῖος Ἴψεν», ὅπως ὁ Ἴψεν δύναται νὰ κληθῇ ὁ «Νορβηγὸς Εὐριπίδης». Ἡ ἐποχὴ τοῦ Εὐριπίδου ἀναπαριστᾷ τὰς ἱστορικὰς ἀναλογίας τῆς ἰδικῆς μας. Ἡ αὐτὴ διάρρηξις τῶν παλαιῶν τύπων, ἡ αὐτὴ εἰσβολὴ νέων κοινωνικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἰδεῶν, ἡ αὐτὴ διάλυσις τῶν παλαιῶν ἰδεῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, γεννῶσι τὸ Εὐριπίδειον καὶ τὸ σύγχρονον ἡμῶν δράμα.

Ἀνέπτυξε κατόπιν ὁ κ. Κακλαμάνος τὸν ἀριστοτέλειον ὁρισμὸν τῆς τραγωδίας, τὸν παλαιότερον καὶ ἴσως τελειότερον, κατὰ τὸν ὅποιον: «Τραγωδία ἐστὶ μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρώντων καὶ οὐ δι' ἀπαγγελίας, δι' ἐλέους καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν».

Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς «καθάρσεως» εἰς τὴν ἀρχαίαν Τραγωδίαν ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερε τὴν ἱστορικὴν, ἀλλ' ὀλίγον γνωστὴν ἔριδι τοῦ γάλλου Βαίλ καὶ τοῦ ἡμετέρου κ. Βερναρδάκη. Ὁ Βαίλ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου τοῦ Ἀριστοτέλους ἔδιδε πολὺν περὶ ἐξηγήσιν, ἐνῶ ὁ Βερναρδάκης ἐξήρην εἰς τὸ ἀληθὲς ὕψος τῆς τῆν ἀριστοτέλειον θεωρίαν. Ὁ Βαίλ ὡς πρὸς μὲν τὴν προτίμησιν τῆς λέξεως ἰσχυρίζετο ὅτι προήρχετο ἀπὸ τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸς τὴν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν ὁποίαν ἐξήσκει ὁ πατὴρ του· ἡ ἔννοια δὲ αὐτῆς εἶνε ἀντικειμενικὴ, ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ τῶν θεατῶν γεννωμένην ἐντύπωσιν, τὸ αἶσθημα τῆς ἱκανοποιήσεως μετὰ τὸ ὅποιον ἀπέρχονται οἱ θεαταὶ ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ἔργου, ἀπαλλασσόμενοι ὡς διὰ καθάρσεως τῶν ἐξ αὐτοῦ συναισθημάτων.

Ἀπεναντίας ὁ Βερναρδάκης, ἀντικρούων τὴν δοξασίαν αὐτὴν, ἐρμηνεύει ὑψηλότερον καὶ ποιητικώτερον τὴν κάθαρσιν ὡς τὸν ἐξίλασμόν τοῦ ἥρωος διὰ τὰ ἀδικήματά του. Ἀσχέτως πρὸς τὸ θεατρικὸν κοινόν, ἡ κάθαρσις ἀφορᾷ τοὺς ἥρωας αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς καὶ συντελεῖ εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ δράματος συμφώνως πρὸς

τὰς αἰδίους πεποιθήσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Βερναρδάκη συμπίπτει μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Γκαίτε. Ὁ ὁμιλητὴς παρετήρησεν, ὅτι ἡ ψυχικὴ συγγένεια, ἡ ὁμαιμότης, ὁ ἐνωτικὸς σύνδεσμος, ὁ ὁποῖος εἶνε καταφανὴς μεταξὺ τῶν νέων καὶ τῶν περασμένων ἑλληνικῶν γενεῶν, ἔκαμαν τὸν Βερναρδάκην νὰ αἰσθανθῇ τὸ ζήτημα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀκριβεστέραν λύσιν.

Καὶ ἀφοῦ ἐξήρθημεν μετὰ τὸν ὁμιλητὴν εἰς τὰ ἀγνὰ ὕψη τῆς Μεγάλης Τέχνης, τὸν παρακολουθοῦμεν καὶ εἰς τὸν δραματισμὸν του, εἰς τὸ ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐθαλίψεν ἡ καρδιά του, εἰς μίαν ἀναβίωσιν τοῦ μεγάλου πνεύματος τὴν ὁποίαν προσφυῶς ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὸ ἀναμαρμαρωθὲν Στάδιον.

«Εἰς τόπον, ὅπου ὅλα κοιμῶνται ἀκόμη, (εἶπεν) ἐπιτρέπεται νὰ ὀνειρευθῇ κανεὶς. Φαντάζομαι μίαν ἡμέραν δόξης καὶ θριάμβου φωτός, ὅπως τὴν σημερινήν, τὸ λευκὸν Στάδιον ὑπὸ τὴν λάμπιν τοῦ ἡλίου. Τὰ ὄρατα καὶ ἀλκιμα σώματα ἐπέδειξαν τὰς ἀγνὰς αὐτῶν γραμμάς. Ἐξήσαμεν ὥρας κάλλους, δυνάμεως, σθένους. Ὁ λαὸς ἐπευφημῶν καὶ στεφανώων τοὺς ἀθλητάς, εἰς ὁρμὴν χαρᾶς καὶ ζωῆς ἐντόνου, ἔδειξεν, ὅτι ἔλαβε συναισθήσιν ἑαυτοῦ, ὅτι ἐπεκοινωνήσε μετὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὅτι ἀνέθαλαν εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἦνθον ἐδῶ πρὸ 24 αἰώνων. Καὶ ἐνῶ τὸν Ὑμηττὸν στεφανώνουν τὰ ἀθάνατα ἱα καὶ φωτονεφέλη ροδόχρουσος περιβάλλει τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἡ ἐαρινὴ αὐρα γεμίζει τὴν ἀτμοσφαῖραν ἀπὸ ἀρώματα, πηγαίνει ν' ἀκούσῃ κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς αὐτὸν τὸν γῶρον, ὅπου ἠκούσθησαν διὰ πρώτην φορὰν, τὰ ἀρχαῖα ἀριστουργήματα, μετουσιωμένα εἰς γλῶσσαν φωτός καὶ ἀρμονίας, εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς καρδίας καὶ τοῦ αἰσθήματος. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῶν μυστηριωδῶν συναφειῶν καὶ τῶν βαθυτάτων συγκινήσεων, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν φύσις, νόησις καὶ αἰσθήσις θὰ ἀποτελοῦν τι κοινόν, ὑπάρχει ἡ βεβαιότης, ὅτι ἂν δὲν ἔχη γεννηθῇ ὁ Ἕλλην δραματικός, θὰ γεννηθῇ. Ἐως τότε, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, θὰ εἶνε ἀπλᾶ ψελλίσματα».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ σύγχρονος τουρκικὴ φιλολογία

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάμνει εὐθὺς ἀμέσως ἐντύπωσιν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Ντισὰρ βέη,

τὴν βαθεῖαν καὶ ἀμερόληπτον, διὰ τὴν σύγ-
 λογογικὴ παραγωγὴν εἰς τὴν Τουρκίαν εἶνε ὅτι ἡ φι-
 μέτρως καὶ ἀπιστεῦτως μεγάλη. Οἱ Τοῦρκοι
 φρεὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης ταύτης ἐκδο-
 νιώτατα ὥραϊα ἔργα, — ἂν καὶ σπα-
 λογικὴ αὐτὴ παραγωγὴ παλαιότερα καὶ νεω-
 κάτε προσπάθεια φιλολογικῆ κατὰτάξιν. Διὰ τοῦτο
 Τουρκίαν θὰ ἀπετέλει δύσκολον καὶ ἐπίμοχθον
 τηρεῖ εἰς τὸν πρόλογον, ὅτι ἐάν ὑπῆρχε συνο-
 κριτικὴ μελέτῃ τῆς τουρκικῆς φιλολογίας καὶ
 προητοίμαζε διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἰδικῆς του
 ἡ νέα σχολή, γράφει ὁ Ντισὰρ βέης, εἶνε
 χωρὶς ὅμως συνεκτικὸν τῆς τουρκικῆς φιλολογίας,
 Ἡ νέα φιλολογία ἔχει τὰς ρίζας τῆς μακρὰν
 τῶν τουρκικῶν φιλολογικῶν παραδόσεων καὶ
 στὰς εὐρωπαϊοὺς συγγραφεῖς καὶ ἰδίως τοὺς
 τῶν *décadents* ρωμαντικῶν εἶνε ὁ Χαλὴ Ζιά
 Χαρακτιρίζων ὡς *παρηκμασμένους ρωμαντι-*
κοὺς τοὺς φιλόλογους τῆς νέας αὐτῆς Σχολῆς
 ὁ συγγραφεὺς, ἐξηγεῖ, ὅτι τὴν παρακμὴν δὲν
 «τὴν τέχνην φθασμένην εἰς τοιοῦτον σημεῖον
 τοὺς χαμηλωμένους ἡλίους τὴν παρουσιάξουν ὑπὸ
 πολιτισμοί» Τοιοῦτο βέβαια δὲν ἡμποροῦσε
 φιλολογικὴ ὅμως αὐτὴ τάσις προκύπτει κατὰ
 Τουρκίαν ἐρρίφθη εἰς τὸν δυτικὸν πολιτισμόν,
 χωρὶς προετοιμασίαν, χωρὶς μελετημένον σχέ-
 με ψιμυῖθιον ποῦ στολίζει αὐτὸς ὁμοιάζει
 σον καὶ ἀγροίκον. Καὶ αὐτὰ μὲν γενικῶς, ὑπάρ-
 χουν ὅμως καὶ ἐξαίρεσις ποῦ δὲν φαίνεται νὰ
 ποῦ ἀνθίζουσιν, δὲν ἤξευρε κανεὶς ἀπὸ ποῖον σπό-
 ρον, πεσμένον τυχαίως, ἀνθη ποῦ δὲν τὰ βλέ-
 δὲν ἡμπορεῖ νὰ δημοσίους ἀνθῶνας, ποῦ
 εἶνε θαῦμα πῶς φαντασθῇ πῶς ὑπάρχουν.
 ἀνάξιον περιβάλλον· τὸ περιβάλλον δὲν ἐξη-
 γεῖ τὴν παρουσίαν των, ποῦ πρόπει νὰ ζη-

τηρῇ εἰς μίαν ὅλως διόλου ἄλλην καλλιέργειαν.
Ὀνομάζει ἀκόμη τοὺς ὁπαδοὺς τῆς σχολῆς
αὐτῆς ρωμαντικούς ὁ Ντισάρ βέης, διότι ἔχουν
ὅλα τὰ προσόντα καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν
ρωμαντικῶν, ὑστεροῦντες ἐπὶ πλέον κατὰ τὴν
ἐλλειψιν ἐθνικῶν παραδόσεων.

Ὁ συγγραφεὺς κατόπιν καθορίζει τὸ τάλαντον τοῦ κορυφαίου τῆς νέας σχολῆς, τοῦ Χαλῆλ Ζιά, τὸν χαρακτηρίζει ὡς αἰσθηματικόν, λεπτόν, μὲ φλογερὰ πάθη, μ' εὐγενῇ ἐπιφυλακτικότητά, ἐκτάκτως νευρικὸν καὶ ἄτονον συγχρόνως, ἀνθρώπον βαθέως ἠθικὸν καὶ εὐθύν, μὲ μίαν λέξιν ἐλκυστικὸν καὶ συμπαθῆ.

Ὁ λογαγράφος αὐτὸς ἀνεγράφη τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ κοινὸν ἦτο ζαλισμένον ἀπὸ τὰς ἀγόνους τρικυμίας ποῦ εἶχεν ἐξεγείρει ὁ μέγας τοῦρκος ἐκλαϊκευτῆς. ὁ ζητῶν νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ὁ Βολταῖρος τῆς Τουρκίας — ὁ Ἀχμέτ Μιδᾶ καὶ ὁ πιστὸς ὁπαδὸς του Ναδιέ, πειθήμενον ὄργανον τῆς πολεμικῆς του. Τὸ κοινὸν αὐτὸ πολὺ περιορισμένον, μὲ παλαιὰς καὶ ἐπιπολαίους γνώσεις, μὲ γούστον ἀμφίβολον καὶ εὐχολον, εἶχε μεγάλην δίψαν πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποίου τοῦ ἔδειξαν τὰς λαμπρὰς ὄψεις καὶ κατεγίνετο νὰ μιμηθῇ ἥθην καὶ ἔθιμα τῆς Δύσεως. Τὸ κοινὸν αὐτὸ εἶχε δι ἔθνικόν ποιητὴν τὸν μέγαν Κεμάλ Βέην, ὕστερον τὸν Ριτζᾶ Ζαδὲ Ἐκράμ καὶ τὸν Ἀβδουλᾶ Χαμίτ, ὡς σοφὸν δὲ τὸν Ἀχμέτ Μιδᾶ. Ἐξήτουσε ὁμως μυθιστοριογράφον ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὸ ἰδεῶδες του, πραγματοποιοῦντα τὰ ὄνειρά του, διηγοούμενον τὴν προσποιημένην ζωὴν ποῦ ἐπεθύμησε νὰ ζήσει, τοὺς πλατωνικοὺς ἔρωτας, ποῦ ἠιέλγησε νὰ αἰσθανθῇ, γράφοντα λεπτὴν γλώσσειν, καλλιτεχνικὴν, κατὰ δροσερόν καὶ νέον εἰς ὕψος καὶ αἰσθήματα. Ἐκτὸς τούτου ἡ τουρκικὴ γλῶσσα ἦτο πρωτογενὴς εἰς εἰκόνας, ῥήσεις καὶ ὄρους, παρουσιάζουσα πολλὴν δυσκολίαν εἰς τὴν διατύπωσιν νέων ἢ τεχνικῶν πραγμάτων. Ὑπὸ τὰς περιστάσεις αὐτὰς ἐδημοσιεύθησαν τὰ διηγήματα: «Σημειωματάριον πεθαμένου», «Φεδῆ καὶ Σια» καὶ ἄλλα εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ὑστερον τὸ «Γαλάζιο καὶ Μαῦρο» τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος ὑπενθυμίζει τὸ μυθιστόρημα τοῦ Στένδαλ, τὴν «Ἱστορίαν ἐνὸς καλοκαιριοῦ», τὸ «Μαραμένο μπουκέτο» καὶ τέλος τὸν «Ἀπηγορευμένον ἔρωτα», ἀριστοτεχνικὸν διήγημα. Τὰ διηγήματα αὐτὰ ἀνέδειξαν τὸν Χαλὴλ Ζιᾶ. Ὅλο-γυρὰ του συνεκεντρώθησαν ὁ Ρασούφ, ὁ Τζαχίδ, ὁ Ἡκμέτ, ὅλοι συγγραφεῖς τῶν αὐτῶν τάσεων ἀλλ' ἀσθενεστέρας ἐμπνεύσεως σχημα-

τίσαντες οὕτω βαθμιαίως τὴν νέαν σχολήν.
Μολονότι ὁ Χαλὴλ Ζιὰ δὲν παρουσίασε
τίποτε ἰσχυρῶς νεωτεριστικόν, κατῴρθησε ὅμως
νὰ προσδώσῃ φυσιογνωμίαν εἰς τὸ ἔργον του,
εἰς τὸ ὅποιον τὸν ἀσθενικὸν ἔμπροστιονισμὸν,
διαδέχεται ἐνίοτε νευρῶδης ἑξαρσις μὲ ἡδυ-
πάθειαν, μελαγχολίαν, ἐλαφρὰν ψυχολογίαν καὶ
τρυφερότητα.

[illegible]

γραφή του, δὲν πιστεύει πλέον εἰς τίποτε.
δὲν αισιόδανεται πλέον τὴν ἀνάγκην τῆς ζωῆς
... Ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν του ὁμως ἐξαρτᾶται
ἡ ζωὴ τῆς πτωχῆς γουαίας μητρὸς του, ἡ ὁποία
ἔχει μόνον αὐτὸν διὰ παρηγορίαν εἰς τὸν κό-
σμον. Θὰ ζήσῃ λοιπὸν δι' αὐτήν, κατὰ καθή-
κον, ἀλλὰ μακρὰν, πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸν κα-
ταραμένον αὐτὸν τόπον, ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν
τάφον ὅπου τὰ ὄνειρά του, ἡ ἀγάπη του, ὅλη
ἡ εὐτυχία ἐνταφιάσθη διὰ παντός.

Εἰς τὸ μνησιτοῖρημα τοῦτο ὁ Χ. Ζιᾶ παρου-
σιάζει τὴν τῶσιν του πρὸς τὸν ρεαλισμόν. Δὲν
διστάζει νὰ παρουσιάσῃ τὰς ἀσχημίας τῆς πραγ-
ματικῆς ζωῆς. Ὁ Τζεμὴλ, ὁ Χέβκη, ὁ Ρατζῆ
ἐνσαρκώνουν καὶ ἀναπαριστοῦν τὴν σημερι-
νὴν τουρκικὴν νεολαίαν. Ἐνας γραμματισμέ-
νος εὐρωπαῖος θὰ εὗρισκε τὸ θέμα κάπως πα-
λαιὸν ἀλλὰ διὰ τὸ κοινὸν διὰ τὸ ὁ τοῖον ἐγράφη,
ἦτο ὅλος νέον, θαυμάσιον δὲ εἰς τὸ σύνολόν
του. Τὸ «*Μαῖο* καὶ *Γαλάζιο*» εἶνε ἔργον ποῦ
θὰ ζήσῃ. Αὐστηρὸς κριτικὸς θὰ εὗρισκε μόνον
ὅτι τὰ πρόσωπα ὁμιλοῦν μὲ γλῶσσαν, πνεῦμα
καὶ μόρφωσιν πολὺ νεωτεριστικὴν ἀπροσάρμα-
στον μὲ τὸν αἰῶνα, καὶ ἰδίως τὸ περιβάλλον
εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτυλίσσεται ἡ ὑπόθεσις.

‘Ο Χ. Ζιᾶ εἶνε μελαγχολικός ἀλλὰ δὲν εἶνε διόλου ἀπαισιόδοξος. Ἐλπίζει, κάποτε μάλιστα ὡς ἔφηβος ποῦ δὲν ἔδοκίμασε τὴν κακοτυχίαν, ποῦ δὲν ἐγνώρισε τὰς ἀποθαρρυντικὰς ἐναντιότητας τῆς ζωῆς. Πιστεύει πῶς ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται ἀγαθός, καὶ ἀξιαγάπητος. Ὁ ἔρωτας πληροῦ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του. Ζῇ διὰ τὸν ἔρωτα, ποῦ εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του. Δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰ ἄλλα πάθη, τὰ συμφέροντα, τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ὁδύνας ποῦ ἐξεγείρουν τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅλην τὴν δυνάμιν ἀφίει εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Ἐρωτα καὶ δὲν ἀπασχολεῖται σχεδὸν μὲ τὸ κοινωνικὸν ζήτημα.

ἔχει τὴν εὐγενὴ ἰδιότητα, — ἰδιότητα καλλιτεχνου, — νὰ αισθάνεται τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν θέλει νὰ προκαλέσῃ. Τὸ ὅρος του ἔχει ἀπείρως λεπτὰς διαχωώσεις. Εἰς τὰ ἔργα του, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ πᾶν εἶνε ἔξω, τέχνη καὶ ποίησις, γοητεύει περισσότερον ἢ κομπότης τῆς φράσεως ἀπὸ τὴν ἀφήγησιν, διότι αισθάνεται κἀνεῖς ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀπέβλεπε περισσότερον εἰς τὴν ὠραιότητα τοῦ ὅρους παρὰ εἰς τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὸ ὅρος τῆς ἰδέας. Διὰ τοῦτο τὸ πᾶν εἶνε καλλιτεχνικὴ ἐπίνοτα καὶ ἡ φωνητικὴ ἀλληλουχία τῶν λέξεων καὶ ἡ ἐλαστικότης τῆς φράσεως δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἤχων τοῦ δάσους, ἢ βογγητῶν τῆς θα-

λάσσης ἢ κελαδήματος ἢ νανουρίσματος παρ-
θένων. Ὁ Χαλὴλ Ζιᾶ κατώρθωσε τὸ θαῦμα
ποιητικῆς πεζογραφίας, μουσικῆς, ριθμικῆς χω-
ρὶς ὁμοιοκαταληξίαν, εὐστρόφου, ὥστε νὰ προσ-
αρμύζεται μὲ τὰς λυρικὰς ὁρμὰς τῆς ψυχῆς, μὲ
τὰς διακυμάνσεις τῆς ὄνειροπολήσεως, μὲ τὰς
αἰφνιδίας συγκινήσεις τῆς συνειδήσεως. Εἰς
ἀνταπόδοσιν ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος συγγραφεὺς
εἰς τὴν πατρίδα του, ὃ ὅποῖος ἡσιθάνθη ὅτι τὸ
κοινόν του τὸν ἀγαπᾷ. Σήμερον εἰς τὴν Τουρ-
κίαν ὁ Χαλὴλ Ζιᾶ εἶνε ἡ πρώτη φιλολογικὴ
μορφή.

Ἰππάρχουν δημοσιογράφοι στερεῶς προσηλωμένοι εἰς τὴν παράδοσιν, ἡθοιογραφοῦντες τὴν τουρκικὴν ζωὴν, ὅπως ὁ Χατζέπ Ἀλῆ καὶ Ἐνεμὴ βέης παρουσιάζοντες διὰ τοῦτο πρωτοτυπίαν, ἀλλ' ὕστεροῦντες εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ιδιοφυίαν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀχμέτ Ρεσῆ δὲν ἀνεφάνη ἰσχυρότερος ἡθοιογράφος οὔτε πρωτοτυπώτερος λογογράφος εἰς τὴν Τουρκίαν. Ὁ Χαλὴλ Ζιὰ εἶνε σήμερον ὁ μέγας μυθιστοριογράφος διὰ τοὺς συμπατριώτας του. Θὰ ἦτο ὅμως ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως πολὺ μεγαλύτερος συγγραφεὺς ἐὰν προσηλῶνετο εἰς τὴν ἐθνικὴν ζωὴν καὶ ἀπηλλάσσετο ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλολόγων τῆς Δύσεως.

Κ. ΣΑΡΜΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Πρόσφατος ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις.

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.

Οὐδείς ἀρχαῖος συγγραφεὺς ἐκ τῶν μνημο-
νευσάντων τὴν παρὰ τὴν Χαιρωνεῖαν μά-
χην τοῦ ἔτους 338 π.Χ. ἀναφέρει αὐτὴν τὴν
πόλιν τῆς Χαιρωνείας ἢ τὴν ἀκρόπολιν αὐτῆς
ὡς σκηνὴν ἐπεισοδίου τινὸς τοῦ φοβεροῦ δρά-
ματος τοῦ μεταξὺ Μακεδόνων καὶ τῶν ἐναν-
τίων αὐτῶν συμμαχησάντων Θηβαίων, Ἀθη-
ναίων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ἀγῶνος. Οἱ νεώ-
τεροι ὅμως ἱστορικοὶ πλανώμενοι ἐκ τῆς ἐπω-
νυμίας τῆς μάχης ταύτης καὶ ἀποβλέποντες εἰς
τὴν ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως κειμένην θέσιν
τοῦ μνημείου τῶν Θηβαίων ἱερολοχιτῶν, ἐφ' οὗ
ἴστατο ὁ ἥδη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑται-
ρείας ἀναστυλούμενος ὑπερμεγέθης λέων, ἐπί-
στευον ὅτι ἡ πόλις τῆς Χαιρωνείας ἀπετέλει τὸ
κυριώτατον στήριγμα τῆς πορταάξεως τῶν Ἑλ-
λήνων καὶ εἵκαζον ὅτι τύμβος τις κείμενος πρὸς
βορρᾶν τοῦ μνημείου τῶν ἱερολοχιτῶν παρὰ

τὸν ποταμὸν Κηφισὸν ἦτο τὸ μνημεῖον τῶν
πεσόντων Μακεδόνων ὅπερ ἀναφέρει ὁ Πλού-
ταρχος. Ἦτο γνωστὸς καὶ ἄλλος τύμβος τρία
σχεδὸν τέταρτα τῆς ὥρας ἀνατολικώτερον τοῦ
πρώτου κείμενος, ἀλλ' οὗτος ἀπομεμακρυσμέ-
νος ὢν τῆς πόλεως ἐθεωρεῖτο ὡς ὅλως ἄσχε-
τος πρὸς τὴν μάχην τοῦ ἔτους 338 π. Χ.

Αἱ ἀνασκαφαί, δις ἐξετέλεσεν ὁ κ. Γ. Σωτη-
ριάδης ἐνῶ ἐπέβλεπε τὰς πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ
λέοντος ἐργασίας, ἀπέδειξαν ὅτι ὁ δευτέρος οὖ-
τος τύμβος, καὶ ὅχι ὁ πρῶτος, ἔκρυπτε τῶν πε-
σόντων Μακεδόνων τὰ ὅστ' ὥστε ἐπειδὴ τὸ
μνημεῖον τοῦτο διὰ διαφορῶν λόγους εἶνε ἀδύ-
νατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἰδρυθῇ μακρὰν τοῦ πε-
δίου τῆς μάχης, εἶνε φανερόν ὅτι αἱ περὶ τοῦ-
του δοξασαί τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν ἦσαν
ἐσφαλμέναι, ἡ δὲ μάχη συνεκροτήθη ἀνατολι-
κώτερον τῆς πόλεως. Ἡ στενότης τῆς κοιλά-
δος τοῦ Κηφισοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος φαί-
νεται ὅτι ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σπου-
δαιότερον ἀμυντικὸν πλεονέκτημα ἢ τὰ ὀχυ-
ρώματα τῆς πόλεως. Ὁ πρῶτος τύμβος, ὅστις
πρότερον ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ μνημεῖον τῶν Μα-
κεδόνων, ἀπεδείχθη προϊστορικός, δισχίλια ὅλα
περίπου ἔτη παλαιότερος τῆς μάχης τοῦ 338
π. Χ.. ἀλλ' ὁ δευτέρος δὲν δύναται νὰ εἶνε οὔτε
πολὺ παλαιότερος οὔτε πολὺ νεώτερος τοῦ χρό-
νου τούτου, ὥς ἀπέδειξαν τὰ πολυαριθμὰ ἐντὸς
τῆς τέφρας τῆς ὑπερμεγέθους πυρᾶς ἀνακαλυ-
φθέντα θραύσματα ἀγγείων, ὧν ἡ χρονολογία
εἶνε ἀσφαλῶς γνωστῇ. Ἐπειδὴ ὅμως τοιοῦτος
τύμβος κρύπτων ὑπερμεγέθη πυρὰν διαμέτρου
δέκα ὀλων μέτρων καὶ πλάτους 0.75, δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ ἰδρυθῇ χάριν συνήθους τινὸς ἐν-
ταφιασμοῦ, εὐρέθησαν δὲ καὶ πολυαριθμώτατα
τεμάχια ὀπλων ἐν τῇ πυρᾷ, δὲν δύναται νὰ
ὑτάρξῃ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι οὗτος εἶνε μνη-
μειὸν μεγάλης μάχης καὶ κοινὸς τάφος πολυ-
αριθμῶν κατ' αὐτὴν πεσόντων νεκρῶν. Ὁ κ.
Σωτηριάδης ἐδημοσίευσεν κατ' αὐτὰς ἐν τῷ περι-
οδικῷ τῆς ἐνταῦθα Γερμανικῆς Σχολῆς ἔκτενῃ
διατριβῇ περὶ τῶν πορισμάτων τῶν ἐν Χαι-
ρωνείᾳ ἀνασκαφῶν αὐτοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ
μεγάλης λεπτομερείας καὶ ἀκριβεστάτης ἱστορι-
κῆς κριτικῆς ἐξετάζει πάσας τὰς περὶ τῆς μάχης
μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν
τοπογραφίαν τῆς χώρας καὶ ἀποδεικνύει ἀσφα-
λῶς ὅτι αἱ παλαιότεραι περὶ τῆς μάχης δοξα-
σαί εἶνε ὅλως ἀπαράδεκτοι καὶ ὅτι ὁ εἰρημένος
τύμβος οὔτε εἰς ἄλλην ἐποχὴν δύναται νὰ
ἀνήκῃ, οὔτε εἰς ἄλλους κατὰ τὴν αὐτὴν μάχην
πεσόντας νεκρούς, ἀλλὰ μόνον μνημεῖον τῶν

καλλιτεχνημάτων παλαιῶν. Τινὰ ὅμως εἶνε καὶ
καλλιτεχνικῶς ἀξιόλογα.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΚΩΝ ΠΟΛΕΩΣ

Εἶνε ζωηραὶ ἀκόμη αἱ ζωνταναὶ εἰκόνες, τὰς
ὁποίας ἐφιλοτέχνησεν ὁ κ. Κ. Σπανοῦδης ἐκ
Μασσαλίας διὰ τὰς ἐφορτὰς τῆς κτίσεώς της, ἀπὸ
Παρισίων διὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1900 καὶ ἀπὸ
τῆς Ἰταλίας διὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως
Οὐμβέρτου.

Οὐμβέρτου.
Ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν εἶναι τόσον ζῶνται αἱ
εἰκόνες, ὥστε πολλοὶ μ' ἐκπλήττουν, ἐνθυμού-
μενοι τὴν τελευταίαν λεπτομερείαν.

Ο πρώτος Κωνσταντινούπολιτης δημοσιο-
γράφος, ὅστις δὲν εἰργάσθη ἐπὶ ἐτοιμῆς ἐργα-
σίας ξένων ἐφημερίδων, ἀλλὰ μᾶς παρουσίασε
τὴν ἰδικήν του ἀντίληψιν εἰλικρινῆ, σαφεῖ καὶ
συγγενῇ μας.

Ὁ κ. Σπανοῦδης, ὅπως πρὸ πολλοῦ ψιθυ-
ρίζεται, καὶ ἐπισημῶς πρὸ ὀλίγου ἀνεκοινώθη,
ἐκδίδει ἐντὸς ὀλίγου ἰδίαν ἐφημερίδα μὲ εὐρὺ
καλλιτεχνικὸν πρόγραμμα, μὲ συνεργάτας ὅ,τι
πολύτιμον ἔχει ὁ ἀπανταχοῦ ἐγκατεσπαρμένος
λόγιος κόσμος.

«Πρόοδος» εἶναι ὁ τίτλος τῆς ἐφημερίδος
του, καὶ ὡς ἀληθῆ πρόοδον τὴν χαιρετίζομεν
καὶ ἡμεῖς.

Εἰς τὸν ἰδικὸν μας γυναικεῖον κύκλον ψιθυ-
ρίζονται πολλὰ περίεργα. Μία κυρία μ' ἔλεγεν
ὅτι θὰ ἔχη καὶ δελτίον συρμού. Μία ἄλλη κυ-
ρία μ' ἔλεγεν ὅτι θὰ ἔχη δελτίον ἐναντίον τοῦ
συρμού.

Εὑρετε τὸ ὄνομα πρόοδος· ὅπως βλέπετε, κάμνει τὸν καθένα νὰ νομίσῃ ὅτι τὸ φύλλον θ' ἀσπασθῇ τὰς ἰδικὰς του ἰδέας, αἱ ὁποῖαι καὶ εἶναι αἱ προοδευτικώταται.

Λοιπὸν τὴν περιμένομεν τὴν «Πρόοδον» μὲ τὰ χελιδόνια καὶ μὲ τῆς παπαροῦνες τὴν ἀνοιξιν

Ἐφέτος ἡ πόλις μας ἡλιόλουστος ἐώρτασε
τὰς ἀπόκριας. Κίνησις, ζωὴ, μουσικὴ καὶ θό-
ρυβος· χυμὴν ἡ εὐθυμία στοὺς δρόμους, ὥσως
παύσας ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν.

Καλαισθησίας ὅμως οὔτε ἀκτίς. Μέσα εἰς τὰς
αἰθούσας τῶν χορῶν μόνον, δλίγη πνοὴ ἐλαφρὰ
ἐβασιλευσεν, ὅλλ' εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς τριό-
δους ἀκομψα καὶ ρυπαρὰ ράκη με τὰς ἰδίας
παραστάσεις πάντοτε. Ὅ,τι μ' ἀφίνει ἐντύπω-

Μακεδόνων δύναται νὰ εἶνε. Τὰ εὐρήματα εἶνε
λίαν πενιχρὰ οὐδεμίαν ἄλλην ἀξίαν ἔχοντα εἰμὴ
μόνον ὅτι χρησιμεύουσιν ὡς τεκμήρια πρὸς
ἑξακριβωσιν τῆς χρονολογίας καὶ τοῦ εἵδους
τοῦ μνημείου, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ ἀποτελεσμα
τῆς ἀνασκαφῆς εἶνε σπουδαιότατον, διότι τώρα
πρῶτον γίνεται ἀσφαλῶς γνωστὴ ἡ ἀληθὴς
παράταξις τῶν ἀντιπαλαισάντων ἐνδόξων στρα-
τῶν καὶ κατανοεῖται ἡ πορεία μιᾶς τῶν σπου-
δαιοτάτων μαχῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Εἰς
τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» τοὺς μὴ
δυναμένους νὰ ἀναγνώσῃσι τὴν γερμανιστὴ
συντεταγμένην διατριβὴν τοῦ κ. Σωτηριάδου
πιστεύω ὅτι θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτος ἡ παρῴσα
περὶ αὐτῆς ἀνακοίνωσις.

περι αὐτῆς ἀνακοίνωσις. Ὁ κ. Δαῖρπφελδ ἐξετάσας τὰ ἔρειπια τῶν ἐν Κνωσῷ καὶ ἐν Φαιστῷ τῆς Κρήτης προϊστορικῶν ἀνακτόρων — παρατήρησεν ὅτι ἀμφότερα δὲν διατηροῦνται ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν κατασκευῇ, ἀλλ' ὅτι ἔχουσιν ὑποστολὴν κατ' αὐτοὺς τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους βιαίαν καταστροφὴν, κατὰ πιν τῆς ὁποίας ἀνωκοδομήθησαν κατὰ νέον σχεδίου ικανῶς διαφέρον τοῦ πρώτου. Τὰ νεώτερα δὲ ἀνάκτορα τὰ ἀνωκοδομηθέντα ἐπὶ τῶν ἔρειπίων τῶν παλαιῶν ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν Μυκῆναις προϊστορικὰ ἀνάκτορα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἀγγεῖα τὰ εὑρεθέντα ἐν τῷ στρώματι τῶν νεωτέρων ἀνακτόρων τῆς Κρήτης εἶνε ὁμοιότατα πρὸς τὰ γνωστὰ μυκηναϊκά, ἐνῶ ἐν τῷ στρώματι τῶν παλαιότερων ἀνακτόρων εὑρέθησαν μόνον παλαιότερα ἀγγεῖα, ἥτοι ἐκ τοῦ εἶδους τῶν λεγομένων ἀγγείων τῶν *Καμαρῶν*. Ἐκ τούτου συμπεραίνει ὁ κ. Δαῖρπφελδ ὅτι τὰ παλαιότερα ἀνάκτορα ἀνήκουσιν εἰς δυνάστας Κᾶρας, τὰ δὲ νεώτερα εἰς Ἀχαιοὺς, οἵτινες ἐπελθόντες ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐξεδίωξαν τοὺς Κᾶρας ἐκ τῆς Κρήτης καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὁ δὲ μυθικὸς βασιλεὺς Μίνως ἀνήκει εἰς τὸν λαὸν τὸν κατακτήσαντα τὴν Κρήτην, ἥτοι τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἄν ἡ θεωρία αὕτη τοῦ κ. Δαῖρπφελδ εἶνε ἀληθής, ἐκλείπει σχεδὸν πᾶσα ἐλπίς νὰ ἀναγνωσθῶσιν αἱ πολυάριθμοι εὑρεθεῖσαι πρωτοκορητικαὶ ἐπιγραφαί, διότι ἡ γλῶσσα τῶν Καρῶν εἶνε σχεδὸν ὅλως ἄγνωστος.

Κατόπιν ὁ κ. Σράδερ ὁμίλησε περὶ διαφο-
ρων γλυπτῶν εὐρεθέντων πρὸ ὀλίγου ἐν Λα-
κεδαίμονι, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν
ἔχουσι μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀξίαν, ἀλλ' εἶνε
σπουδαῖα ἕνεκα τῆς σπανιότητος λακωνικῶν

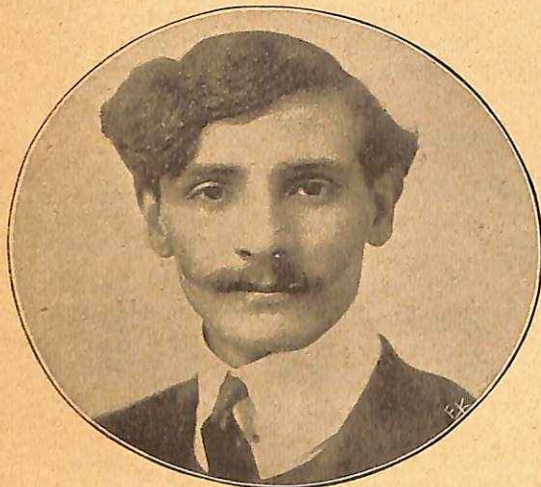
σιν και τώρα εις τὸ φθινόπωρον τοῦ βίου, ὅπως μ' ἄφινεν εις τὴν ἀνοιξιν, και τὸ ἐπιζητῶ πάντοτε, τὸ ἴδιον, ἀπαράλλακτον, με τὴν συνήθη ἐπιμονὴν τοῦ πνεύματος μου εις τὰς παλαιὰς εἰκόνας, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ἀκομῆτον σύμπλεγμα τῶν ἀχθοφόρων, οἱ ὅποιοι δῆθεν κατὰκοποι στηρίζουν τὰς δοκοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων των ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἓνα αὐγὸ.

Σπογγίζουσιν τὸν ἰδρωτὰ των, ἀναπνέουσιν ἀσθμαίνοντες και φέρουν τὸ αὐγὸ σιγὰ σιγὰ. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ὅποιοι φέρουν τὰ μεγαλείτερα βάρη ἐπὶ τῶν ὡς Ἀτλαντος ὤμων των ἔλαφροὶ και γοργοί.

Ἄρα γε και διὰ τὴν ζωὴν δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον; και πολλάκις οἱ περισσότεροὶ γογγύζοντες δὲν σύρουν ἀντὶ βαρέων φορτίων ἓνα αὐγὸ;

ΘΡΑΚΟΠΟΥΛΑ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Α. Λάλια - Πατερνόστρο.

Ο Ιταλὸς λόγιος ἦλθε εις πολὺ καλὴν στιγμὴν εις τὴν Ἑλλάδα. Ἦλθε διὰ νὰ φέρῃ τὸ ἀντίδοτον διὰ νὰ ἐξαλείψῃ μίαν παρεξήγησιν, διὰ νὰ κάμῃ περαστικὴν μίαν στενοχωρίαν, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀρμονίαν ὅπου εἶχε διαταραχθῇ. Τὴν ὥραν ποῦ ὁ Ἰταλὸς πρέσβυς ἐπέδιδε τὰ ἀνακλητήριά του, ὁ Ἰταλὸς λόγιος ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ «Παρνασσού», παλλόμενος ἀπὸ ἐνθουσιασμόν και μεταδίδων τὴν συγκίνησίν του μετὰ τὴν ὁρμὴν και τὸ αἶσθημα τῆς εὐγλωττίας του, ἔφερε τὸν χαιρετισμὸν τῆς Ἰταλίας, τὴν θερμὴν πνοὴν τῶν ἑλληνικῶν αἰσθημάτων τῆς νέας ἰταλικῆς γενεᾶς, τῆς ὁποίας ὑπέρροχος διδάσκαλος ὑπῆρξεν ὁ Μπόβιο. Τίποτε ἄλλο δὲν ἐχρειάζετο ἀπὸ τὴν προσέγγισιν αὐτὴν, τὴν ὁρμὴν τῶν αἰσθημάτων, ἀπὸ τὴν φωνὴν ἢ ὁποία ἐπεκαλεῖτο τὸν Μπόβιο και ἀπὸ τὴν συγκίνησιν

ποῦ ἐπρόδιδε τὸ ἀγνὸν αἶσθημα διὰ νὰ λησμονηθῇ παντοεινὰ τὸ ψυχρὸν διπλωματικὸν ἔγγραφον και ἡ ἀστεία ἀνακάλυψις ὅτι οἱ προπάτορές μας πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν μεταξὺ τῶν ἀγρίων Σκυθῶν ἢ τῶν νομάδων Σλαβῶν. Φθάνει ἡ γεμάτη ἀπὸ θάλλος σπιτιοῦ φράσις τοῦ Μπόβιο, ποῦ ἐτόνισεν ὁ κ. Πατερνόστρο μετὰ τὴν ὁρητικὴν του ὁρμὴν: «Τὴν μᾶνα τὴν λὲν μᾶνα και τὴν Ἑλλάδα Ἑλλάδα» διὰ νὰ χρωματισθῇ και ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια και νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ αἶσθημα ἐνὸς λαοῦ.

Καὶ ἤτο ἐπόμενον ὅτι διερμηνεὺς τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν ὁ κ. Πατερνόστρο, ἐξασκῶν τὴν ἰσχὺν τῆς εὐγλωττίας και προσελκύνων μετὰ τὴν εὐγένειαν τῆς μορφῆς και τῆς παρουσίας, θὰ περιεβάλλετο μετὰ τὴν συμπάθειαν και θὰ ἀπέκτα εις νέας γνωριμίας παλαιὸς φίλους.

Ῥήτωρ ὁ κ. Πατερνόστρο, συναρπάζει και ἐνθουσιάζει, εἶναι κύριος τοῦ βήματος και ἔχει ἰσχυρὸν τόνον φωνῆς και κινήσεις βιαίας και παραστατικὰς εις τὸν σφοδρὸν λόγον, ἀφελεῖς και ἠρεμους εις τὴν ἀρήγησιν.

Ο λόγος του εἶναι εἰκονογραφημένος. Τὸ θέμα του τὸ παρουσιάζει εις μικρὰς ζωηροχρῶμους εἰκόνας. Τέρεται διὰ τοῦτο περισσότερον ἀν και μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν δὲν εἶναι ἴσως εὐκόλῳ νὰ δοθῇ συνοχὴ και μεγάλη ἀνάπτυξις. Διὰ τοῦτο χαρακτηρίζει ποικιλία και συντομία τὴν ὁμιλίαν. Εἰς τὸν Παρνασσὸν, ὁμιλήσας διὰ τὰς τάσεις τῆς σημερινῆς γενεᾶς. Πόσα ὥραϊα και διάφορα και γοητευτικὰ δὲν εἶπεν εις τὸ διάστημα δύο τετάρτων τῆς ὥρας! Ἦτο κινηματογράφος τοῦ λόγου.

Εἰκόνας, φράσεις ἐπιγραμματικοὶ χαρακτηρισμοὶ διερχόντο τὸ ἐν τὸ ἄλλο ἀπὸ καταστροφικὴν εὐφραδείαν. Ἡ σημερινὴ γενεὰ εἶναι τάχα κατωτέρα ἀπὸ τὰς περασμένας, ὅπως κοινῶς πιστεύεται; Εἶναι ἀσθενέστερα εις τὸ αἶσθημα τοῦ ἔρωτος; κατωτέρα εις τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐλευθερίας; ἀνωχρεότερα εις τὴν κατανόησιν τοῦ ὥραϊου; Εἰς τὰ μεγάλα αὐτὰ συναισθήματα ἠθέλησε νὰ στερεώσῃ τὴν συνηγορίαν τῆς σημερινῆς γενεᾶς τὸν ἀπόλογον τῆς προσόδου. Ἄς ἴδωμεν τί ἰσχυρίσθῃ διὰ τὸν ἔρωτα. «Μὰς κατηγοροῦν, λέγει, ὅτι δὲν ἀγαπῶμεν μετὰ τὸ αἶσθημα τῶν προγόνων μας ὅτι δὲν γνωρίζομεν νὰ ἀγαπήσωμεν! Ὁμολογῶ ὅτι σήμερον δὲν ἀγαπῶμεν ὁμοίως μετὰ τοὺς παλαιούς. Δὲν ἀγαπῶμεν μετὰ τὸν νοσηλὴ ρωμαντισμὸν τοῦ περασμένου αἰῶνος. Ἀλλὰ σήμερον ἄλλο εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Τὴν κίνησιν διέπει ὁ ἠλεκτροισμὸς. Ἀγαπῶμεν ἐνεργητικώτερα, αποφασιστικώτερα, μετὰ ὁρμὴν πρὸς τὸ τέρας. Τὸ αὐτὸ αἶσθημα ἔχει διαφορετικὰς ἐκδηλώσεις.

Ὅταν Ἰταλὸς δραματικὸς συγγραφεὺς, ὁ Μπόβιο ἠθέλησε νὰ ἀναπαραστήσῃ εις τὸ θέατρον τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι οἱ νέοι σήμερον δὲν γνωρίζουν νὰ ἀγαποῦν τί παρουσιάσας; μίαν ὥραϊαν και φιλόφρονον γυναῖκα περιβαλλομένην ἀπὸ πέντε ἐκφύλους τῶν ὁποίων, ὁ ἓνας εἶχε μανίαν μετὰ τὰ ἄλογα, ὁ ἄλλος μετὰ τὰ ἀρώματα και τὰ ἄνθη, ὁ ἄλλος μετὰ τὴν περιβολὴν του, ἀπασχολούμενος διὰ τὸν λαιμοδέτην του ἢ τὴν γκέταν του και οἱ ἄλλοι μετὰ ἀνάλογα πάθη. Εἰς αἱ ἀσθενεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ἐποχῆς ἔχουν τέτοιους ἀντιπροσώπους, ἡ σημερινὴ ὁμοῦ νεολαία δὲν ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τοὺς πέντε ἐκφύλους τοῦ Μπόβιο.

Ὅττω σύντομα ἀλλὰ ἀναλυτικὰ μετὰ εἰκόνας και χρώματα ἐκλέγων τὰ ὥραϊα ἄνθη τοῦ λόγου και ἐπιζητῶν διὰ τῆς ἀρμονίας τὴν ἐντύπωσιν, ὁμιλεῖ ὁ κ. Πατερνόστρο.

Νεώτατος διεπύθων δύο περιοδικὰ, κατεχόμενος ἀπὸ τὴν φιλόδοξον ὁρμὴν τοῦ δραματικοῦ συγγραφῆς, ἔχον ἐμφυτον τὸ αἶσθημα τοῦ καλλιτέχνου μετὰ τὸ δῶρον τοῦ λόγου, συνδυάζων τὴν ἐλκυστικὴν παρουσίαν μετὰ τὰ χαρίσματα τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ φυσιογνωμίαν ἐνδιαφέρονσαν και συμπαθητικὴν ὁ Ἰταλὸς ἐπισκέτης, τὸν ὁποῖο θερμὰ δι' ὀλίγας ἡμέρας ἐφιλοξένησαν αἱ Ἀθῆναι.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΝ ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα δημοτικὰ τραγούδια εἶνε τὸ ἐπόμενον:

Ἀσπρη, ξανθὴ, πανέμορστη,
Ὁ κύρ Κατῆς μισεῖ
Και πάει ὁ κύρ Κατῆς μακριὰ
Και τὸ ταξιδὶ μέγα
Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τῆ λύπῃ της
Τοὺς μῆρας καταρᾶται:
Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγε με
Και Μάρτη ἐμάρανές με,
Ἀπρίλη ἀπριλοφόρητε
Και Μὰ κατακαμένη
Τὸν κόσμον κῆν ἐγέμισες
Τὰ θῆτσα και τὰ ρόδα.
Τὴν ἐδικὴν μου τὴν καρδίαν
Τοὺς πόρους και τὰ δάκρυα.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΙΣ τὸ θέατρον τοῦ Ἀννοβέρου ἐπαίχθη διὰ πρῶτην φορὰν δραματικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον Der Kampf ums Rosenrote» νέον και ἔως τώρα — κατὰ τὴν φράσιν τοῦ «Ταχυδρόμου τοῦ Ἀννοβέρου» — μόλις γνωστοῦ εις τοὺς εὐρύτερους κύκλους ποιητοῦ. τοῦ Ἑρστ Χάρτ. Τὸ τετράπρακτον τοῦτο ἔργον, ὑπιδρύει στενῶς τὸν ὑπερφῶν ἰδεαλισμὸν μετὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγνῆς πραγματικότητος, ἐκδηλώνει ζωὴν τῆς ὁποίας ἡ κοσμικὴ πείρα ἐκτῆθη εις ὁδὺν και μαρτυρεῖ ἐκ μεσοῦς τοῦ συγγραφῆς τελειὰν γνῶσιν τῆς σκηνικῆς τέχνης, καὶ πλῆρη καλαισθησίας τῶν ὅλων σκηνητῶν μέσων και γλώσσαν εὐγενή. Εὐθύς ἐν ἀρχῇ τὸ κῶν μετὰ τὸν ἐνδιαφέρον διὰ τῆς ἀναβίβασεως ἔργον ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τῆς ἀγνῆς, ἐπὶ σκηνῆς τοῦ προβλήματος τῆς γενεᾶς μας, τῆς πάλης μεταξὺ πατρὸς και υἱῶν. Ὅττω ἂν ἀρχῆς ἐκινήθη, και ἐτηρήθη ἀμειώτων τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ὥραϊον τοῦτο ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπροκάλεσεν εις τὸ τέλος θύελλαν ἐπιδοκιμασιῶν ὑπὲρ τοῦ νέου ποιητοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ τόσον ἐπιτυχόντος δράματος εἶναι γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ κ. Κ. Ἑσλιν.

ΤΟ δράμα τοῦ Ι. Ν. Ποταπέγκο «Ἐξίλασμος», τὸ τὰ ὥραϊότερα ἔργα τοῦ Χάουπμαν και τοῦ Ἑρβιέ. Ἡ κληρονομικότης εἶναι ὁ ἄξων περὶ τὸν ὁποῖον στρέφεται ἡ ἰδέα ὅλου τοῦ ἔργου. Ὁ καθηγητὴς Βαλεζνικόφ νυμφεύεται νεαρὰν κόρην τῆς οἰκογενείας Σανδαλόφ, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ μέλη εἶνε νευροπαθεῖς. Ἐνας ἀδελφὸς τῆς εἶναι ἀλκολικὸς ἄλλος μορφωτομανὴς. Μετὰ τινῶν ἐτῶν ἐλεεινὸν βίον, ὁ Βαλεζνικόφ ἀγαπᾷ μίαν γυναῖκα εὐφυῆ ρωμαλεῖαν και ὑγιᾶ, μετὰ τὴν ὁποίαν συζῇ. Οἱ Σανδαλόφ δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐνῶσιν αὐτὴν και τὸν κατασκοπεύουν διαρκῶς διὰ τοῦ τέκνου τοῦ ὁποῖον ἀπέκτησε μετὰ τὴν ἀδελφὴν των και τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶναι ἐκφυλον. Μόνον τὸν νόμον τῆς κληρονομικότητος ἡ Μαριάννα ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς τῆς τὸν Βαλεζνικόφ. Ὅταν ἡ σύζυγός του ἔρχεται νὰ διεκδικήσῃ τὴν συζυγικὴν ἐξουσίαν, ἡ Μαριάννα, διὰ νὰ σώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ Βαλεζνικόφ, θέλει νὰ φονεύσῃ τὴν ἀδελφὴν τῆς. Τὸ ὅπλον φεύγει ἀπὸ τὰ χεῖρά της και ὁ Βαλεζνικόφ ἀρπάζει και σκοτίζει τὴν γυναῖκα του. Ἡ Μαριάννα, διὰ νὰ τὸν σώσῃ, λέγει ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ φονεὺς.

ΑΠΟ ἑβδομάδων τώρα διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κολοκοτῶν.

Διεμαρτυρήθη ἔξ ἀρχῆς ὁ κ. Σῶχος, ὁ ὁποῖος ποιεῖ τὸ ἔργον του, διεμαρτυρήθη και ἡμεῖς, διεμαρτυρήθη και κάθε ἄνθρωπος αἰσθανόμενος τὸ καλὸν ὅτι ὁ ἀνδριάνς ἔπρεπε νὰ στηθῇ ὅχι ἐκεῖ ποῦ στήνεται για ὡς ἐπιπτώς. Κανεῖς δὲν ἠκούσθη ἀπὸ τὰ πλά- ἐτέθησαν και ἤρχισε νὰ τοποθετῆται και τὸ θέμελια.

Τώρα ἔρχεται ἡ σειρά τῶν ἀναγλύφων. Ὁ κ. Σῶχος ἐδώρησε τὰ ἀνάγλυφα τὰ κοσμοῦντα τὸ βᾶ- ἦρον. Ἀλλ' ὅταν εἶδε ὅτι τὰ ἀνάγλυφα αὐτὰ, τὰ ὁποῖα εἶνε χάλκινα και ζυγίζουσιν καθένα 180 ὀκάδας, ἐπρό- μουν μετὰ βίδες και ὅχι ἐντὸς τοῦ μαρμάρου, πλαισιού- και ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὅταν εἶδε τὸ σχέδιον τοῦ βά- ἦρον ἀλλοιούμενον μετὰ ἀνδρία και ἄλλα ποικίλματα, καταστρέφοντα τὴν αἰσθητικὴν του, ὅταν εἶδε ὅτι ἀντὶ φαιού ἐτέθη εις τὸ βάθρον μάρμαρον λευκὸν τὸ ὁποῖον δὲν ἀρμονίζεται μετὰ τὸ χρῶμα τοῦ ἀνδριάντος. τῶν ἀναγλύφων. Αὐτὰ μὰς εἶπε ὁ ἴδιος κ. Σῶχος ἐκ- φράζων τὸ πικρὸν συναισθημα τοῦ καλλιτέχνου βλέποντος καταστρεφόμενον ἀπὸ ξένα χεῖρα τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον εἰργάσθη μετὰ ψυχὴν και μετὰ αὐταπά- νησιν.

Θὰ νῆχόμεθα και ἡμεῖς νὰ γίνῃ αὐτὸ ἀφορμὴ νὰ ἀνακινήθῃ τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν και νὰ ἐννοηθῇ ὅτι πρέπει και ἡ θέσις τοῦ ἀνδριάντος νὰ ἀλλάξῃ, μετατιθεμένου πρὸς τὰ ἐμπρός.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΕΧΟΥΝ και τὰ ζῶα τὴν τάσιν νὰ γελοῦν μετὰ τὸν πλῆσιον. Ενίοτε μάλιστα εις τὰ ἀστεία των ἐνυ- πόχει και τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως. Ὁ φυσιολόγος Μπρέμ διηγείται ὅτι εἶχε φέρει εις τὴν Γερμανίαν ἓνα πῆθικον ὁ ὁποῖος διεσκέδαζε πειράζων ἓνα σκύλον. Ὅταν ὁ σκύλος ἐξαπλώνετο εις τὴν αὐλὴν διὰ νὰ κοι- μηθῇ ὁ πῆθικος ἐπλησίαζε σιγὰ-σιγὰ, παρετήρει ἂν ὁ σκύλος ἦτο κοιμισμένος και τότε τὸν ἐπαιγε ἀπὸ τὴν οὐρὰν και μετὰ μίαν κίνησιν βίαιαν τὸν ἐπαιγε ἀπὸ τοῦ σκύλου μανιώδης ἔτρεχε κατὰ τοῦ πῆθικου, ὁ ὁ- ποῖος ἐλάμβανε στάσιν προκλητικὴν, ἐκπαύσε μετὰ τὸ δεξὶ χεῖρ τὸ ἔδαφος και ἐπερίεμε τὸν ἐχθρὸν. Μόλις ὁ σκύλος ἐπέπιπε διὰ νὰ τὸν δαγκάσῃ, ὁ πῆθικος πη- δούσε ἀπὸ πᾶν τοῦ και τὸν συνέλαμβανεν ἀπὸ τὴν οὐρὰν χωρὶς ποτὲ ὁ σκύλος νὰ κατορθῶν νὰ τὸν συ- λάβῃ.

Τὴν παρατήρησιν αὐτὴν εἶχε ἡδὴ κάμει ὁ Ἀόρβιν. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, λέγει, εἶχα τὴν συνήθειαν νὰ παρα- τηρῶ τὸν θηλυκὸν οὐραγκουτάγκον τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου και εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀνεύρον εἰς αὐτὸν τὸ αἶσθημα τοῦ γελοίου. Μεταξὺ ἄλλων ἐνδείξεων εἶναι και τὸ ὅτι συχνὰ ἐφορούσε ἐν εἰδὲ κατέλου εἶναι τσαρόλαν του, ἡ ὁποία εἶχε ὀλίγον παραδόξον σχῆμα. Ὅλοι οἱ παρόντες γελοῦσαν φυσικὰ και αὐτὸ ἐκώλο- κενε τὸ ζῶον. Ὁ σὲρ Ἀνδρέας Σπιδ, ζωολόγος ἀνε- γνωρισμένος, μοῦ διηγήθη ὅτι εἶδε μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ καφετεῖον τῆς Καλῆς- Ἑλπίδος, ἓνα πῆθικον ἐκδικούμενον κατὰ περιέργον τρόπον. Ἐνας ἀξιωμα- τικὸς ἐπείραζε συχνὰ τὸν πῆθικον. Ὅταν λοιπὸν ὁ πῆθικος εἶδε τὸν ἀξιωματικὸν ἐρχόμενον ἐν στολή, ἐ- χυσε γρήγορα νερὸ εἰς μίαν τρύπαν, τὸ ἀνακάτωσε μετὰ τὸ νερὸν και τὸ μετεχειρίσθη ὡς ὅπλον ἐκδικήσεως κατασιπλῶσας τὴν στολὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἐπὶ πο- λὺν καιρὸν μετὰ τὸ συμβᾶν ἐξωγραφίσετο ἡ χαρὰ εἰς

τὸ πρόσωπον τοῦ πιθήκου ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἀξιωματικῶν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ σκύλοι ἀγαποῦν τὰ παιγνίδια. Συχνὰ μάλιστα ὑποκρύπτουν ἕνα σκοπόν. Εἶχα ἕνα σκύλον, λέγει ὁ Ερρίκος Κουπέν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχομεν τὰς πληροφορίες αὐτάς, ὁ ὁποῖος ὑπεκρίνετο τὸν κουτσὸν διὰ τὴν ἀποφυγὴν τὴν τιμωρίαν, ὅταν ἔβγαινε ἀπὸ τὴν οἰκίαν ὅπου τοῦ ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ ἐμβῇ. Καὶ ἐκούτσαινε τόσον περισσύτερον, ὅσον μεγαλειότερον ἦτο τὸ κακὸν ποῦ εἶχε κάμει, μία κλοπὴ ἑξαφνα εἰς τὸ μαγειρεῖον.

Ἰδοὺ μία περίπτωσις. ἄρχετὰ περιέργως δι' ἕνα ζῶον. Ὁ σκύλος τοῦ φυσιολόγου Γκρός, τοῦ γένους τὸν λεοπτέρ' ἄφησε κατὰ γῆς μίαν ἡμέραν ἕνα κομμάτι ψωμί τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελε πλέον, ἐπλάγιασε ἐπάνω εἰς τὸ ψωμί καὶ με' ὑψος ἀφέλεις προσεποιήθη ὅτι τὸ ζητεῖ γύρω του. Ὁ ἴδιος φυσιολόγος διηγείται ὅτι εἶχε ἕνα σκύλον ὃ ὁποῖος ἔπαιζε διαρκῶς πιάνων τῆς μύγας ἐπάνω εἰς τὰ γυαλιά τῶν παραθύρων. Ἐὰν ἀπετύγγανε εἰς τὸ κυνήγι του καὶ τὸν γελοῦσε κανεὶς δι' αὐτό, ἐντροπιάζετο κυριολεκτικῶς. Μίαν ἡμέραν ποῦ εἶχα γελᾶσαι πολὺ με' τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀποτυπώσεις του, τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμνε ἀκόμη ἀδεξιότερον. ἤθελον νὰ με' ἀπατήσῃ καὶ ἐπροσποiehθῇ ὅτι ἔπαιζε ἐπὶ τῶν γυαλίων τὴν μύγαν καὶ τὴν συνέτριψε με' τὸν λαιμὸν τὸν ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα. Ἐγὼ τοῦ ἔδειξα τὴν μύγαν ἢ ὁποῖα πετοῖσε ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ γυαλί ἀποκαλύπτων τὴν πονηρίαν του. Τότε κατεντροπιασμένος ἐπῆγε καὶ ἐχώθηκε κάτω ἀπὸ ἕνα ἐπιπλόν.

Ἀλλ' ἰδοὺ μία ἐνδιαφέρουσα πανουργία ἐνὸς ταύρου. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὅταν κατοικοῦσα εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μυζόρας, διηγείται ὁ Μπίντυ τὸ σπῆτι μου ἦτο τριγυρισμένον ἀπὸ ὠραίης βοσκᾶς. Ἡ πλουσία χλόη ἐκινούσε τὴν ὄρεξιν τῶν ζῶων καὶ ὅταν αἱ θύραι τοῦ κήπου μου ἦσαν ἀνοικταί, πάντοτε εἰσῆρχοντο. Οἱ ὑπηρέται μου ἐπροσπάθουν νὰ τὰ διώκουν. Μίαν ἡμέραν ἀνήσχοι ἦλθαν νὰ μοῦ εἰποῦν ὅτι ἕνας ταῦρος τοῦ γένους brahmin, τὸν ὁποῖον εἶχαν κυτῆσει, ἔπεσε νεκρὸς. Οἱ ταῦροι αὐτοὶ θεωροῦνται ἱεροὶ καὶ τοὺς ἀφίουν νὰ πλανῶνται ἐλεύθερα καὶ νὰ τρώγουν ὅ, τι θελήσουν. Ἐσπευσα λοιπὸν νὰ ἰδῶ τὸ πτώμα τοῦ ταύρου. φοβούμενος μήπως τὸ γεγονός μὴ γεννήσῃ δυσχερεσίας με' τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὸ σπῆτι διὰ νὰ εἰδοποιήσω τὴν ἀρχὴν. Μόλις ἀνεχώρησα καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μου ἦλθε τρέχων νὰ μοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ὁ ταῦρος ἐστέκετο στὰ πόδια του καὶ ἔβοσκε με' τὴν ἡσυχίαν του. Τὸ ζῶον αὐτὸ εἶχε πάρει πλέον τὴν συνήθειαν, ὅταν ἦτο ἀνάγκη, νὰ προσποιεῖται τὸν νεκρὸν διὰ νὰ ἡμπορῇ ἔπειτα νὰ ἐκτελῇ τὸ σχέδιόν του ἐν ἀνέσει.

Τὸν νεκρὸν προσποιεῖται καὶ ὁ ἐλέφας. Ἐνας ἐλέφας συλληφθεὶς καὶ ὀδηγούμενος ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ ἐσταμάτησε ἑξαφνα καὶ ἔπεσε νεκρὸς. Τοῦ ἔλυσαν τὰ δεσμά καὶ ἤθελον νὰ σύρουν τὸ πτώμα μακρὰν ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον. Τότε τὸ ἐγκατέλειψαν ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγα μέτρα οἱ φύλακές του, ὁ ἐλέφας ζωηρὸς ἐσηκώθη καὶ ἔτρεξε εἰς τὴν ζούγκλαν φωνάζων δυνατὰ ἀπὸ τὴν χαρὰν του — προσδίδει ὁ συγγραφεὺς.

Ὁ παπαγάλος, ἀναφέρει ὁ Κ. Ρῶς, προσποιεῖται τὸν ἄρρωστον, κατορθώνων νὰ δεῖξῃ διάφορα συμπτώματα ἀσθενείας. Ἡ ἀναπνοὴ του γίνεται δύσκολος, ἀναστενάζει ἢ πλαγιάζει εἰς τὸ πλευρὸν ἢ εἰς τὴν κοιλίαν. Αὐτὰ γίνονται ἐνὸςφ κάποιοις εὐρίσκεται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον με' τὸν παπαγάλον· ἀλλ' ὅταν μείνῃ μόνος στέκεται ὀρθὸς καὶ φαίνεται ὑγιέστατος. Εἰς τὸ τέχνασμα αὐτὸ καταφεύγει διὰ νὰ προκαλέσῃ τὰ χάδια τῆς κυρίας του, διότι παρετή-

ρησε ὅτι ὅταν πραγματικῶς εἶνε ἄρρωστος ἔχει περισσότερας περιποιήσεις καὶ θωπείας.

Ὁ Ρομὰν διηγείται ἕνα χαριτωμένον ἀνέκδοτον ἐνὸς παπαγάλου. Μίαν ἡμέραν ὁ παπαγάλος καὶ ἡ γάτα ἐμάλωσαν, διότι ἡ γάτα ἔχρυσεν χάμω τοὺς σπόρους τοῦ παπαγάλου. Πάντοτε ὁμοῦ, φαινομενικῶς τοῦλάχιστον, ἐπῆρχετο ἡ εἰρήνη. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ παπαγάλος, ἀπ' οὗ ἐπέρασε μία ὀλόκληρη ὥρα, εὐρίσκόμενος εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τραπέζιου ἐκάλεσε τὴν γάταν: «ψι-ψι, ἔλα λοιπόν». Ἡ γάτα κολακεύεται ἀπὸ τὴν πρόσκλησιν καὶ πλησιάζει με' τὸ κεφάλι ὑψηλὰ ἀνύποπτος. Ὁ παπαγάλος ἀρπάζει με' τὸ ράμφος ἕνα φλιτζάνι γάλα ποῦ εὐρίσκετο σιμὰ του, καὶ τὸ χύνει ἐπάνω εἰς τὴν γάταν ξεκαθριμένως στὰ γέλια διὰ τὸ κατόρθωμά του.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀναφέρονται ὑπὸ πολλῶν καὶ δὲν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτησιν.

Ἰδοὺ ἕνα δεῖγμα τῆς πονηρίας τῆς κορώνης. Τρεῖς κορώναι, ἀπ' οὗ εἰς μάτην ἐπροσπάθησαν ν' ἀρπάξουν ἕνα κομμάτι κρέας ἀπὸ ἕνα σκύλον, συνεσκέφθησαν καὶ προσέβησαν ἀμέσως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συλληφθέντος σχεδίου. Αἱ δύο κορώναι ἐπλησίασαν ὅσον τὸ δυνατόν πρὸς τὸ καταβροχθιζόμενον ὑπὸ τοῦ σκύλου κρέας καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐδάγκασε δυνατὰ τὴν οὐρὰν τοῦ σκύλου. Ὁ σκύλος ἐστράφη ἀμέσως γανγίζων. Αἱ δύο κορώναι ἀρπάξαν τὴν λείαν τῶν καὶ ἐπέταξαν καὶ αἱ τρεῖς μαζί ἐπάνω εἰς ἕνα τοῖχον ὅπου ἔφαγαν τὸ κλοπιμαῖον με' τὴν ἡσυχίαν τῶν.

Εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν, διηγείται ὁ κ. Τλγκ, εὐνοούμενος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μενελίχ, ὁ ὑπνωτισμὸς χρησιμεύει πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν κακῶν ἔργων Μικρὰ παιδιὰ, δέκα περίπου ἐτῶν, ἀποκαλούμενα λαμπάσα, ὑποβάλλονται εἰς τὸν ὑπνωτισμὸν ὑποβοηθούμενα ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τῆς δικαιοσύνης. Τελευταίως ἕνας ἐμπρηστής εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ἀδισ-Ἀμπέμπας κατάρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τῆς ἀστυνομίας. Κατέφυγεν εἰς ἕνα λαμπάσα, ὁ ὁποῖος ὑπνωτισθεὶς διετάχθη ν' ἀνεύρῃ τὴν κατοικίαν τοῦ ἐνόχου. Τὸ παιδί ὑπήκουσε, ἐπέρασε ἕνα δρόμον, ἐβγήκε στοὺς ἀγρούς καὶ ὑπέδειξε ἕνα ἐργαζόμενον γεωργόν. Ὁ γεωργὸς συλληφθεὶς ὡμολόγησε τὴν πράξιν.

Ἄλλοτε μετεχειρίσθησαν ἕνα λαμπάσα πρὸς ἀνακάλυψιν ἐνὸς δολοφόνου. Ὁ μικρὸς ὑπνωτισμένος ὠδήγησε τοὺς ἀστυνομίους εἰς ἐκκλησίας, εἰς διαφορά σπῆτια καὶ ἐπὶ τέλους ἐπλάγιασε ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν μιᾶς κατοικίας, τῆς ὁποίας ὁ κάτοικος ἦτο ἀπών. Ὅταν ἐπέστρεψε συνελήφθη κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη τὴν ἐνοχὴν του ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠγκατάστη νὰ ὁμολογήσῃ. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν του ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε μετὰ τὸ ἐγκλημα ἦτον ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποῦ ἠκολούθησε ὁ λαμπάσα πρὸς ἀναζήτησίν του.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Περιοδικά:

Εἰς τὴν «Revue des Deux Mondes» ὁ Ἰωάννης Δορνὲ μελετᾷ τὸν ἐξέχοντα χαρακτήρα τοῦ θεάτρον τοῦ Δ' Ἀννούτσιου. Ὁ συγγραφεὺς τῆς Νεκρᾶς Πόλεως εἶναι λυρικὸς ποιητής. Ἡ τάσις αὐτὴ εἶναι κάπως κεκαλυμμένη εἰς τὸν *Εὐλοκισμὸν καὶ Ζαν* καὶ τὸ *τέκνον τῆς ἡδονῆς* καὶ ξεχειλίζει εἰς τὰς παρθένας τῶν βράχων καὶ τὴν *Φωτιά*. Αὐτὴ ἡ τάσις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῶν δραμάτων του *Ἐαρινή προῖα*, *Ὀνειρον φθινοπωρινῆς ἐσπέρας*, *Φραγκίσκα* ἢ *ἐξ Ἀριμνίου*. Ὁ θεατὴς ἐξερχεται ἀπαθὴς ἀπὸ τὴν παρὰ

στασιν τῶν δραμάτων αὐτῶν. Καθένα ἀπ' αὐτὰ εἶναι παρεκκλήσιον εἰς τὸ ὁποῖον λατρεύεται ὁ Δ' Ἀνούτσιος. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἰδίως βλάπτει τὸ θέατρον τοῦ Δ' Ἀνούτσιου εἶναι ἡ ἰδιότης του ὡς λυρικοῦ ποιητοῦ. Μετὰ τὴν παράστασιν τῆς Τζοκόντας ἦτο καθαρὰ ἡ αἰσθησις αὐτῆς τῆς ἀναμίξεως τοῦ λυρισμοῦ με' τὴν πλαστικὴν πραγματικότητα, τῶν πραγμάτων με' τὰ σύμβολα. Εἰς τὴν πρώτην μάλιστα τῆς Τζοκόντας κανένας δὲν ἠγνόησε τί συμβαίνει. Εἰς τὰ διαλογικὰ αὐτὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει δράματα, ὁ ἴδιος ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Εἶναι πάντοτε ἐπὶ σκηνης. Αἱ ἡρωίδες του, ἀπολειστικῶς ἀφωσιωμέναι εἰς τὸν ποιητὴν τῶν, εἶναι ἕνας καθρέπτης εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἀντανακλάται.

Ἐφημερίδες:

Ὁ «Τύπος» τοῦ Βόλου, — 8 Φεβρουαρίου — εἰς κύριον ἄρθρον ἐπιγραφόμενον «Συνέδριον τοῦ Τύπου» ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην συγκλήσεως συνεδρίου τῶν ἑλλήνων δημοσιογράφων ὅπως τεθῇ φραγμὸς κατὰ τῆς ἑλεεινῆς καταστάσεως τοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι. Εἶναι τώρα ἀρκετὸς χρόνος, γράφει, σχεδὸν δεκαετία ἀφ' ὅτου πλήρης ἐπεκράτησε παραλυσία, καὶ τὸ ψεῦδος, ἡ κακοβουλία, ἡ ἀνοησία, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ χυδαίότης, ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα ἀκόμη λυμαίνονται κυριολεκτικῶς τὰς στήλας τῆς δημοσιογραφίας. Αἱ ὑπάρχουσαι εὐαριθμοὶ ἐξαίρεσις ἀπέναντι τῆς καθολικῆς σχεδὸν ταύτης σηπεδῶνος οὐδὲν δύνανται. Φρονούμεν ὅμως ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ ἄλλου τύπου ἀκουσίως παρεσύρθη εἰς τὸν βόρβορον, τὸ μὲν ἐξ εὐτελοῦς ἀνταγωνισμοῦ, τὸ δὲ καὶ ἐξ ἄλλων λόγων. Διὰ τοῦτο μετὰ χαρὰς θὰ ἔβλεπον, νομίζομεν, καὶ οὗτοι μίαν προσπάθειαν πρὸς ἀνόρθωσιν καὶ ἐξυγίανσιν. Τὸ «Συνέδριον τῶν Ἑλλήνων Δημοσιογράφων» πρέπει κατὰ τὸν «Τύπον» νὰ μελετήσῃ καὶ ὑποδείξῃ ἂν καὶ ποῖα νομοθετικὰ πρόνοια δύναται νὰ ληφθῇ πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς καταχρήσεως τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Διαλέξεις τῶν «Παναθηναίων»:

15 Φεβρουαρίου. — Ὁ κ. Μ. Μαλακάσης. Ἐμμετρον μονόπρακτον δράμα «Ἡ Κυρά τοῦ πύργου».

Ἡ κυρία Θεώνη Παπᾶ. Ἀπαγγελία.

23 Φεβρουαρίου. — Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος θὰ ὁμιλήσῃ «Περὶ μαλλιαρῶν».

Τὴν 31 Ἰανουαρίου ἡ πριγκίπισσα Σοφία ἔτεκε θυγάτριον. Ὁ Βασιλεὺς τὸ ὠνόμασε Εἰρήνην.

Ὁ ἰταλὸς λόγιος καὶ ρήτωρ κ. Πατερνόστρο ὁμίλησε τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα εἰς τὸν «Παρνασσόν» περὶ τοῦ μεγάλου φιλέλληρος Μπόβιο. Ὁ εὐφραδὴς ρήτωρ με' συγκίνησιν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἐξῆρε τὸ ἔργον τοῦ φιλοσόφου, τοῦ καλλιτέχου, τοῦ φιλέλληρος, ζωγραφίζων οὕτω καὶ τὰ ἰδικά του φιλελληνικά αἰσθήματα. Ὁ κ. Πατερνόστρο ἐχειροκροτήθη ζωηρότατα. Εἰς δευτέραν του διάλεξιν ὁμίλησε περὶ τῶν νέων σκέψεων εἰς τὴν φιλολογίαν, τὰς τέχνας, τὴν κοινωνίαν.

Εἰς τὴν Βουλὴν θὰ ὑποβληθῇ νομοσχέδιον ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ πώλησις τῶν ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν σωρευθέντων πολλαπλῶν νομισμάτων, ἀρχίστων εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ Μουσείου, τὰ ὁποῖα ὅμως πολούμενα θ' ἀποφέρουν κεφάλαιον ἐνὸς ἴσως ἑκατομμυρίου. Με' τοὺς τόκους τοῦ κεφαλαίου τούτου θὰ ἡμπορῇ νὰ πλουτίζεται τὸ Μουσεῖον δι' ἀγορῶν

σπουδαίων, πληρουμένων τῶν κενῶν καὶ μὴ ἐκπατριζομένων τῶν παρουσιαζομένων πρὸς ἀγορὰν πολυτίμων νομισμάτων.

Ἐκδίδεται προσεχῶς εἰς τὸ Παρίσι ἡ «Ἰριγένεια» τοῦ Ζάν Μωρεάς.

Ὁ κ. Α. Μ. Ἀνδρεάδης ὁμίλησε τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα εἰς τὸν «Παρνασσόν» περὶ τοῦ λόρδου Σώλβαρν καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης κατέχων κατὰ βάθος τὸ θέμα του παρέσχε εἰς τοὺς ἀκροατάς του πλήρες ἐνδιαφέροντος ἀνάγνωσμα.

Ἡ μεγάλη ἰταλὶς ἠθοποιὸς Ἐλεονώρα Δοῦζε ἀσθενεῖ βαρῶς.

Ὁ κ. Σπ. Λοβέρδος ἔκαμε μακρὰν ἀνακοίνωσιν εἰς τὸν «Παρνασσόν» — Τμήμα Νομικὸν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν — περὶ φορολογικοῦ συστήματος, ἐπικολούθησε δὲ συζητήσις ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον με' πολλὴν ἐμβριθείαν ἀνέπτυξεν ὁ κ. Λοβέρδος.

Μεταφράσθησαν εἰς τὴν ρωσσικὴν δύο ποιήματα τοῦ κ. Μ. Μαλακάση ἀπὸ τῶν τελευταίων του τόμων «Ῥρες»: οἱ «Ἡσίοι» καὶ «Μετὰ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας».

Ἐξελέγη ὁ κ. Α. Καββαδίας ἐπίτιμος καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, τακτικὸς δὲ ὁ κ. Χ. Τσούντας.

Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀπεφασίσθη ἡ ἐναρξίς ἀνασκαφῶν παρὰ τὸ Θησεῖον. Ἐνεκρίθησαν πενήντα χιλιάδες διὰ τὴν ἀποξημίωσιν τῶν κατεδαφισθησόμενων οἰκιῶν. Συγχρόνως θὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ διακοπεῖσαι ἔνεκα τοῦ χειμῶνος ἐργασίαι τοῦ Θέρμου, ὅπου θὰ ἰδρῶθῃ καὶ μνηστέον, τῆς Γαβλοῦς, τῆς Φιγαλείας, τῆς Κορίνθου καὶ ἄλλων μερῶν. Αἱ ἀνασκαφαὶ θ' ἀρχίσουν ἐν τῷ τοῦ Μαρτίου.

Ἐξελέγη πρόεδρος τοῦ βου τμήματος τῆς διεθνούς ἐπὶ τῶν ἀναλύσεων ἐπιτροπῆς ὁ ἐν τῷ ἔθνικῳ Πανεπιστημίῳ καθηγητῆς τῆς Χημείας κ. Α. Χρηστομάνος. Εἰς τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Χρηστομάνου τμήμα ἀνετέθη τὸ ὑπὸ διεθνή ἐποψιν σπουδαιότατον ζήτημα τῆς ἐνείας παραστάσεως τῶν δεδομένων τῶν ἀναλύσεων.

Ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς Παιδιατρικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ὁ κ. Χ. Μαλανδρινός.

Ἡ Ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν θὰ κἀρῃ ἀνασκαφὰς παρὰ τὴν Ἐφεσον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Γερμανία ἐώρτασε τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Καντίου.

Τὸ δράμα τοῦ Ἀγγλοῦ συγγραφέως Πίνερο «Ἡ δευτέρα κυρία Τάγκερ» τὸ ὁποῖον ἐπαίχθη τελευταίως εἰς τὸ Παρίσι, εἶχε μετρίαν ὑποδοχὴν, παρὰ τὴν σπανίαν ἐπιτυχίαν του εἰς τὸ Λονδίνον. Τοῦτο ἀποδίδεται εἰς τὴν ομοιότητα, ἢ ὁποῖα ὑπάρχει μετὰ τὸν δράματος τοῦ Πίνερο καὶ μερικῶν γαλλικῶν ἔργων ὁποῖα «Ἡ τυχοδιώκτρια», «Ἡ φωτιά τοῦ μοναστηρίου».

Τὴν 30 Ἀπριλίου 1904 ἀνοίγει ἡ διεθνὴς ἐκθεσις τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου. Ὁ χώρος τῆς ἐκθέσεως εἶναι διπλάσιος τῆς τοῦ Σικάγου τοῦ 1893.

Ὁ Λαμπρυγέρ ἐγραφε: Ὅταν ἓνα ἔργον ἀνυψῶνῃ τὴν ψυχὴν, μὴ ζητῆς τίποτε ἄλλο· εἶναι καλόν.

Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ἡ μεγάλη μύτη ἀποτελεῖ στοιχείον καλλονῆς. Τὸ πρῶτον πράγμα ποῦ θὰ προσέξῃ κανεὶς εἰς τὸ πρόσωπον, εἶναι ἡ μύτη.

Εἰς τὰς Συρακούσας ἔγιναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἰταλοῦ πολιτικοῦ καὶ δραματικοῦ συγγραφέως Φελίτσε Καβαλλότι. Τὸ ἔργον ἐξετέλεσεν ὁ Ἐκτωρ Φερράρι.

Εἰς τὴν Μόσχαν βασιλεύει μέγιστος ἐνθουσιαισμός διὰ τὸν Ρώσσο — Ἰαπωνικὸν πόλεμον. Κάθε βράδυ εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὰ διαλείματα παίζεται ἐπανειλημμένως ὁ ἐθνικὸς ὕμνος.

Ἡ Ρώμη πρόκειται νὰ ἐγείρῃ μνημεῖον εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ καὶ νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγάλας ὁδοὺς τῆς.

Εἰς τὴν Νέαν Υόρκην παίζεται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ὁ Πάρσιφαλ τοῦ Βάγνερ. Ἡ ἐπιτυχία εἶνε μεγίστη, ἡ ἐκτέλεσις λέγεται πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῆς Μπαϊρόυτ. Δι' εἰσπράξεις κατὰ τὴν 30 Ἰανουαρίου ἔφθασαν τὸ ἑκατομμύριον.

Ἐξεδόθη ὁ δεύτερος τόμος τῶν «Ὑμνων» τοῦ Δ' Ἀνούντιο. Ἡ τέχνη τοῦ ποιητοῦ ἀνέρχεται τόσον ὑψηλὰ ὥστε ἡμπορεῖ ἐνίοτε νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν Πετράρχην. Μερικαὶ ᾠδαὶ ἀφιερωμέναι εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας εἶναι ἀμίμητοι. Εἰς μερικά μέρη ἐν τούτοις διατείνεται ἡ ἐπιτιθευσις.

NEA BIBLIA

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτῆσεως ὑπὸ Φερδινάνδου Γρηγορίου μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γερμανικῆς μετὰ διορθώσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου τόμ. Α'. τεύχος δεύτερον — Βιβλιοθήκη Μαργαρίτης 222. — Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

Ἡ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΖΑΚΧΑΡΟΠΟΙΙΑ ὑπόμνημα Σόλωνος καὶ Γεωργίου Χρηστάκη Ζωγράφου πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ὑπὸ Ἰωάννου Περγάνου. Ἐκδοσις τρίτη Ἐν Ἀθήναις, τύποις καὶ ἀναλώμασι Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΟΓΜΑΣΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ καὶ τῶν διαφορῶν μορφῶν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ὑπὸ Ζήκου Ρώση. — Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου. — Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΔΥΟ ΑΡΘΡΑ ἐπὶ τοῦ προγράμματος τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν στρατιωτικῶν νομοσχεδίων. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ πρακτικὸς ὁδηγὸς τῶν γονέων ὑπὸ Μ. Μελισσινῶ ἱατροῦ — Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. — Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον Ραφτάνη-Παπαγεωργίου σχ. 16ον σελ. 80 Δρ. 0.40.

ΤΙΤΛΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ Ἀλεξάνδρου Θ. Φιλαδέλφεως. Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον Ἀνέστη Κωνσταντινίδου.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΕΥΞΕΩΣ ΕΞΟΧΩΣ ΥΨΗΛΩΝ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΑΥΤΩΝ ὑπὸ Κων. Δ. Ζέγγελη — Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Ἀρχιμήδους» 1903 — Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον «Ἐστία» Κ. Μάισνερ καὶ Ν. Καργαδούρη.

Η ΓΚΟΥΡΑΙΝΑ ΗΤΟΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ τοῦ στρατηγοῦ Γκούρα. Ἱστορικὸν μυθιστόρημα ὑπὸ Εὐγενίας Ζωγράφου. Ἀθῆναι 1904 τυπογραφεῖον Α. Ζ. Διαλησιμᾶ, σχ. 8ον σελ. 718 Δρ. 5.

ANATOLE FRANCE par Roger le Brum. — Biographie précédée d'un portrait — frontispice illustrée de divers dessins et d'un autographe suivie d'opinions et d'une bibliographie. — Paris 1904 Bibliothèque Internationale d'édition, E. Sansot et Cie éditeurs, 9 Rue des Beaux Arts.

AL TRAGHETTO DELL' ADDA versi di G. F. Damiani (dalla Nuova Anthologia 1904).

Ἀγγέλλονται:

ΠΡΟΟΔΟΣ ἡμερήσιον φύλλον δι' ὅλας τὰς κοινωνικάς τάξεις. Κωνσταντινούπολις διευθυντὴς Κ. Π. Σπανούδης. Συνδρομὴ ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 50.

